

Sanskrit-Drucke

Eine Sammlung indischer Texte beg. und ed. von

Karl F. Geldner.

1.

Halâyudha's Kavirahasya

in beiden Recensionen

herausgegeben

von

Ludwig Heller.

Greifswald

Julius Abel

1900

Das kritische Material auf dem die vorliegende Ausgabe der beiden Recensionen des Kāvīrahya aufgebaut ist habe ich zum grössten Theil bereits in meinem Schriftchen Halwadhya-Kāvīrahya, I. Einleitung, Göttingen 1894, besprochen. Es bleibt mir nur noch übrig, das Verwandtschaftsverhältnis der Quellen die mir für die Rekonstruktion der Texte zu Gebote gestanden haben etwas näher zu erörtern.

a) Längere Recension

Dass D und Bha auf eine gemeinsame Stammhandschrift zurückgehen, wird klar, sobald man einige Seiten des kritischen Apparates verfolgt. beide Manuscripte gehen in einer grossen Zahl markanter Fehler Hand in Hand. Ich nenne die Handschrift in der D und Bha sich vereinigen, *y*.

Die dritte Handschrift Bu, scheint mit *y* wie ter auf eine vom Archetypus verschiedene Quelle zurückzugehen. Dafür sprechen mehrere gemeinsame Fehler (Str. 10, 22 30, 31 74, 170 221). Ich nenne die Handschrift, in der Bu und *y* sich vereinigen *z*.

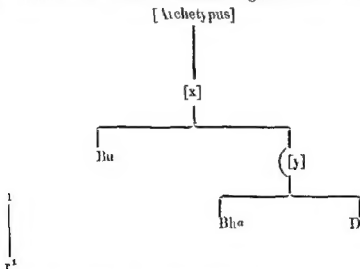
In den wenigen Fällen, in denen ich Bha gegen Bu D oder D gegen Bu Bha gefolgt bin liegen die Verhältnisse so, dass der Annahme unabhängigen Entstehens derselben Lesart nichts im Wege steht (Str. 7, 72, 79, 170, 176, 190, 201, 286).

Die Stellung des Kommentars r (Ravidharmā) zur Textüberlieferung muss etwa folgende sein. r scheint zum mindesten nach drei Quellen gearbeitet zu haben, die öfter deren Ascendenten auf der Linie Archetypus — *x* auf der Linie *x* — Bū und auf der Linie *x* — Bha D zu suchen sind. An den meisten Fehlern die Bū Bha D gemeinsam haben nimmt r nicht teil. Er scheint somit eine ausserhalb der *x*-Linie liegende Quelle benutzt zu haben. Zu Str. 20 macht r einen verzweifelten Versuch neben der richtigen in Bha D bezeugten Lesart *rate* *all* *lam* auch das in Bū überlieferte unsinnige *rate* *u* *th* *lam* zu erklären. Ein Unstind,

der darauf hinweist, dass ihm eine Quelle zur Verfügung gestanden hat, deren Provenienz unterhalb \times auf der Linie nach Bu zu suchen ist. Dafür, dass r auch eine Quelle benutzt hat, deren Ursprung unterhalb \times auf der Linie nach Bha D liegen muss, spricht die Tatsache, dass er in Str. 1 die in Bha D überlieferte unsinnige Lesart *dhāna na dharmā*^o erklärt^{*)}.

Ganz nach r gearbeitet und für die Textkritik von ausserst geringer Bedeutung ist der Kommentator r1. Str. 103, wo r das richtige *craya* erklärt, bespricht r1 die falsche Lesart *g dhaya* der y-Gruppe. Er wird somit auch seinerseits wieder eine Quelle benutzt haben, deren Ursprung unterhalb \times auf der Linie nach Bha D zu suchen ist^{**)}.

Ich stelle also mit allem Vorbehalt folgendes Stammbaum auf:

Bu ist die weitaus beste Handschrift des Textes.

Die Kommentare r und r1 sind anfangs recht ausführlich, werden dann aber immer spärlicher, um sich schliesslich auf die

^{*)} Selbstverständlich besteht auch die Möglichkeit, dass r kontaminierte Manuskripte und Manuskripte mit Marginalvarianten benutzt hat.

^{**)} Das Manuskript von r1 ist von derselben Hand wie D. Die kurzen Citate der Strophenanfänge sind aus D oder Ds Vorlage abgeschrieben (s. Einl. S. 53).

Erklärung der Verbalformen zu beschränken. Um nun jeden Zweifel über das kritische Material, nach dem eine bestimmte Stelle bearbeitet ist, zu beseitigen, habe ich bis Str. 150, ungefähr dem Punkte, wo die Kommentare dürftiger werden, bei allen irgendwie wichtigen Lesarten den Umstand, dass von einem Kommentar oder von beiden die fragliche Stelle nicht erörtert wird, stets durch „r schweigt“, „r¹ schweigt“ oder „r r¹ schweigen“ notiert. Ist also bis Str. 150 bei einer Variante von Belang nichts über die Kommentare vermerkt, so stimmen diese mit meinem Texte überein. Von Str. 151 an ist stillschweigend vorausgesetzt, dass die Kommentare nur die Verbalformen erklären. Es ist, wenn jede Bemerkung über die Kommentare fehlt, in dieser Partie bei allen Wörtern ausser den Verbalformen, die illustriert werden sollen, stets anzunehmen, dass die Kommentare die betreffende Stelle nicht erörtern. Geschieht dies doch, und giebt die Stelle zu kritischen Zweifeln Anlass, so ist auf die Erläuterungen der Kommentare besonders aufmerksam gemacht.

β) Kürzere Recension:

C A Bh² G und der Kommentar r bilden eine eng geschlossene Gruppe. Andererseits weisen B und L T F durch Übereinstimmung in Fehlern auf eine gemeinsame Stammhandschrift. B ist zwar durch Schreibfehler arg entstellt, repräsentiert aber die beste Überlieferung. L T F^{*)} sind fast als ein einheitlicher Text zu betrachten. In ganz vereinzelt Fällen scheint eine Kontamination zwischen den Gruppen C A Bh² G und L T F stattgefunden zu haben; die in dieser Beziehung wichtigste Stelle ist Str. 163. Das neu hinzugekommene Manuskript P (Paris, Bibl. nat. S. 541, bengal. 82 A, 12 fol., 6—7 lin.^{**)} ist kritisch fast ganz wertlos, weil es aus

^{*)} F ist im Interesse der Klarheit im kritischen Apparat nicht nur dann citiert, wenn es anders liest als T (s. Einl. S. 541, sondern stets, wenn es von meinem Texte abweicht.

^{**)} Eine Kollation dieser Handschrift verdanke ich der Liebenswürdigkeit des Herrn Louis Finot in Paris.

verschiedenen Quellen kontaminiert ist. In vereinzelten Fällen scheint P gegen die älteren Handschriften mit *a* übereinstimmend, die korrekte Lesart zu bieten.

Von den Kommentaren ist v kritisch wertlos, weil er nur das bietet, was schon aus C A Blß & bekannt ist. t leistet für die Herstellung des Textes gute Dienste, während vl, ursprünglich wohl dieselbe Werken wie t vielfach nach L umgeändert ist.

Diese Kommentare der kürzeren Recension erklären nur die Verbalformen

Ich habe mich hier auf die notwendigsten Angaben über die Verwertung des kritischen Materials für die Rekonstruktion des Textes der beiden Recensionen beschränkt. Weitere das Kanonizitäts betreffende Fragen sollen bei der demnächst erfolgenden Veröffentlichung der Anmerkungen, Kommentarauszüge und Übersetzungen erörtert werden.

Herr Professor Geldner hat mir durch opferwilliges Entgegenkommen die Veröffentlichung dieser Texte ermöglicht.

Zu grosstem Danke bin ich ausserdem mehreren Griefswalder Professoren verpflichtet, die durch Überweisung einer zu wissenschaftlichen Zwecken bestimmten Summe den Druck dieser Arbeit unterstützt haben.

Griefswald

L. Heller

α) Text der längeren Recension.

जयन्ति मुरजित्पादनखदीधितिदीपिकाः ।

मोहान्धकारविध्वंसान्मुक्तिमार्गप्रकाशिकाः ॥ १ ॥

प्राणायामश्चमोद्धूतस्वेदार्द्रः पातु वः शिवः ।

गङ्गोपगूहनभ्रान्त्या पार्वत्या वीक्षितः क्षणम् ॥ २ ॥

लोकेषु शास्त्रेषु च ये प्रसिद्धाः काव्येषु ये सत्कविभिः प्रयुक्ताः ।

उच्चित्य तांश्चित्तविनोदनाय शब्दानहं धातुभिरुद्धरामि ॥ ३ ॥

एकार्था एकशब्दाश्च भिन्नार्था एकवाचकाः ।

तुल्यार्थास्तुल्यशब्दाश्च नानार्थाः सदृशाक्षराः ॥ ४ ॥

एकार्थाः समशब्दाश्च निवध्यन्ते ऽत्र धातवः ।

धातुपारायणाम्भोधिपारोक्षीर्णधिया मया ॥ ५ ॥

अस्त्यगस्त्यमुनिज्योत्स्नापवित्रे दक्षिणापथे ।

कृष्णराज इति ख्यातो राजा साम्राज्यदीक्षितः ॥ ६ ॥

D Bh^a beg श्रीगणेशाय नमः ॥ r¹ beg श्रीम् श्रीगणेशाय नमः ॥
गोपायतीति, s Strophe 7 ॥ r Jainadiagramm श्री । अर्जुन नमः ॥ Näheres
s. Einl S 49 ff ॥ Bh^a अथ कविगुह्यनामकाव्यप्रारम्भः ॥ — १) = β 1. D
°दीपिकाः st. °काशिका ॥ — 3) Indrajyā = β 2. D तान्विद्वत्विनोद°,
Bh^a तान्विद्वत्विनोद°, über °विद्वत् °विद्वत् °चित्त° geschw., r r¹ schwelgen ॥ —
४) cfr β 3 — ५) cfr β 4 — ६) = β 5

गोपायति क्षितिमिमां चतुरब्धिसीमां
धीमानधर्मवचनाच्च जुगुप्सते यः ।
वित्तं न गोपयति यस्तु वनीपकेभ्यो
धीरो न गुप्यति महत्यपि कार्यजाते ॥ ७ ॥

अग्निं पृणाति पृणति द्विजदेवताश्च
प्रीणाति सज्जनमनांसि पृणोति धर्मं ।
यः प्रीयते प्रणयिषु प्रयते च बन्धू-
न्यं प्रीणयन्ति कविसूक्तस्सायनानि ॥ ८ ॥

धर्मं व्याप्रियते पिपतिं पृथिवीं यः पारयत्याश्रमं
शश्वत्पारयति व्रतानि विधिवद्वल्लैकताने स्थितः ।
सर्वस्यापि च पूरयत्यभिमतं यः किञ्चिदापूर्यते
पूर्यन्ते च मनोरथाः सुकृतिनो यस्मार्थिसंदर्शनात् ॥ ९ ॥
यस्यांहः क्षयति क्षियन्ति रिपवः क्षीणाति विघ्नोदयो
ब्रह्माभ्यासरसायनव्यसनिनः कायश्च न क्षायति ।
क्षीयन्ते न वसूनि याचकजनैः स्वेच्छागृहीतान्यपि
क्षोणीशः क्षिणुते समस्तमपि यः क्षिप्रं प्रजोपद्रवम् ॥ १० ॥
यो धर्मं श्रुतिनिर्मलेन मनसा मीमांसते सर्वदा
यो मान्यान्बहु मानयत्यविरतं भृत्यांश्च संमानति ।

७) Vasantatilaka cfr β 6 r setzt voraus धीमात्र धर्मं D धोमात्र धर्मं zwischen न्न und ध ist ५ ubergeschr am Rande न Bb धिमात्र धर्मं r¹ schweigt । Bū D वीरो st धीरो r¹ schweigt ॥ — ८) Vasantatilakā cfr β 7 D सक्तिं, r¹ schweigt ॥ — ९) Cārdulavikrī lita cfr β 37 und β 151 D पूरयेत् Bb पूर्यते st पूर्यते । D यस्मार्थिसं ॥ — १०) Cārdulavikrī lita cfr β 110 und β 11 Bu D Bb क्षयति st क्षियन्ति, r r¹ erkl क्षियन्ति । D Bb क्षणते r¹ क्षणया हिमाया तनादी ॥

शत्रौ मानयते मनासि मनुते यश्चेष्टया देहिनां
युद्धे वैरिवलं तृणाय सकल यो मन्यते तेजसा ॥ ११ ॥

धूनोति चम्पकवनानि धूनोत्यशोकं
चूतं धुनाति धुवति स्फुटितातिमुक्तम् ।
वायुर्विधूनयति केसरपुष्परेणू-
न्यत्कानने धवति चन्दनमञ्जरीश्च ॥ १२ ॥

तृष्णां न पुष्णाति यशसि पुष्यति
प्रवारणैर्विप्रमनांसि पोषति ।
भृत्यांस्तु यः पोषयतीप्सितैर्धनैः

प्रतिक्षरन् पूषति यस्य विक्रमः ॥ १३ ॥
कायो न जीर्यति जृणाति न यस्य शक्ति-
र्नो जूर्यते भुजवलं न जिनाति तेजः ।

यद्विद्विषां जरति चेतसि भोगतृष्णा

तेषां वपूंषि विपिनेषु च जारयन्ति ॥ १४ ॥

गाथां ग्रन्थयति ग्रन्थविरतं श्लोकांश्च लोकोत्तरा-
न्गद्यं ग्रन्थयति स्फुटार्थललितं यो नाटकं ग्रन्थति ।

ग्रन्थाति श्रुतिशास्त्रयोर्विवरणं ग्रन्थाननेकांश्च यः

स्वच्छं यस्य मनः स्वभावसरलं न ग्रन्थते कुवचित् ॥ १५ ॥

११) Çārdulavikrīḍita cfr β 32 und β 106. D stellt die Strophe hinter die folgende D देव st शत्रौ ॥ — १२) Vasantatilaka = β 8 D चम्पकं st चन्दनं ॥ — १३) Upyāti (Indraṇ 53 + Vamçastha s Acta) = β 21, nur hat β च statt तु । Bh^x प्रचारणैः ॥ — १४) Vasantatilaka = β 9 — १५) Çārdulavikrīḍita cfr β 12 D Bh^x श्लोकाश्च श्लोकोत्तरान्, Lu श्लोका-
मल्लोकात्तरान्, r लोकोत्तरान्, r¹ schweigt । D ग्रन्थ Bh^x ग्रन्था st गद्य ॥

यस्तृप्यति प्रवरकाव्यरसामृतेन

तृप्नोति शास्त्रपरिभावनया च भूयः ।

ज्ञानेन तर्पयति यः परमात्मवेदी

तर्पत्यनन्यसुलभैश्च सुखोपभोगैः ॥ १६ ॥

मृषयति न मृषालापं मृषति न पिशुनं न मृषति छुद्रम् ।

मर्षयति न दुर्वृत्तं मर्षति न शठं न मर्षते कपटम् ॥ १७ ॥

यो व्रीणाति जयश्रियं रणमुखे धर्मं वृणीते ऽध्वरे

सत्कीर्तिं च वृणाति यश्च वरयत्यानन्दमध्यात्मजम् ।

तेजोभिर्जगदावृणोति वरति ज्ञातीन्यशो व्रीयते

युद्धे वारयति द्विषो निवर्तते नित्यं प्रजोपद्रवम् ॥ १८ ॥

यस्याननान्न खलु निष्कलतीत्यसूक्तं

धीरस्य यस्य हृदयं कलते न कश्चित् ।

यः कालयत्वरिषु काल इवोपदण्डं

लीलां च यः कलयति त्रिदशाधिपस्य ॥ १९ ॥

श्राति श्राद्धे हविरभिमतं श्रोत्रियाणां गृहेषु

श्रायन्त्यन्ये तु परमरसान्दरीखण्डप्रकारान् ।

राष्ट्रे यस्य द्विजवरजनः प्रीतिहेतोः पितृणां

संश्रीणाति श्रुतिनिगदितं स्वादु हव्यं च कव्यम् ॥ २० ॥

१६) Vasantatilaka cfr β 10 Bl α प्रचुरकाव्य^०, r¹ schweigt । Bū यत्
 st य^० ॥ — १७) ArvA (Gm) cfr β 15 D दुर्वृत्तं मृषति शठं नैव मर्षते ॥ —
 १८) Ārdulavikṛidita cfr β 11 Bl α जयश्रिय । Bh^α धर्म । Bu यस्य st
 यद् । D वृणाति st वृणोति । Bu r¹ वारयते s Ann ॥ — १९) Vasanta-
 tilaka cfr β 70 D सत्कीर्तिं st सूक्तं r¹ schweigt । D Bl α वीरस्य st धीरस्य
 r¹ sel w । Bh^α यस्य कलते हृदयं न r¹ nicht zu entschulden ॥ — २०) Mandā-

इति यत्कीर्तिरैन्द्रं पदमुपरि ततः सप्रलोकीमियति
 प्रेम्णा यं प्रेरति श्रीरतिशयविषयप्रीतिसंप्राप्तये च ।
 यं धर्मे प्रेरयन्ति प्रमुदितमनसो यज्ञभागेन देवाः
 प्रेलत्यर्थैरनर्थान्नशिरसि शैः प्रेलयत्यप्रियान्यः ॥ २१ ॥
 यस्योद्यानवने स्फोटन्ति सततं वल्लीषु पुष्पच्छटाः
 स्फोटन्ते नवकुङ्कुलानि कुटजप्रायेषु वृक्षेषु च ।
 स्फोटन्ति द्विषतां शिरांसि सहसा यस्याप्रियं कुर्वतां
 यश्चास्फोटयति स्फुटं दश दिशः कुर्वन्नवैः पूरिताः ॥ २२ ॥

यः शोभते सदसि शक्र इवोज्ज्वलश्रीः
 स्त्रीणां पुरः शुभति काम इवाभिरामः ।
 यः शुम्भति त्रिपुरशत्रुरिवाक्षधन्वा
 शत्रून्निशुम्भति कृतान्त इवाहवस्यः ॥ २३ ॥
 धर्म्यां धुरं धरति धीरधियां प्रधानो
 धाम्ना च धारयति यो धरणिं धनुष्मान् ।
 आधीयते न खलु कस्यचिदात्मशक्ति-
 र्यस्मिन्यशश्च धियति ध्रियते च कीर्तिः ॥ २४ ॥

krāntā cfr β 19 D Bh^a स्वभिमततरसां r r¹ schweigen । Bū चीरवड^०,
 r r¹ schweigen । Bū *जना । D सञ्चाणाति, r¹ आग्नं य पाके त्रयादौ । Bh^a
 युतनि^० r¹ schweigt । D चाटु st खाटु r r¹ schweigen ॥
 २१) Sragdharā cfr β 18 und β 45 D Bh^a *प्राप्ति^० st *प्रोति^० । D
 bh^a *भागे च देवा । D प्रेरत्यर्थ^० ॥ — २२) Ārdulavikrīḍita. = β 13
 D पुष्पच्छटा, r¹ schweigt । D स्फोटते द्वि^० । = द्विषता शत्रूणां किकुर्वता
 अहित विदधता, Var zu β 13 ist यस्याहित r¹ schweigt । Bū Bh^a D यस्या-
 स्फोटयति, aber r य । Bh^a D यश^० st रचै, r r¹ schweigen ॥ — २३) V₁
 santatīlakā cfr β 41 Bū शत्रु st शत्रून्, Bh^a शत्रून्, r¹ schweigt ॥ —
 २४) Vasantatīlaka cfr β 35 Bh^a धाम्नावधार^० । D शक्तिवि^० st कस्यचि^० ॥

एको ऽपि यः समिति शेषति शत्रुसैन्यं

रूपेण यश्च विगिनष्टि रतेरभीकम् ।

त्यागेन शेषयति केवलराजचिह्नं

शेषं न शेषति धनं किमपि क्षितीशः ॥ २५ ॥

वस्ते चीनवर निवासयति यश्चिन्नं च पक्षोर्णक

चिह्नं सर्वजनस्य वासयति यस्तैस्तैर्गुणैरुज्ज्वलैः ।

यो देवानुपवासयत्यविरतं निर्वासयत्याहवे

द्रोहान्यस्य मुखाबुजे निवसति प्रत्यक्षवाग्देवता ॥ २६ ॥

यज्ञैरिच्छति जेतुमिन्द्रपदवीं यः कीर्तिमन्वेषते

दण्डो यस्य च दिङ्मुखेषु जयिनः सर्वेष्वपि प्रेषते ।

इष्णाति प्रयतः प्रसन्नहृदयो यो धर्मकार्ये सदा

यश्चान्विष्यति जामदग्न्यचरितं तैस्तैः कथाविस्तैः ॥ २७ ॥

नाराचान्निगिनोति कश्चिदपरश्चक्रं निशीशांसते

कश्चिन्निश्चयति तोमरान्निगणति प्रासांस्तथैवेतरः ।

कश्चित्खड्गवरं निगनयति च प्राप्तप्रकामोदयः

प्रत्यासन्नंरणोत्सवप्रमुदितो यस्तैन्यमध्ये जनः ॥ २८ ॥

२५) Vasantatilaka cfr β 91 und β 194 Bū रतेषु भीक = erklärt so wohl रतेषु भीकम् als auch रतेरभीकम् r¹ nur das Letzte ॥ — २६) Çārdulavikridita cfr β 14 Bū D r¹ im Strophenanfang चीर° st चीन°, r¹ an d Erkl schweigt | D Bh² चित्त = चित्र | Bh² पक्षोर्णक | D Bh² चेत st चित्त = schweigt r¹ nur सर्वस्यापि चितो रजयतीत्यर्थ | D Bh² य प्रत्यक्ष-वाग्देवता देवान्वासयति प्रवासयति य क्रुद्ध कुल विद्विषा [cfr β] लक्ष्मी यस्य मुखाबुजे निवसति प्रीत्या सरस्वत्यापि [cfr β] st यज्ञैः — वाग्देवता r erklärt d e l esungen von Lau r¹ nicht zu entscheiden s Anm — २७) Çārdulavikridita cfr β 36 Bh² प्रयत r¹ schweigt ॥ — २८) Çārdulavikridita cfr

रणाङ्गणे यः प्रमिणोति वाणान्मीनाति तैर्मत्तमतङ्गजेन्द्रान् ।
प्रमीयते ऽन्यान्पि वीरमुख्यान्धर्मेण नित्यं मयते धनं च ॥ २९ ॥

आज्ञापयत्यवनिपानुपदानहेतो-
युद्धे च संज्ञपयति प्रतिपद्यभूतान् ।
विप्रानुपज्ञपयति प्रचुरैः स्ववित्तै-
र्यैः प्रज्ञया ज्ञपयति त्रिजगत्करस्यम् ॥ ३० ॥
उद्धृते न परमर्म स धर्मशीलः
संघट्टयत्यरिषु दुर्दमदोःसहायः ।
तेषां विघाटयति हस्तिघटासहस्र-
मित्थं च तस्य घटते नरवीरशब्दः ॥ ३१ ॥

ब्रह्मध्यानाद्बुडति सहसा यस्य संसारबन्ध-
स्तुडुत्यन्तःकलुषमखिलं भावनामार्जनेन ।
यं यं पश्यत्यमलहृदयस्तस्य तस्यात्मवेदी
तोडत्यंहः सकलमचिरात्तोडयत्यश्रियं च ॥ ३२ ॥
कुरति गुणवत्क्रौञ्चद्वन्द्वं गुजन्ति च सारसाः
श्रवणसुभगं हंसानीकं कुनाति मनोरमम् ।

β 76 D निश्श्रणति, Bu निसणति [s scheint aus श् geändert zu sein] st
निश्श्रणति r निसणति । वण पण समुक्तौ । भ्वादी । परस्मै । r¹ in d Str
निश्श्रणति erkl श्राण याण दाने । Bū in प्रासा^० wohl s aus श् verbessert ।
r¹ in d Str निश्शानयति erkl श्राणन् ॥

२९) Upajāti (Viparitāḥhyānaki) cfr β ३९ D Bh^० r¹ in d Str
महागजेन्द्रान्, r¹ in d Erkl schweigt ॥ — ३०) Vasantatilakā cfr β ६९
Bh^० पञ्चभूपान् । D Bh^० r¹ in d Str हिरण्यै^० st स्ववित्तै^०, r¹ in d Erkl
schweigt ॥ — ३१) Vasantatilakā cfr β 16० und β 20० — ३२) Maudākṛā itā
D बुडुत्यत Bh^० तुडुत्यत ॥

यदुपनगरस्रोतस्त्रिन्यां रतोन्मदकामिनी-

मणितमधुरं क्लृयन्ते च क्वचिज्जलरङ्गवः ॥ ३३ ॥

स्वर्ग भावयते भुजार्जितधनः काम्यैरसौ कर्मभि-
र्वेदोक्तैर्दुरितक्षयं च भवते नित्यैः स नित्योदितः ।

कृत्स्नं भावयति प्रसन्नहृदयो ब्रह्मैकतत्त्वं जग-

द्यस्याविर्भवति स्वयं गुणगणः सर्वो ऽपि योगोद्भवः ॥ ३४ ॥

सत्येन यः श्रुन्यति वाचमात्मनः

कायं च यः श्रुन्यति व्रतादिभिः ।

यः श्रुन्यते दोषनिवर्तनान्मनो

यस्य त्रय श्रुन्यति कारणैस्त्रिभिः ॥ ३५ ॥

तापयत्यग्निगिरद्युतिर्दिवा पावकस्तपति वासरक्षये ।

यः सदा वितपते निजौजसा तपते च मुनिवत्परं तपः ॥ ३६ ॥

अतिरेचयति श्रिया सुरेन्द्रा-

दतिरिङ्गे च न तेजसा खरांशोः ।

३३) Hymn: cfr β 17 D Bhā r¹ in der Strophe क्लृयति [Bhā sel r
rft क्लृयते] r¹ erkl क्लृयते शब्दे प्रयादी । अत्र कविना परमतेन ह्रस्व क्रियते
s Anm । B: D Bhā r¹ *स्रोतस्त्रिन्यां r¹ in d Str स्रो, schweigt in d Erkl ।
Bhā r¹ in d Str रते मद° r¹ in d Erkl und r¹ schweigen D रतेमद° ।
D क्लृयते Bhā r¹ in d Str क्लृयते r¹ erkl क्लृयते । r¹ य कणति क्लृयतीति पाठ
सो शुद्ध इव लक्ष्यते दास्यते कणति क्लृयतीति दिवृत्तवच्यमाणे [Ms °दि । वृ°]
पुनरुक्तदर्शनात् s Anm und α 43 ॥ — ३४) (Ardulavikridita cfr β 50
Bu r lasen d. Str aus D खगे । Bhā विश्वैक° et ब्रह्मैक° । D r¹ in d Strophe
मुधोर st जगद् r¹ schweigt in d Erkl ॥ — ३५) Indravamsā cfr β 20
Bhā शुन्यति शुन्यति शुन्यते r¹ im Strophentext richtig य शुन्यतीति, in
1 Erkl zu dieser Form शुध शुदी भ्वादी । r¹ शुधच दिवादी ।
Bu D Bhā °वर्त्तनात्मनो ॥ — ३६) Rathoddhata cfr β 29

व्यतिरेचति नात्मबन्धुवर्गा-

हृदतो ऽप्यस्य रिणक्ति नार्थसंपत् ॥ ३७ ॥

सर्वो ऽपि धर्ममनुशीलति तस्य राष्ट्रे

कामांस्तु शीलयति धर्मधनाविरुद्धान् ।

स्वस्थो जनः शिलति को ऽपि न वस्तु किञ्चि-

द्भिक्षां यतिः सिलति यस्य तु शैववृत्तिः ॥ ३८ ॥

यो वृंहति द्विरदसैन्यमृतूपचारै-

भोगैश्च वृंहयति वारणशास्त्रवेदो ।

यद्वृंहति प्रतिगजानिव तर्जदुच्चै-

स्तब्दीस्य यश्च वृंहति द्विषतां क्षयाय ॥ ३९ ॥

न केचिद्वाधन्ते व्यपगतरुजः सर्वमनुजा

न वाधन्ते ऽन्योन्यं प्रकटितसुहृद्वृत्तिमधुराः ।

अनङ्गः सर्वेषा परमिह शैरर्विध्यति मनः

प्रजायां यस्यान्यो विधति न विरुद्धं कथमपि ॥ ४० ॥

३७) Anupacchandāsika (Vasantamālikā). cfr. β 98 D *रिक्ते st. *रिक्ते । D Bh^a यस्य st च न । D विरिणक्ते ददतोपि st दद^o — *णक्ति, Bh^a *वर्गाद्वि-
णक्ति ददति, lässt den Rest fort ॥ — ३८) Vasantatilakā. cfr. β 247. D यस्य
st. तस्य, Bh^a om., r r¹ schweigen । D स्वस्थो? st स्वस्थो, r¹ erkl. स्वस्त्वत्,
r शुद्धत्वात्, s Anm । D om. को ऽपि — सिलति । Bh^a भिक्षा । = शिलति । शिल
पिल ... उहे ... शिलति । स एव शिल पिल ... । धात्वादेः यः [Ms. य]
सः । इत्यनेन सकारं निरूपयति, r¹ सिल शिल उहे ... । एष एव द्वितीय एव
सिल, Bū शिलति st सिलति ॥ — ३९) Vasantatilakā cfr. β 95. Bh^a यो
st. यद् । D *निव तर्जदु^o, r¹ schweigt । D यद् st तद्, = r¹ unentschieden ।
Bh^a वृंहति st. वृंहति ॥ — ४०) Çikharinī = वाधते । वाधु ... st. वाधन्ते ।
D *वृत्तम^o । r¹ सर्वसामिति पाठः । D Bh^a प्रजाना, r¹ schweigt । D वधति
न विरुद्धः ॥

धर्मेण साधु परिवर्हेति यः पृथिव्यां
नित्यं निर्वर्हयति चार्थिजनस्य दौःस्थ्यम् ।

जौर्येण शत्रुवलमाणु निर्वर्हते यः
शत्रून्प्रवल्हत उदात्तमतिः सदैव ॥ ४१ ॥

गजति गजसमूहस्तस्य वेलावनान्ते
सरूप इव समुद्राः प्रेक्ष्य तं गाजयन्ति ।

तदुभयमनुकर्तुं गर्जतीवाशुवाहः
प्रतिरवभरितत्वाद्गर्जयन्त्यद्रयो ऽपि ॥ ४२ ॥

दात्यूहः कणति कणत्यविरतं श्वेतच्छदानां गण-
स्तीरोपान्ततरुस्थिता च कुरश्रेणी कुणत्युत्सुका ।

यस्यान्तःपुरदीर्घिकासु हृदयं यूनां समुत्कण्ठय-
न्कर्णादीसुरतस्वरानुकरणैः कोयष्टिकः कूजति ॥ ४३ ॥

तेतित्यते शिशुजनो धनिनां गृहेषु
तिल्लन्ति यौवनमदेन च तद्युवानः ।

चिल्लन्ति चारुनयनाः सततं तरुण्य-

श्रुल्लन्ति वृद्धवयसो ऽपि तदीयराष्ट्रे ॥ ४४ ॥

४१) Vasantatilakā cfr β 234 r überall व Bh^a überall व, D in der ersten, Bu in der letzten Form व, sonst व r¹ im Strophencitat परि-
वर्हतीति erkl वह die übrigen Wurzeln mit व । r परिवर्हति erkl नृहि
वृहि वृद्धौ भ्वादी । D Bh^a नित्यं च वर्हयति साधुजनस्य, r¹ unentschied n ।
Bh^a शत्रुन्प्रवर्हति r¹ वर्हि, erkl Parasm, s Anm, D प्रवल्हति, r will
neben वल्ह् auch वल्ह् zulassen, s Anm । Bh^a न दात०, D न दान० st
उदात्त०, r r¹ sch weigen ॥ — ४२) Mahu cfr β 222 D य म त, r unent-
schieden, r¹ त गजसमूह । Bu D r रवपरिपूर्णा Bh^a प्रतिपूर्णा r¹ schw
aber r scheint außer परिपूर्णा noch die Lesart भरितत्वाद् zu erwähnen
Nah res s Anm ॥ — ४३) Āṇḍulavskṛita cfr β 17 — ४४) Vasantat-
ilakā cfr β 47

यस्य पृथ्वी प्रसूते ऽर्थं धर्मो ऽर्थाच्च प्रसूयते ।
 प्रसूति विजयं धर्मः स च प्रसवति श्रियम् ॥ ४५ ॥
 शास्त्ररीन्धर्ममाशास्ते कीर्तिमाशसते पराम् ।
 यः शंसति सतां मार्गं विशसत्युत्पथस्थितान् ॥ ४६ ॥
 धिण्णते न परद्रव्यं गृह्णाति विदुषां मनः ।
 ग्रहते हृदयं स्त्रीणां द्विषां गृहयते शिरः ॥ ४७ ॥
 ददाति द्रविणं भूरि दाति दारिद्र्यमर्थिनाम् ।
 यो ऽवदायति कीर्तिं च शिरो ऽवद्यति विद्विषाम् ॥ ४८ ॥
 वेत्ति सर्वाणि शास्त्राणि गर्वो यस्य न विद्यते ।
 विन्दते धर्मं सदा सद्भिस्तेषु पूजां च विन्दति ॥ ४९ ॥
 रात्राबुदयते चन्द्रो दिवोदयति भास्करः ।
 उदेति यः सदैवोर्वा नोदीयन्ते च विद्विषः ॥ ५० ॥
 नित्यं महति माहेयीं महयत्यर्थिनो द्विजान् ।
 स्वर्गे महीयते यस्य कीर्तिर्लक्ष्मीश्च मंहते ॥ ५१ ॥
 वृणक्ति वृजिनैः सङ्गं वृक्ते च वृषलैः सह ।
 वर्जत्यनार्जवोपेतर्यो वर्जयति दुर्जनैः ॥ ५२ ॥

४५) cfr β 26 — ४६) cfr β 22 D Bh^a °शसतेतरा, r r¹ erkl आश
 सते, *schweigen über* पराम् s Anm ॥ — ४७) cfr β 33 D पणते st
 धिण्णते r¹ im Strophentext it पिणते erkl धिण्णते। Bh^a ग्रहते D ग्रहते
 st ग्रहते r¹ ग्रहिं ग्रहिह कुत्सने भ्वादौ [i e ग्रहते] । Bū द्विपता गृह्यते,
 r गृहयते geandert in गृह्यते r u r¹ erklären aber गृहयते ॥ — ४८) = β 24
 D दारिद्र्यम् ॥ — ४९) = β 25 Bu शास्त्राणि सर्वाणि r¹ schweigt in d
 Lrkl im Strophentext वेत्ति सर्वाणि इति ॥ — ५०) cfr β 23 D °वोयो
 Bh^a °वोय st °वोर्वा, r r¹ schw ॥ — ५१) cfr β 34 — ५२) = β 27
 r¹ s folg Str । D वृक्ते Bū वृक्ते verbe'scrt aus वृक्ते ॥

न सपृणक्ति कृपणैः मंपृक्ते न पृथग्जनैः ।

संपर्चति सदाचारैः संपर्चयति पण्डितैः ॥ ५३ ॥

नियुक्ते गुल्मपालान्यो नियोजति नियोगिनः ।

नियोजयत्यनीकस्थान्स्वयं चात्मनि युज्यते ॥ ५४ ॥

वाणावलिं किरत्याजौ करोति शरमण्डपम् ।

कृणोति करिणः शचोर्यः कृणाति हयान्तरान् ॥ ५५ ॥

तयते यस्त्रयीधर्मे तायते च तपोधनान् ।

चायते भुवनं कृत्स्नं यत्कीर्तिः स्थायति क्षिप्तौ ॥ ५६ ॥

सर्वस्वे ऽपि हते वनीपकजनैः क्षुभ्नाति न त्यागिनः

संग्रामे परिवारितस्य रिपुभिः शूरस्य न क्षोभते ।

यस्यान्तःकरणं सरालसलसत्पौराङ्गनालोचनै-

स्तृण्यद्भिः परिपीयमानवपुषो धीरस्य न क्षुभ्यति ॥ ५७ ॥

यो लक्षते क्षितिभृतां चरितानि चरै-

र्लिङ्गैश्च लक्षयति यो हृदयं परेषाम् ।

सूक्ष्मातिसूक्ष्ममपि लक्षयते महात्मा

यो मन्त्रमप्रतिहतप्रतिभाप्रभावात् ॥ ५८ ॥

५३) cfr β 28 r¹ nur न सपृणक्तीति dann erst folgt d. Frkl. der vorig. n. Str. ॥ — ५४) cfr β 42 — ५५) cfr β 44 D कृणाति करिणः । B¹ शचोर्यः । alle Hdschr. bieten हयांतरान् = हयांतराह्वयविशेषान् r¹ nur हयविशेषान् ॥ — ५६) cfr β 40 D स्थायति क्षिप्तौ ॥ — ५७) Çāṇḍalavikṛīṭa cfr β 56 B¹ कृते st हते । Ob *वारितस्य oder *चारितस्य in Bu r nicht zu entscheiden, r¹ schweigt । Bu तृण्यद्भिः, D B¹ तृण्यद्भिः st konje तृण्यद्भिः, r r¹ schw । Bu धीरस्य st. धीरस्य r r¹ schw ॥ — ५८) Vasantatilaka. D यो लक्षति, r¹ यो लक्षतीति als Strophenheit, seine Frkl. scheint mir für लक्षते zu sprechen s. Anm. 1 r सूक्ष्मातिगूः । D परात्मा st महात्मा । Bū *हते st *हते* r¹ schw ॥

युद्धे निरुद्धदिनकृत्किरणप्रचारं
 नाराचमण्डपमसौ गगने तनोति ।
 तेजो वित्तानयति तीव्रमरातिराष्ट्रे
 कीर्तिं कृती वितनति त्रिषु विष्टपेषु ॥ ५९ ॥
 सर्वायसं करिणि मुञ्चति कङ्कपन्त
 दीपं च मोचयति तड्डलमश्वकाये ।
 संख्येषु मोक्षयति यश्च शरं मनुष्ये
 स्वां स्वां भुवं प्रतिगते विदितास्त्रवेदः ॥ ६० ॥
 यो मार्ष्टि मृद्भिरुदकैश्च बहिः शरीर-
 मन्तश्च मार्जति पवित्रतरान्नपानैः ।
 संसारदोषकलुषीकृतमात्मतत्त्व
 ज्ञानेन मार्जयति यश्च विष्णुदसत्त्वः ॥ ६१ ॥
 उत्कण्ठते न हृदयं प्रमदासु यस्य
 नोत्कण्ठति क्षणसुखेषु च कीतुकेषु ।
 उत्कण्ठयत्यविरतं पुनरात्मतत्त्व
 सम्यक्प्रबोधमधुपानरसायनेषु ॥ ६२ ॥
 धृष्णोति तस्य न कविर्न च परिडतो ऽये
 सर्वस्य धर्षति धियं विदुषो विवादे ।

५९) Vasantatilaka cfr β १० Bu वितनुति ॥ — ६०) Vasantatilaka
 cfr β ४९ Bu Bl^a र^१ दीप [D r दीप] । Bu र^१ तड्डल ॥ — ६१) Vasantati-
 laka. cfr β ५५ Bl^a *तरात्तपानै । Bh^a विरुद्धं st विरुद्धं । Bu *तत्त्व
 ॥ *सत्त्व wohl त aus प verbessert r^१ schweigt ॥ — ६२) Vasantatilaka
 cfr β ८१ Bh^a क्षणसुखेषु r^१ schw ॥

एको ऽपि यः सकलशत्रुसमूहमाजा-
 वाक्रम्य धर्षयति दुर्धरबाहुवीर्यः ॥ ६३ ॥
 यो वृत्यते विषमवैदिकवाक्यजात-
 मात्मीयया प्रतिभया जितवृत्तिकारः ।
 भृत्येषु वर्तयति यश्च समानदृष्टिः
 शिष्टेषु बान्धवजनेष्विव वर्तते यः ॥ ६४ ॥
 यो वर्धते विधुरिवाखिलदिङ्मुखेषु
 शश्वत्प्रसारितकरः कमनीयकान्तिः ।
 धर्मेण वर्धयति यस्य च धीर्विशुद्धा
 युद्धे विवर्धयति यश्च रिपून्ममाङ्गम् ॥ ६५ ॥
 वप्राणि लोटयति लुट्यति गोपुराणि
 प्राकारचक्रमतिलोटति लोष्टतुल्यम् ।
 यो विद्धिपां द्विरदधीरवलो बलीया-
 न्तुर्गेषु दुर्गतजनोद्धरणैकबुद्धिः ॥ ६६ ॥
 अर्थं प्रयच्छति सदर्शिननाय नित्यं
 दीदांसते दुरितमुयतरैस्तपोभिः ।
 यश्चावदानयति दानवकष्टानुल्यं
 साक्षादधोऽक्षज इव प्रतिपक्षचक्रम् ॥ ६७ ॥

६३) Vasantatilakā cfr β 87 — ६४) Vasantatilakā — ६५) Vasantatilakā cfr β 80 Bu D Bh^a युद्धेषु वर्धयति ^r1 nicht zu entscheiden ॥ —
 ६६) Vasantatilakā cfr β 107 Bū अभि^o st अति^o, r अभिलोटति । लुट
 अतिपूर्व [D B] ^a ^r1 अति^o । Bū B] ^a लोष्ट^o, [D r लोष्ट^o] । D Bh^a
 *वीर^o st *धीर^o, r ^r1 schweigen ॥ — ६७) Vasantatilakā = सदर्श^o, D
 समर्थ^o st सदर्श^o, ^r1 schw । B] ^a *यक्ष^o, D *पक्ष^o, Bu *कक्ष^o st korj c
 *कक्ष^o, r ^r1 schw ॥

वातोद्धतो जलनिधेर्मलयोपकण्ठे
यं शीकते शिशिरशीकरवारिवर्षः ।
शोकन्ति सिन्धुसलिलानि हिमाद्रिपार्श्वे
मन्दाकिनीजलकणा अपि शीकयन्ति ॥ ६८ ॥

खेलन्ति लीलागतिविभ्रमेण यद्धारनार्यो जितराजहंसाः ।
स्खेलन्ति पौराः सह सुन्दरीभिः सुखं च खेलायति भृत्यवर्गः
॥ ६९ ॥

यद्वस्तु श्रुच्यति न तत्किल भक्षणीय-
मित्यागमस्थितिभिदां चरितं नृपाणाम् ।
यः शोचति श्रुतिनिवेदितमार्गसेवी
ज्ञानेन श्रुच्यति सदा हृदयं च यस्य ॥ ७० ॥
कश्चिन्न कौति करणैरुपपीड्यमान-
स्तस्य प्रजासु कुवते न च तत्क्षरेण ।
काव्यानि यश्च कवते कविवत्सभो ऽसौ
तं पूजयत्यभिमतैर्विभवैरजस्रम् ॥ ७१ ॥

यस्य बाणनिवहो रणाङ्गणे द्योतिताम्बरतलो ऽभिधावति ।
धावति त्रिदशमन्दिरे यशः कीर्तिरप्यखिलदिक्षु धन्वति ॥ ७२ ॥

६८) Vasantatilakā cfr β 1९5 Bu immer सो, D सोकति r सीकते
सोक शोकति चीकृ शीकृ सीकयति स एव इनत । Bu r सोकर, r¹ schw ॥
— ६९) Upajātū cfr β 64 Bh^२ खलति । D सुर^० st सह, r¹ schw ॥ —
७०) Vasantatilakā cfr β 208 und β 2१० — ७१) Vasantatilakā cfr β १०
Bu r करणैरुप^० r¹ राजयाह्यभागे पीडित सन् । D पूजयत्यपि म^० । Bh^२
मतेर्वि^० ॥ — ७२) Rathoddhatā cfr β 123 D मन्दिर r¹ schw । Bū D
धावति st धन्वति, r¹ सर्व धव श्व गतो भ्वादी ॥

निशितशरसहस्रैश्छादयत्यन्तरिक्षं
 छदति रणभुवं यो विद्विषां रुराडखण्डैः ।
 समरविजयलक्ष्म्यालिङ्गितं यच्छरीरं
 सुरयुवतिविमुक्ताश्छादयन्ति स्रजश्च ॥ ७३ ॥
 पतयन्ति रणेषु यस्य बाणाः
 सततं तैर्निहताः पतन्ति कायाः ।
 चतुरश्वतुरब्धिमेखलाया-
 मिह धात्र्यामधिपत्यते च यः ॥ ७४ ॥
 प्रथते पृथिवीभुजां विजेतु-
 श्चरितं यस्य चतुर्दिशं मुखेषु ।
 प्रथयत्यतिथिप्रियस्य कीर्तिः
 पृथुवत्प्राथयति स्थिरं यशश्च ॥ ७५ ॥
 यतते यतिवद्विमुक्तिहेतो-
 रपि शत्रुं न च यातयत्यदोषात् ।
 अपराधिषु राजकेषु यश्च
 प्रतिनिर्यातयति प्रसह्य वैरम् ॥ ७६ ॥
 कोपादसौ शपति भृत्यजनं न कंचि-
 त्प्राप्तापराधमपि शप्यति न प्रभुत्वात् ।

७३) Mahā cfr β 16 D भुवि रण st रणभुव ॥ — ७४) Aupacchanda-
 sika (doch s Anm) cfr β 49 D Bh^a शतशस्त्रैः, Bū शतशस्त्रैः st सतत तैः,
 r¹ schu, aber r सततमनवरत ते शरीर्निहता । Bh^a •निहिता ॥ — ७५) Au-
 pacchandāsika (Vasantamālikā) cfr β 191 Bh^a lisst d zweite Halbstr
 aus D यस्य कीर्ति st कीर्ति पृथुवत्, r¹ schweigt । D प्रार्थयति ॥ —
 ७६) Aupacchandasika (Vasantamālikā) cfr β 75

कालप्रियाय शपते यतरस्य हेतो-
स्तत्कार्यमाणु कुरुते कुरुतुल्यतेजाः ॥ ७७ ॥
सज्जन्ति कृञ्जरघटाः खलु यत्रयाणे
य सततं युधि परिष्वजते जयश्रीः ।
चेतः समासजति यस्य गुणानुरागा-
द्विद्याविष्णुहृदये विदुषां समूहे ॥ ७८ ॥
आयामशीलः पुरुषो न मेदते
प्रायेण मेद्यत्यकृतश्रमो जनः ।
एवं विदित्वायुधवाजिवारणै-
र्व्यायच्छते यश्च न मेदयत्यतः ॥ ७९ ॥

अज्ञाननिद्रानिविडोपगूढे राजन्यके वेदयते य एकः ।
मुखानि यो वेदयते सदैव स्वार्थं प्रजा यच्च निवेदयन्ते ॥ ८० ॥

कश्चिन्न कुप्राति कदर्थितः शुचा
नरो न रोगव्यथितश्च कुप्यति ।
देशे तदीये प्रतिकूलवर्तिनां
भूलस्थितं कुप्यति केवलं वपुः ॥ ८१ ॥

७७) Vasantatilaka cfr β 1⁹ Bh^a किञ्चि^० । Bh^a कालप्रियाखाय
शपते नृपतस हेतोर्दत्तार्यमाणु D कालप्रियाखाय शपते नृपस्य हेतो स्वतुल्य
मपि य कुरुते सुतेजा = कालप्रियाखाय । आदित्याय शपते । सभाव्यमान
मिथ्याभाव निरस्यति । अथवा तव पादान्मृशमीत्येव शपथ करोति । किमर्थं ।
अयतरस्य प्रकृष्टपुण्यहेतोर्निरसो मिथ्याभाव । आमु शीघ्र सू[dann त्सा ge-
ulgt]र्यं करोति । किविशिष्ट । कुरुतुल्यतेजा r¹ nicht zu entscheiden, s Anm ॥
— ७८) Vasantatilak D हृदये ॥ — ७९) Indravamça. cfr β 136 Bu D
युधि st युध^० । D यस्य st यय ॥ — ८०) Upajātī cfr β 52 Bu r^० निवि-
डो, r¹ schw । D Bh^a न st नि^० । Bh^a विदयते ॥ — ८१) Upajātī (Indravamça
+ Van çastha s a 13) cfr β 194 D Bh^a रोगैश्व^० r¹ schw । Bh^a तदीय ॥

अवगुरते न विरुद्धं नोद्वूरयते क्वचिद्वृथाघातम् ।
 आगूर्यते जयध्रीरत एव च संमुखं तस्य ॥ ८२ ॥
 बोधते ब्रह्मविद्यां यः क्षत्रविद्यां च बोधति ।
 नित्यमध्यात्मयुक्तात्मा ब्रह्मात्मानं च बुध्यते ॥ ८३ ॥
 सर्वो गर्वति विद्याभिर्धनैर्गर्वयते ऽपरः ।
 सर्वविद्यस्तु सम्राट् च यो न गर्वायते प्रभुः ॥ ८४ ॥
 त्वरते न तथार्थेषु न च कामेषु तूर्यते ।
 यथा त्वरयते धर्मे ज्ञात्वासौ जीवितस्थितिम् ॥ ८५ ॥
 अर्चते चन्द्रचूडं यो गुरुमसिं तथर्चति ।
 अर्चयत्यनिशं विप्रान्कर्णधारान्भवारणवे ॥ ८६ ॥
 अनुमीमति दूरस्थं सूक्ष्मं चाप्यनुमीयते ।
 यो ऽनुमाययति श्रीमानर्थं चैलोक्यगोचरम् ॥ ८७ ॥
 दीनेषु दयते नित्यं दयते मेदिनीं च यः ।
 दीयन्ते विद्विषो यस्य प्रतापोपनिषीडिताः ॥ ८८ ॥
 यो मार्गयति सन्मार्गमपवर्गं च मार्गति ।
 सांसारिकं तडित्तुल्यं सुखं मृगयते न तु ॥ ८९ ॥

८२) Āryā (Pathyā) cfr β 51 D *यते वृथा क्वचिद्घात, Bha *यते
 वृथा क्वचिद्घात । Bha r सम्मुख, r¹ schweigt ॥ — ८३) = β 53 — ८४) cfr
 β 71 Bha सर्वे गर्वति । D *नैर्गर्वयते । D सम्राट् च सर्वविद्यस्य नित्यं गर्वा
 यतेपर, Bha सम्राट् सर्वविद्यस्य गर्वायते तथा न य, r सर्वविद्यस्य सम्राट् च
 तथापि दर्पं न करोति, r¹ schw ॥ — ८५) cfr β 257. — ८६) cfr β 116
 B6 D Bha तथार्चति, r r¹ erkl तथर्चति und तथार्चति, s Anm । Bū
 अर्चयतेनिश, r अर्चयते, erkl aber Parasm, s Anm ॥ — ८७) cfr α 29,
 β 39, β 79 Note, β 143 β 183 — ८८) cfr β 84 — ८९) cfr β 90 Bha ननु इ
 न तु ॥

न हिनस्ति वृथा जन्तूस्तृणान्यपि न हिंसति ।
 परं स हिंसयत्येकं यस्तदाज्ञां विलङ्घते ॥ ९० ॥
 बीभत्सते परस्त्रीभ्यो यो बध्नाति रतिं रणे ।
 बन्धयन्ति न दुःखार्ताः केशानथरियोषितः ॥ ९१ ॥
 धर्माय व्ययत्यर्थं यश्च व्ययति कीर्तये ।
 प्रेम्णा यस्य यशः पृथ्वी संव्ययत्युत्तरीयवत् ॥ ९२ ॥
 मुटति द्विषतां दर्पं स्त्रीणां मानं च मोटति ।
 मोटयत्यक्षरज्ञानगर्वं यो वादिनामपि ॥ ९३ ॥
 अर्जते धर्ममेवैकमर्थं धर्मार्थमर्जति ।
 अर्जयत्यूर्जिताल्लोकान्यो धर्मेणैव शाश्वतान् ॥ ९४ ॥
 जिह्नेति नीचसंगत्या ह्रीच्छत्यनृतभाषणात् ।
 यो नामग्रहणादेव स्वैरिणीनां हृणोयते ॥ ९५ ॥
 क्रन्दन्यश्रुजलोत्पीडैः क्रन्दन्ते शोकविक्रवाः ।
 आक्रन्दयन्ति दैवं च वैधव्याद्यदरिस्त्रियः ॥ ९६ ॥
 लक्ष्म्या नोल्लसते प्रेम्णा लालयते ऽनुजीविनम् ।

९०) cfr β 57 Bū हिंसयत्येन । Bb^a तदाज्ञा ॥ — ९१) cfr β 54 D Bb^a केशान्यदरि^०, r r¹ unentschieden ॥ — ९२) cfr β 117 D धर्माये व्ययत्यर्थं, Bb^a धर्माय व्ययत्यर्थं, Bū धर्माय यो व्ययत्यर्थं r व्ययति, erkl aber richtig व्यययति, r¹ als Strophencitat धर्माय व्यययतीति erkl aber richtig, r r¹ erwähnen ausserdem die Möglichkeit, die erste Verbalform mit आ zu schreiben, cfr Dhatop ३१, १०, s Ann 1 Bb^a यश्च व्ययति कीर्तये ॥ — ९३) cfr β 104 — ९४) cfr β 100 — ९५) cfr β ५९ Bū ह्रिणी^० ॥ — ९६) cfr β 72 D Bb^a शोकविक्रवा, r unentschieden, r¹ क्रदुक् . विक्रये भ्वादी शोकेन विक्रवा स्त्रुतिर्यर्थः । r¹ zur zweiten Halbstr देवगन्द् उच्चारय तीत्यर्थः ॥

लालयत्यतिमात्रेण ललनां न कदाचन ॥ ९७ ॥

लङ्घते न गुरोराज्ञां न च लङ्घयति स्थितिम् ।

अव्याधिरतिदीप्ताभिर्यः कदाचिन्न लङ्घति ॥ ९८ ॥

न सीदति क्वचित्कार्ये नासादयति संशयम् ।

नासीदति भ्रमं यस्य बुद्धिः सर्वातिशायिनी ॥ ९९ ॥

गर्हते न तथा श्वानं चण्डालं च न गर्हति ।

गर्हयत्याहवे भयं यथासौ क्षत्रियं नरम् ॥ १०० ॥

प्रापयन्ति यतः सर्वे प्रार्थ्यमानार्थमर्थिनः ।

स तेभ्यः प्रापति श्रेयः कीर्त्या चाप्नोति रोदसी ॥ १०१ ॥

न प्रगल्भायते कापि न च दम्भात्मगल्भति ।

अर्थे शस्त्रे च स सम्यक्कृतबुद्धिः प्रगल्भते ॥ १०२ ॥

क्लीबते कश्चिदर्धेषु कश्चित्क्लीब्यति जीविते ।

अर्थप्राणव्यये प्राप्ते नासौ क्लीबायते क्वचित् ॥ १०३ ॥

गाधते न परद्रव्यं न गृध्रति परस्त्रियम् ।

गर्धयन्ति ततः सर्वे स्वाभिप्रेतार्थमर्थिनः ॥ १०४ ॥

९७) cfr. β 103 D Bh^a नोलभते, r¹ भोसभते, so aber nur im Strophen-
 citat । D लालयत्यनुजीविनः ॥ — ९८) cfr. β 67. Bh^a लङ्घयति स्थिति ।
 D *तिदीर्घाभिः यः । D कदापि न, r¹ कदाचिदपि लघन न करोति ॥ —
 ९९) cfr. β 77. — १००) cfr. β 108 Bh^a चाण्डाल r¹ schweigt ॥ — १०१) cfr.
 β 66. D प्राप्नोति Bh^a व्याप्नोति, r¹ unentschieden ॥ — १०२) cfr. β 153.
 D Bh^a दम्भात्मगल्भते, wie r¹ gelesen hat, kann ich nicht sicher entscheiden,
 wohl Âtm., s. Anm । D च सम्यक् कृत°, Bh^a च सम्यक् यः कृत°, = nur सम्य-
 कृतबुद्धिः निश्चितबुद्धिर्यतः, r¹ schw. ॥ — १०३) cfr. β 85. Bh^a lässt die Strophe
 aus. Bū r stets क्लीब°, r¹ क्लीबते इति क्लीबृद् ... क्लीब ... क्लीब .. ॥ — १०४)
 cfr. β 270 und β 256. D गोधते, r¹ गोधते न परेति गोधृद् ... r गाधते गोध
 [wohl nur st. । गाधृ] ... ॥ Bh^a यतः, r¹ यस्माद्गाधः ॥

स्वदते मधुसंपर्के स्वादते सोममध्वरे ।

आस्वादयति दीप्ताग्निर्गुरु वृथं च भोजनम् ॥ १०५ ॥

खिद्यते यो न भृत्येषु याचकेषु न खिन्दति ।

खिन्ते तेष्वेव ये द्रव्यं दीयमानं न गृह्णते ॥ १०६ ॥

डिपन्ति यस्य मातङ्गा डिपन्ति च तुरंगमाः ।

डेपयन्ति च पादाता युद्धे निम्नोन्नतां भुवम् ॥ १०७ ॥

बुध्यन्ति सर्वसंदेहास्तुटन्ति यन्थयो हृदि ।

बुटति ब्रह्मविज्ञानाद्यस्य संसारबन्धनम् ॥ १०८ ॥

चिह्नं रजति नारीणां स्वयं तासु न रज्यति ।

राजते तस्य भौजंगो वृत्तिः सर्वातिशायिनी ॥ १०९ ॥

निषेधति तदीयाज्ञां यः कश्चित्कालचोदितः ।

तं सेधति स दण्डेन तेन सर्वत्र सिध्यति ॥ ११० ॥

सहते शस्त्रसंपातं सहति श्रममाहवे ।

उत्साहयति यच्चित्तमपि जेतुं शचीपतिम् ॥ १११ ॥

नित्यमाद्रियते धर्मे न कुतो ऽपि दण्ड्यसौ ।

१०५) cfr β 119 Bh^a मध्य^० st मधु^० । Bh^a D *सपह्ने, r r¹ schw । D दीर्घाग्नि^० । D गृथ, Bh^a गृथ^० । वृथ, r schw r¹ गुरुणा वृहस्यतिना गृथते ऽभिलष्यत इति गुरुगृथ ॥ — १०६) = β 68 — १०७) cfr β 96 — १०८) cfr. β 38 Bh^a stets तु^० st बु^० । r zur dritten Verbalform बुटति बुट कलहकर्मणि तुदादौ परस्मैपदौ [s aber Dhātup 98, 83] संसारबन्धनं विनश्यति, r¹ बुटत् कालहकर्मणि तुदादौ विनश्यतीत्यर्थः ॥ — १०९) cfr β 264 D स्वयं चासु न, r¹ schw । r रज्यते, r¹ unentschieden । D Bh^a राजते यस्य, r¹ schw ॥ — ११०) cfr β 272 Bu कश्चित्कालप्रचोदितः st य — *चोदित r¹ unentschieden, II Bh^a *नोदित, r यस्तदीया आज्ञा निराकरोति स कालेन यमेन चोदित r¹ unentschieden ॥ — १११) cfr β 31 Bū यच्चित्तं । D *पति Bh^a *पति, Bu *मति ॥

दृणाति यद्रणोद्योगे विद्धिषां हृदय भयात् ॥ ११० ॥

आजोडयति शत्रूणा श्रिय जित्वा हठेन यः ।

जुडत्येकत्र तान्सर्वाञ्छृङ्खलाभिश्च जोडति ॥ ११३ ॥

अघ्राति यः पुरोडाशमश्वमेधे महाक्रतौ ।

अध्रुते फलमक्षय्यं श्रिया शक्र इवासति ॥ ११४ ॥

नयते नीतिमार्गेण नयते विद्धिषः क्षयम् ।

स नृणाति नृणा नाथो नोत्पथेन कथचन ॥ ११५ ॥

विच्छायत्यनवच्छिन्ना यस्य वाणावली रणे ।

विच्छयन्ति द्विषो दिक्षु कीर्तिः स्वर्गे च विच्छति ॥ ११६ ॥

राधोति पितृदेवार्थमध्वगार्थं च रध्यति ।

तद्देशे सुस्थितो लोकस्तेन राध्यति तत्कुलम् ॥ ११७ ॥

न धर्माद्भ्रशते श्रौतान्न च भ्रश्यति लौकिकात् ।

भृणायते च सर्वेषा विपक्षाणां क्षयाय यः ॥ ११८ ॥

शालन्ते शालिकेदारान्यद्देशे पथिकाः पथि ।

११२) cfr β 73 D धर्मे कुतोपि न द* r स नृप कुतोपि न विभेति
 1¹ sel weigt । Bha* *द्योगेर्वि* r 1¹ sel w ॥ — ११३) cfr β 113 D Bha*
 हत्वा at जित्वा r 1¹ sel w । Bha* शुडत्येवाच । r zum 4 pada एकशृङ्खलाया
 सबदाभकरोति [1¹ शृङ्खलाभि] ॥ — ११४) cfr β ११३ D इवाशति 1¹ letzte
 Wurzel अशो अयो ॥ — ११५) cfr β 273 — ११६) cfr β 120 D विच्छा
 यत्यविच्छिन्ना 1¹ im Stropheneitat und in der Erkl विच्छाययतीति ana
 lysiert aber विच्छायति Bha* विच्छायत्यनवच्छिन्ना । Bu अनविच्छिन्ना =
 अनविच्छिन्ना विच्छेदरहिता 1¹ schw ॥ — ११७) cfr β 114 1¹ nemt de
 zweite Wurzel राधा । Bha* तद्देशेपु स्थितो r 1¹ sel w ॥ — ११८) cfr
 β 1१ Bu भ्रसते = भ्रसते भ्रस [uber भ्रस ist ३ gescl r] । Bu भ्रसति?
 [स्य durch eine Änderung] r भ्रसति भृश भ्रश अध पतने ॥

शलन्ते शनकैः केचित्पश्यन्तो न शलन्ति च ॥ ११९ ॥
 स्तम्भते पुरुषः प्रायो यौवनेन धनेन च ।
 न स्तम्भाति क्षितीशो ऽपि न स्तम्भोति युवाण्यसौ ॥ १२० ॥
 स्तोभते स्तुतिवाक्यैस्तु सर्वः स्तुभाति चाटुभिः ।
 स्तुतिचाटुसहस्रैस्तु नासौ स्तुभोति धीरधीः ॥ १२१ ॥
 विष्कम्भते शैः शत्रून्विष्कम्भाति शुभैरघान् ।
 विष्कम्भोति पुनर्जन्म ब्रह्माभ्यासेन यः सदा ॥ १२२ ॥
 यः श्लिष्यति श्रियं प्रेम्णा श्लेषति द्विषतां पुरम् ।
 दुःश्लिष्यत्यपि कार्याणि श्लेषयत्यचिरादिव ॥ १२३ ॥
 तस्मै दुह्यति यः कश्चित्तस्मै स प्रतिदोहति ।
 दोग्धि पृथ्वीं पृथुश्रीकश्चतुर्म्भोनिधिस्तनीम् ॥ १२४ ॥
 पिबन्ति सोधु पीवन्ति पीयन्ते च प्रियाननम् ।
 यत्प्रसादादविज्ञातस्वपरोपद्रवाः प्रजाः ॥ १२५ ॥
 यो वक्ति सर्वभाषाभिर्वाचयत्यखिलां लिपिम् ।
 वचति श्रुतिशास्त्राणि कस्तेन सदृशो ऽपरः ॥ १२६ ॥
 संवादयति यो विप्रान्दूरस्थान्संप्रदित्तया ।

११९) cfr. β 101 D r¹ im Strophencitat शलन्ति, r¹ erkl. aber
 Ätm., s. Autm. | r¹ heist die zweite Wurzel mit आ. D Bh^a वा st. च,
 r¹ erwähnt das Wort nicht, Näheres s. Autm. ॥ — १२०) cfr. β 62 D
 पुरुषप्रायो, r¹ Strophencitat स्तम्भते पुरुषेति [nicht पुरुष इति], schweigt in
 d. Erkl. ॥ — १२१) cfr. β 129 — १२२) cfr. β 61 Bh^a शत्रु वि०; D Bh^a
 शुभैरघान्, r¹ schlägt vor, अघान् [geschr. अघानीति st. अघानिति] in
 अघम् zu ändern r. schw. ॥ — १२३) cfr. β 61 — १२४) D स० st. स ॥ —
 १२५) cfr. β 65 D Bh^a r¹ im Strophencitat पीवन्ति st. पीवति, r¹ in d.
 Erkl. पीव. D पायति च प्रियाजनम्. Bu *दादवज्ञातः, r¹ schw. ॥ —
 १२६) cfr. β 44 Bh^a श्रुत० ॥

योद्धुं सवदन्ते शत्रून्सर्वत्र वदन्ति प्रियम् ॥ १२७ ॥

कृणन्ति द्विपता दुर्गं शिरस्तेषां निकृन्तति ।

कीर्तयन्ति गुणान्यस्य विस्मयेन दिवौकसः ॥ १२८ ॥

यस्य न श्रथयत्यङ्गं सामर्थ्यं श्रथते न च ।

योगवद्वाभियोगस्य कर्मबन्धः श्रथायते ॥ १२९ ॥

अर्दन्ते निर्दयं शत्रून्दर्दन्ति स्वैरिणोरतान् ।

यः स्तोकेनापराधेन न चार्दयति कचन ॥ १३० ॥

भक्षयन्त्यस्य भक्षन्ति मांसं भलक्षन्ति शोणितम् ।

यत्खड्गखण्डिताङ्गानां शत्रूणां कौण्ठपा रणे ॥ १३१ ॥

यद्वृष्टिगोचरे स्थित्वा हिरण्मते च हिलन्ति च ।

पौरुषादीसहस्राणि यच्च तान्यवहेलते ॥ १३२ ॥

वण्टन्ति हाटकं यस्मान्प्रतिगृह्य द्विजातयः ।

वण्टयन्ति च रत्नानि यामान्वण्टापयन्ति च ॥ १३३ ॥

ये मूषन्ति परद्रव्यं तेषां मुष्णाति यः शिरः ।

मुषत्यपहतार्थानां दुःखं च द्रविणार्पणात् ॥ १३४ ॥

वयन्ति चारुचोनानि व्यूयन्ते पट्टपट्टिकाः ।

१२७) cfr β 99 Bl^a दूरस्थान्यो विमान् st यो — °स्थान् = r¹ unent-
schieden । Bu सप्रदिच्छया D सप्रदिच्छया = deutet auf सप्रदिच्छया r¹
unentschieden ॥ — १२८) cfr β 122 Bl^a D यो द्विपता st द्विपता r¹ sel w ।
Bl^a दर्प्य st दुर्ग ॥ — १२९) cfr β 11 D श्रथते r¹ nicht zu entscheiden ।
D Lb^a योगे r r¹ sel w ॥ — १३०) cfr β 118 D निर्दय r¹ sel w । Bl^a
किचन ॥ — १३१) cfr β 107 r¹ will statt भक्षति lieber भिचते lese
* Ann 1 Bb^a भक्षति st भक्षन्ति । Bu Bl^a r कौण्ठपा r¹ sel w ॥ — १३२) cfr
p 111 — १३३) cfr β 78 — १३४) cfr β 110 r¹ im Str 1 । citat ये मूष-
तोति in d Trkl मूष भ्वादा । r मुष्णाति मुष्ण खड्गे = aber Ann ॥

वयन्ते चित्रपक्षोर्णे यत्कृते शिल्पिनः सदा ॥ १३५ ॥

विष्णुः खायति खड्गेन खट्वाङ्गेन खदत्यजः ।

दन्तैः खादन्ति योगिन्यो यस्याये संगरे रिपून् ॥ १३६ ॥

यस्योद्याने कुसुमसुरभिर्वाति नित्यं नभस्वा-
न्वायत्यम्भःकणपरिचितः शीतलो दीर्घिकासु ।

येन स्पृष्टान्यविरतरतक्रीडया क्लान्तिभाजा-

मुद्वायन्ते श्रमजलजुषां योषितामङ्गकानि ॥ १३७ ॥

नानार्थसंशयपदे पतिता नराणां

प्रायेण दोलयति धीस्तरलस्वभावात् ।

दोलायते न खलु तस्य मतिः कदाचि-

त्कृच्छ्रे ऽपि कार्यविषये स्थिरनिश्चयस्य ॥ १३८ ॥

यो दत्तमानमलयाधिपराजधानी-

धूमोच्छलद्बलचन्दनसौरभेण ।

धूपायतीव गगनेचरमृक्षचक्र

स्वर्गस्थितानपि च धूपयतीव देवान् ॥ १३९ ॥

प्रणिङ्के दक्षिणीयानां विप्राणां चरणौ च यः ।

यत्पादौ मुकुटज्योत्स्नाजलैर्नेनेक्ति राजकम् ॥ १४० ॥

१३५) cfr β 215 D *चोराणि r r¹ schneigen । Bb* पठपट्टिका ।
Bb* *यत्तोर्णं सत्कृते ॥ ~ १३६) D r¹ im Strophencitat विष्णु खादति
r¹ erkl aber खायति Bb* विष्णु खाति । D दत्ते खदति ॥ — १३७) Manda
kranta. cfr β 216 — १३८) Vasantatilaka cfr β 217 D पतता नराणां
r r¹ schw । Bu तरलस्वभावात्, ख vielleicht nur missrathenes स्व r r¹
schw. ॥ — १३९) Vasantatilaka D Bb* *धूपो* ॥ *धूमो*, r r¹ schw ।
D Bb* *वज्रल*, r r¹ schw ॥ — १४०) cfr β 137 D दीचिणी, Bb* दक्षणी
च aus च geändert ॥

मृद्नाति विद्विषां दर्पे यो भुजाभ्यां भुवः पतिः ।
 म्रदन्ते चरणौ यस्य प्रतापोपनताश्च ते ॥ १४१ ॥
 पूजामर्हति सर्वेषामृषीणामाश्रमेषु यः ।
 अर्हयत्यर्घसत्कारं मधुपर्कं च पावनम् ॥ १४२ ॥
 प्राणिनामुपकाराय प्राणिति प्रियदर्शनः ।
 प्राण्यते पुण्यपुरुषः श्रेयसे यशसे च यः ॥ १४३ ॥
 यो वाग्मी वादिनां मध्ये वाचमुच्चैः प्रपञ्चते ।
 प्रपञ्चयति यत्कीर्तिं दिङ्मुखेषु महाजनः ॥ १४४ ॥
 छिनत्ति संशयं शास्त्रे विदुषां सूक्तिभिः सदा ।
 छेदयत्यसिधाराभिर्विद्विषां मस्तकं च यः ॥ १४५ ॥
 उड्डीयन्ते शरा यस्य कोटिशः समराङ्गणे ।
 भग्नानामरिसैन्यानामुड्डीयन्ते रजांसि च ॥ १४६ ॥
 संदधाति धनुर्ज्यायां यदैवेपुं रुपान्वितः ।
 तदैव तद्रयाक्रान्ताः सधयन्ति धराधिपाः ॥ १४७ ॥
 स्निह्यति ज्ञातिवर्गेषु संगतेषु न केवलम् ।
 सकृद्दृष्टे ऽपि शिष्टे यः स्नेहयत्यधिकं ततः ॥ १४८ ॥

१४१) cfr. β 144 Bu मृद्नाति यो द्विषा । Bu तस्य st. यस्य ये st. ते
 र ते विद्विषस्तस्य चरणौ मर्हयति r^1 ते ऽरय[ते] मर्दयतीत्यर्थः, Bha नता
 शुभे ॥ — १४२) cfr. β 204 D अर्हयत्यर्घसत्कारः, Bha अर्हयत्यर्घसत्कार
 r^1 schweigen ॥ — १४३) cfr. β 174 r प्राण्यते अत्र प्राणने, s Ann 1
 D पुण्य ॥ — १४४) = β 147 — १४५) cfr. β 248 — १४६) = β 147
 Bū wofl अपि st अरि^० r^1 schw ॥ — १४७) cfr. β 131 Bū धनुर्ज्याया ।
 D Bha यदैवेपुं, r^1 sch w । D Bha त भया^० ॥ — १४८) cfr. β 246
 Bha शब्दे D स्निह्ये st शिष्टे, r^1 schw । Bha D स्नेहयत्यधिकं ॥

हते भर्तारि वैक्लव्यात्क्लिन्दन्ते यदरिस्त्रियः ।

अजस्रैरश्रुभिस्तासां क्लिद्यन्ति नयनानि च ॥ १४९ ॥

नालिङ्गति नरः कश्चिदन्यायं यस्य मण्डले ।

आलिङ्गयति सर्वो ऽपि कान्तां प्रेमभरालसाम् ॥ १५० ॥

नावह्यं घोषति द्वारे तस्य कश्चिदुपद्रुतः ।

घोषयन्ति परं सर्वे दीर्घमायुर्मुदान्विताः ॥ १५१ ॥

यस्य व्याघोटते व्यूहो नाकृतार्थः कुतश्चन ।

व्याघुटत्यरिवर्गस्तु यः संमुखमुपागतः ॥ १५२ ॥

व्याहोडते हतं येन शैरहितहास्तिकम् ।

व्याहोडति तथाश्चीयं पादातं च भयातुरम् ॥ १५३ ॥

संविभाजयति श्रीमान्यो वित्तेन द्विजोत्तमान् ।

धर्मषष्ठांशभागेन ते ऽपि संविभजन्ति तम् ॥ १५४ ॥

अदृष्टविषये प्रायः सर्वेषां मन्दते मतिः ।

मन्दायते नेन्द्रस्य धर्मकार्ये न तस्य धीः ॥ १५५ ॥

मनो नोद्विजते यस्य ददतो ऽर्थमहर्निशम् ।

१४९) cfr β 130 D क्लदते Bh^a क्लिदति [क्लि aus क्लि geändert] Bū क्लिदते, r क्लिदते, erkl aber क्लिन्दते । D क्लियते ॥ — १५०) cfr β 243 D Bh^a अपाय st अन्याय, s r¹ schweigen । D आलिगयति सर्वेपि कात प्रेमभरालसा Bh^a आलिगति च य सर्वे काता प्रेमभरालसा, r Sing आलिगयति r¹ चुरादौ, sonst aus r r¹ nichts zu crsehen ॥ — १५१) cfr β 141 Bh^a उपद्रुतः ॥ — १५२) cfr β 146 D नान्यूनार्थ, Bh^a नान्यूर्यः तद्यन । D व्याघुटत्यरिः । D Bh^a वर्गस्थो य ॥ — १५३) D r¹ im Strophentext व्याहोडति r¹ erkl aber richtig Atm, s Anm, in Bū ते aus ति verbessert । D भयान्वितम् ॥ — १५४) r संविभाजयति analysiert aber संविभजयति । D सर्वे st ते ऽपि । D यम् st तम्, auch r त ॥ — १५५) cfr β 173 Bh^a कार्येषु नास्ति r nur तस्य धीर्धर्मकार्येषु न जडा भवति ॥

उचिनक्ति तु ससाराटमारात्तत्त्ववेदिनः ॥ १५६ ॥

क्षिपति क्षितिपालेषु यो दण्ड चण्डपौरुषः ।

क्षिपन्ति क्षितिपालाश्च तस्य कार्यमनारतम् ॥ १५७ ॥

क्रीडन्ति कामिनो नित्यं किलन्ति च मृगेक्षणा ।

स्वर्लोक्तदुर्लभैर्भोगैर्यस्य राष्ट्रे निरङ्कुशः ॥ १५८ ॥

अविद्यानिद्रयाक्रान्ते जगत्येकः स चेतति ।

नित्यं चेतयते योगी ब्रह्मात्मानं सनातनम् ॥ १५९ ॥

न लुभ्यति मनो यस्य विषयेषु विनाशिषु ।

लुभति ब्रह्मविद्यायां नित्यानन्दरसायने ॥ १६० ॥

तपसा भर्जते पापं सुलभं पार्थिवस्य यः ।

अनादिकर्मबीजं च ब्रह्मज्ञानेन भृञ्जति ॥ १६१ ॥

न क्षाम्यति क्षितीशानामपराधकणानपि ।

अपराधसहस्राणि क्षमते यो द्विजन्मनाम् ॥ १६२ ॥

आलोक्ते जगत्सर्वमात्मन्येव प्रतिष्ठितम् ।

आलोकयति चात्मानं सर्वत्र जगति स्थितम् ॥ १६३ ॥

तोलयत्यतुलं शक्त्या यो भारं भुवनेश्वरः ।

कस्तुल्यति स्थाम्ना राष्ट्रकूटकुलोद्बहम् ॥ १६४ ॥

१५६) cfr β 149 D Bb^a तस्य Bb^a ददतोर्धम^० । Bu तत्त्वदर्शनात् ॥ —
१५७) cfr β 190 Bu चण्डपौरुष । Bu तस्य कार्यम^० oder कार्यम^० r काय
दण्ड द्रव्य^१ काय दण्डद्रव्य ॥ — १५८) cfr β 235 D निराकुल, Bb^a निरा
कुला ॥ — १५९) cfr β 126 — १६०) cfr β 267 D यस्य विनयेषु । D
विद्याना ॥ — १६१) cfr β 97 Bb^a पार्थिवस्य यः ॥ — १६२) cfr β 169
D यो महात्मानम् ॥ — १६३) cfr β 200 — १६४) cfr β 206 D Bb^a
लोद्बहम् ॥

एको ऽपि यः सृजत्याजौ शरजालमनेकधा ।
 पुष्पवृष्टिं च यन्मूर्ध्नि सृज्यन्ते सुरयोषितः ॥ १६५ ॥
 प्रायः क्लिप्नाति सर्वो ऽपि विषयैरुपपीडितः ।
 न क्लिश्यते स एवैको योगाभ्याससुखे रतः ॥ १६६ ॥
 यो न हृष्यति संपत्त्या महत्यापि महीपतिः ।
 श्रुत्वा परगुणोत्कर्षं यथा हर्षति निर्भरम् ॥ १६७ ॥
 मिलन्ति सर्वसैन्यानि यस्योद्योगे यथा यथा ।
 मीलन्ति शत्रुनारीणां नयनानि तथा तथा ॥ १६८ ॥
 हूयमानहविर्गन्धिः पवते पवनः शुचिः ।
 यद्विसृष्टाग्रहारेषु पुनीते सततं प्रजाः ॥ १६९ ॥
 आलोचते समं वृद्धैः स नीतिं भूपतिर्यतः ।
 आलोचयति चात्मानं चेतसैव गुहाशयम् ॥ १७० ॥
 न निन्दति नरं कंचिच्छिष्टाचारादपि च्युतम् ।
 नेदते दुःखदुष्पारे संसारे पतितं जगत् ॥ १७१ ॥
 आतज्वन्ति मखे यस्य योगाभ्यासरता द्विजाः ।
 आतज्वन्ति दिग्गन्तेभ्यो विप्राः प्रतिजिघृक्षवः ॥ १७२ ॥

१६५) cfr β 16^९ Bh^५ राजाजालम्, D राजभारम् st शरजालम् ॥ —
 १६६) cfr β 93 Bh^५ प्रायः क्लिप्नाति । D Lh^५ न क्लिप्नाति [r^१ क्लिप्नात् उपतापे
 दिवादी] ॥ — १६७) cfr β 211 Bū पर । Bū तथा ॥ — १६८) cfr β 145
 D तस्योद्योगे । D रिपुनारीणां ॥ — १६९) cfr β 181 D Bh^५ रंघे । Bh^५
 प्रजा ॥ — १७०) cfr β 2५० Bū Bh^५ नीति । D Bh^५ भूपति पति । D Bh^५
 गुहाशय ॥ — १७१) cfr β 150 D निदते ॥ नेदते । Bū दुःखदुष्पारे, D दुःख
 दुःप्रापससारे, Bh^५ दुःखसतापससारे ॥ — १७२) Bh^५ मुखे । D *प्राप्ते ते
 जि, Bh^५ *प्राप्ते त जि, r प्रतिजिघृक्षव यहीनुमिच्छव r^१ nur य ॥

यो मिमीते जगत्सर्वं प्रमाणैः शास्त्रसंमितैः ।
 न माति मानिनो यस्य यशस्त्रिभुवनोदरे ॥ १७३ ॥
 न दुनोति दयालुत्वाच्चसा कंचिदप्यसौ ।
 दुरुक्तैरपि दीनानां मनस्तस्य न दूयत ॥ १७४ ॥
 ध्रुवति ध्रुववद्यस्य कीर्तिः सर्वत्र शाश्वती ।
 ध्रुवन्ति जयस्तम्भांश्च दिक्षु यद्वरुणायकाः ॥ १७५ ॥
 धोरत्याधोरणाक्रान्ता विनीताः यस्य वारणाः ।
 धूर्यन्ते धूर्यमुख्याश्च सादिभिः साधु साधिताः ॥ १७६ ॥
 विलसन्ति सुखं यस्य संतुष्टा मित्रवान्धवाः ।
 तेषां गृहेषु लोलाक्ष्यो ललना लासयन्ति च ॥ १७७ ॥
 लिश्यन्ते शत्रवो यस्य प्रतापाग्निनिपीडिताः ।
 नित्य धर्मावधूनानि लिशन्ति दुरितानि च ॥ १७८ ॥
 रसयन्ति फलं स्वादु यदुद्याने ऽप्यवारिताः ।
 पक्षिणः सुरतोन्मत्तक्रान्ता इव रसन्ति च ॥ १७९ ॥

१७३) cfr β 79 und β 183 D Bhā शास्त्रनोदितैः [Bhā ०ते] ॥ — १७४) cfr β 258 — १७५) Bu Bhā D ध्रुवति st ध्रुवति, auch r ध्रुवति erkl aber ध्रुव [st ध्रु] स्त्रिये भ्वादी परस्मैपदी auch I erkl von r¹ [verstümmelt] weist deutlich auf ध्रुवति. Bu D ०स्तम्भाश्च Bhā जयस्तम्भाश्च aber r जयस्तम्भान् जयशोभिन स्तम्भान्, r¹ nur जयशोभन ॥ — १७६) cfr β 139 r¹ nur धोरत्या इति Erklärungen fehlen Bu धोरत्या, auch r धोरति erkl धीर्य गतिचातुर्ये च्छदनुबध् भ्वादी परस्मैपदी [Dīātup 15 45 धोर्त्थ] । Bu Bhā ०धोरणक्राः । D धुश्यते । D साधुभि साधु ॥ — १७७) cfr β 187 r¹ 1904 diese und die nächste Strophe aus zählt aber nicht gewisser Bhā लासयति ॥ — १७८) r¹ s vor Str D क्लिश्यन्ते । Blā नित्य । Bhā ०धृतानि, D ०धूना नि । D शिन्ति ॥ — १७९) cfr β १०4 D Blā ०वानेष्ववो । Bu पक्षिणा सुरः, D Bhā परित सुरः s aber β । Bhā सुरतासनक्रान्ता D सुरताम प्रक्रान्ता ॥

विविनक्ति धिया धर्ममध्यात्मध्यानशुद्धया ।
विवेवेक्ति च वेदान्तान्गूढार्थानपि यः स्वयम् ॥ १८० ॥
सोमं सुनोति यज्ञेषु सोमवशविभूषणः ।
पुरः सुवति संग्रामे स्यन्दनं स्वयमेव यः ॥ १८१ ॥
सदा मदेन घूर्णन्ति बलिनो ये द्विषां द्विषाः ।
युधि यद्वाणविद्धास्ते घूर्णन्ते दीर्घनिद्रया ॥ १८२ ॥
हस्यन्ति हस्तिपृष्ठेषु कदल्यो यस्य कोटिशः ।
हयन्ति हयमुख्याश्च सख्यातीताः प्रयाणके ॥ १८३ ॥
मोदयन्ति यदुद्याने पुष्पाणां रेणवी दिशः ।
येषां सौरभ्यमाग्राय मोदन्ते च पुरस्त्रियः ॥ १८४ ॥
मेघगम्भीरनिर्ह्रादं श्रुत्वा यस्य धनुर्ध्वनिम् ।
नदन्ति केकिनो हर्षान्नादयन्ति च चातकाः ॥ १८५ ॥
सूयति प्रतिपक्षाणां गिरांसि समराङ्गणे ।
दिक्षु देवकुलव्याजाद्यशः सूपयतीव यः ॥ १८६ ॥
तितिक्षते क्षितीशानां न दर्पमपराधिनाम् ।
यस्तत्करणकठोरास्थिशरणायां तेजयत्यसिम् ॥ १८७ ॥

१८०) cfr β 131 Bh² धिया D क्रिया st धिया । D Bh² अध्यात्म
द्वया । D विवेक्ति च वे^०, Bh² विवेक्ति चैव वे^० ob r¹ das zweite Verbum
mit Prepos. gekon. ist nicht zu sehen ॥ — १८१) cfr β १४४ D सोम
वशविभूषण । D सुवति ॥ — १८२) cfr β १३३ Bu बलिनो यद्विषा ॥ —
१८३) cfr β 167 — १८४) cfr β 219 D यदुद्याने ॥ — १८६) cfr β 154 Bh²
सूयति । D देवकुले व्याजाद्यशः सूयते च य^० Bh² व्याजाद्यशः सूपयते च य^०
Bu व्याजात् । यशसः सूपयति य^० cfr β ॥ — १८७) cfr β 170 Bu तदर्धम^०
oder तदर्धम^० st न दर्पम^० । D य सूतकठ^० ॥

न स्विद्यति वपुर्यस्य वहून्वाहयतो हयान् ।
 न स्वेदयति नाराचान्सहस्राण्यपि मुञ्चतः ॥ १८८ ॥
 विचारयति यो धर्मं विद्वद्भिर्वास्तुणैः सह ।
 विचरत्यत एवास्य कीर्तिस्त्रिभुवनोदरे ॥ १८९ ॥
 स्तनति स्निग्धगम्भीर यत्संगीतेषु गोमुखः ।
 तं जेतुमिव पर्जन्यः स्तनयत्यातपात्यये ॥ १९० ॥
 यस्य लक्ष्मीपतेः कीर्तिः कुपितेव भ्रमत्यलम् ।
 भ्राम्यत्यनुपदीभूतं स्थापत्य इव तद्यशः ॥ १९१ ॥
 हस्तिहस्तं क्षुरमेण यो मृणाति मृणालवत् ।
 नृणा मृणति कण्ठं च कदलीकाण्डलीलया ॥ १९२ ॥
 स्तृणोति वाणजालैर्यो रणे वैरिवह्निनीम् ।
 तच्छिरोभिः स्तृणात्युर्वी तृणराजफलैरिव ॥ १९३ ॥
 वनुते विभवं यस्माद्वनीपकजनः सदा ।
 वनन्ति चावनीपाला यत्पादौ लोलमौलयः ॥ १९४ ॥
 उत्पटन्ति यथा कृष्टाः करिभिः कदलीदुमाः ।
 उत्पाटयन्ति निर्मूलं तन्नाराचांस्तथारयः ॥ १९५ ॥
 स भुनक्ति भुवं कृत्वां प्रतापोपनतद्विषाम् ।

१८८) cfr β 214 Bh^a सहस्रानपि D सहस्रानपि ॥ — १८९) cfr β 1°
 Bh^a तु st वि ॥ — १९०) cfr β 203 B Bh^a स्तनं st स्निग्धं । Bu Bl * तज्जेतुं ॥
 — १९१) cfr β 65 Bu प्रीति st कीर्ति [ab r uch r कीर्ति] ॥ — १९२) cfr
 β 105 Bh^a नृणा मृणति st मृणाति ॥ — १९३) cfr β 74 D r¹ im Stropl c cit it
 मृणाति st स्तृणोति । D Bl^a वीरं st वैरिं ॥ — १९४) D Bh^a कृत्वा st
 कृष्टा । Bu निर्मूल नाराचास्तथा Bh^a निर्मूल तनारवास्तथा D नि
 मूल तनारवास्तथा ॥

न निर्भुजति यस्य भूः कोपेनापरिमण्डले ॥ १९६ ॥

सुखयत्यर्थिनः सर्वानीप्सितार्थोपपादनात् ।

तदाशिषां प्रभावेन सततं यः सुखायते ॥ १९७ ॥

स निशामयते मन्त्रं दुर्लभ्यमपरैर्नरैः ।

निशाम्यन्ति वचस्तस्य मन्त्रिणो विस्मयाकुलाः ॥ १९८ ॥

रुणद्धि विद्धिषां दुर्गं दुर्गतोद्धरणैकधीः ।

ऐक्ष्वाकं रामभद्रस्य यो धर्ममनुरुध्यते ॥ १९९ ॥

यो घोरं घातयत्यंहो महादानैर्महीपतिः ।

महेष्पुभिश्च शत्रूणां हन्ति हास्तिकमाहवे ॥ २०० ॥

न तथा तूषति क्षीणीं जित्वाप्युदधिमेखलाम् ।

एकं सुभाषितं श्रुत्वा यथा तूषति स प्रभुः ॥ २०१ ॥

आवते प्रत्यहं यस्य सूर्यः पूजाजिघृक्षया ।

आवेति भक्तियुक्तस्य भवो ऽपि भगवान्विभुः ॥ २०२ ॥

उदञ्चति धनुर्यावत्संयामे रामविक्रमः ।

तावत्तस्य विपक्षाणां न्यञ्चयन्ति शिरांसि च ॥ २०३ ॥

विलीनयति संस्पृष्टं नवनीतं यथोष्मणा ।

विलालयति चित्रं च तथा स्त्रीणां यदीक्षणात् ॥ २०४ ॥

१९६) cfr β 261 Bū गृह्यतद्विषया s a 141, a 251 ॥ — १९७) cfr β 59 — १९८) Bū दुर्लभं ॥ — १९९) cfr β 250 Bū D ऐक्ष्वाक Bhs एवुक् r एवुक् इक्ष्वाकुवशीर्षव r¹ nar इक्ष्वाकुलसभवे ॥ — २०१) cfr β 142 Bhs तूषति D) तूषति r¹ तूष्ट तूष्टी st तूषति ॥ — २०२) cfr β 190 r आवते । त विप्र-सने । आडपर्व । भ्यादावात्तनेपदी, s Ann । D जित्वा st यस्य । D Bhs प्रजा° st पूजा° । D आवते भक्ति° ॥ — २०३) cfr β 123 — २०४) cfr β 188 D) विलाययति Bhs विलीनयति st विलासयति, r schreibt विलासयति seine Lrkt würde aber ebenso gut auf विलाययति passen s Ann ॥

सुखं कृषति शालेयमिक्षुक्षेत्रं च कर्षति ।
 यत्प्रसादादविज्ञातक्लेशो जनपदः सदा ॥ २०५ ॥
 यस्योपद्रवादरयच्छर्दयन्ति स्वमण्डलम् ।
 छर्दन्ति राज्यचिह्नानि कोशं दुर्गं च दुर्गताः ॥ २०६ ॥
 नाहिर्दंशयते कंचिन्नृपे गुरुडाज्ञया ।
 यदि प्रमादाद्दशति तस्मै न क्रमते विषम् ॥ २०७ ॥
 नोद्भृत्ताति नरः कश्चित्सुभिषे तस्य मण्डले ।
 परमुद्रसयत्येके ये भिक्षाव्रतचारिणः ॥ २०८ ॥
 आयायते यथा चन्द्रः शुक्लपक्षे विवस्वता ।
 धर्मेणायायते तद्वद्वो धर्मविजयी नृपः ॥ २०९ ॥
 अङ्कते वृषयुग्मं यः पुण्यतीर्थेषु शक्तिभिः ।
 अङ्कयत्यरिचक्रं च युद्धे पृष्ठेषु सायकैः ॥ २१० ॥
 न तर्जति रुषा कंचिन्नीचमण्युपकारिणम् ।
 परं तर्जयते दुष्टान्सामन्तान्संगतान्मित्रैः ॥ २११ ॥
 न निर्भर्त्सति मात्सर्यात्कंचिदप्यनुजीविनम् ।

२०५) = β 184 — २०६) Bū स्वमंगल, D स्वमण्डले । Bb² D राज^० ।
 Bū दुर्जना ॥ — २०७) cfr β 207 Bb² दशयते । Bb² तस्मै विक्रमते ।
 D तदा st. विषम् ॥ — २०८) cfr β 163 Bb² नोद्भृत्ताति य कश्चित्सुभिषो
 यस्य मण्डल । D न चोद्भृत्ताति य. कश्चित्सुभिषे यस्य । Bb² परमुद्रसयत्येके
 D परमुद्रसयत्येके । ^r im Strophenanfang न चोद्भृत्ताति, erkl. भ्रूयूश् छर्द
 प्रयादौ . धसत् छर्द इदं इति , s. Anm ॥ — २०९) cfr β 135 — २१०) cfr
 β 160 Bū च st. य । D पुण्यतीर्थे । Bū शक्तिषु । D Bb² *रिसंन्य च । Bū
 युद्ध । Bū Bb² पृष्ठेषु D पृष्ठेषु ॥ — २११) cfr β 258 ^r könnte ursprüng-
 lich die folgende Strophe vor dieser gelesen haben D *चमण्यपका^० ।
 D समतान्, Bb² समतान् ॥

अपि दुष्कृतकर्माणं न निर्भर्त्सयते द्विजम् ॥ २१२ ॥
 उपश्लोकयति श्लाघ्यैः सूक्तैर्यः सूर्यमन्वहम् ।
 श्लोकन्ते लोकपालाश्च यस्य लोकीत्तराङ्गुणान् ॥ २१३ ॥
 यथा प्रकाशते व्योम्नि चन्द्रः संपूर्णमण्डलः ।
 तथा प्रकाश्यते भूमौ यः प्रजालोचनोत्सवः ॥ २१४ ॥
 यो भुजाभ्यां भुवो भारं भरते भरतोपमः ।
 विभर्ति च यशोराशिं भूयांसं यस्य भूरपि ॥ २१५ ॥
 शक्नोति शक्रमप्याजौ विजेतुं भुजविक्रमात् ।
 शक्यते प्राणिमात्रस्य दुरुक्तं न्यायवेदिनः ॥ २१६ ॥
 यो ऽर्थिनामर्थसिद्ध्यर्थं कल्पते कल्पवृक्षवत् ।
 न च कल्पयति द्रव्यं गौणं मुख्यस्य संभवे ॥ २१७ ॥
 यो न कुप्यति कस्मैचित्पीयूषहृदयो नृपः ।
 यस्यै कोपयति क्षीणं तत्क्षणात्तस्य जीवितम् ॥ २१८ ॥
 नाखेटति महाटप्यां मृगाननपराधिनः ।
 आखेटयति दुष्टान्यः सामन्तानन्तराश्रयान् ॥ २१९ ॥
 घोरयन्ति सुखं सुप्ता यत्प्रजा निशि निर्भयाः ।
 क्रीडापारामता यासां घुरन्ति सुरतोत्सवे ॥ २२० ॥

२१२) cfr. β 251. r¹ v. vor. Str. Bh^a माधुयात्कचि^० । D) निर्भर्त्स-
 यति ॥ — २१३) D Bh^a श्लाघ्यैः सूक्तैर्यः ॥ — २१४) cfr. β 152 Bū r
 beide Wurzeln mit स् । D चन्द्रो व्योम्नि । Bh^a तथा प्रकाशते । Bū °लो-
 कनो^० ॥ — २१५) = β 127 Bh^a भारं राजते ॥ — २१६) cfr. β 63 D Bh^a
 शक्रमुप्याजौ । D Bh^a शक्यति was r¹ gelesen hat, ist nicht festzustellen ॥
 — २१७) cfr. β 83 D गौणं । Bū संभवे ॥ — २१८) cfr. β 159 D पीयूष^० ।
 Bh^a कोपायति । D Bh^a नाक्षीण st. तत्क्षणात् ॥ — २१९) cfr. β 155

एकेनैव शरीरैकं सूदते करिणं रणे ।

अभिसूदयति सप्त पङ्क्तिस्थान्पुरुषानपि ॥ २२१ ॥

लुण्ठयन्ति परराष्ट्रेषु यथेष्टं यस्य सैनिकाः ।

लुण्ठयन्ति न विप्राणां बालस्त्रीलिङ्गिनां धनम् ॥ २२२ ॥

यथा गदयति स्निग्धं घर्मान्ते घनमण्डलम् ।

तथा गदति गम्भीरं मधुरेण स्वरेण यः ॥ २२३ ॥

स्तेपन्ते यस्य वक्त्रेन्दोर्लावण्यामृतविन्दवः ।

यं वीक्ष्य तेपते स्त्रीणां स्वेदाम्भः सततं तनोः ॥ २२४ ॥

ददते यो धनं भूरि ब्राह्मणेभ्यो दिने दिने ।

ददते ब्राह्मणास्तस्मै संतुष्टा नित्यमाशिषः ॥ २२५ ॥

दधते धीरधीर्धर्मं सततं हृदयेन यः ।

दधते च नृपास्तस्य शासनं शिरसानताः ॥ २२६ ॥

स्वप्ने ऽपि नानृतां वाणीं संगृणाति महीपतिः ।

यस्य संगिरते किञ्चित्तस्मै तत्प्रतिपादयेत् ॥ २२७ ॥

अर्थयन्ते द्विजन्मानो यस्मादर्थं यियक्ष्वः ।

२२१) cfr β 25) D शरीरैकवारणं सूदते रणे B^h सूदते वारणे रणे ।
अभि 1st Konjektur Bū D अपि B^h अयि Bū D सुदयते, [B^h सूदयति
so schreibt und erklärt auch r, r¹ सूदय आश्रयणे चुरादौ हिनस्तीत्यर्थः] ॥
— २२२) cfr β 4r D यथेच्छ । B^h लुण्ठयति r¹ लुण्ठय स्तेये चुरादौ । B^h
बालाः । Bū ललिगिनी ॥ — २२३) cfr β 26S Bū मेघमण्डल ॥ — २२४) cfr
β 16G D B^h वीक्ष्य स्तेपते ॥ — २२५) cfr β 177 B^h ददाति यो । D भूरि
याचकेभ्यो । D ददते याचकास्तस्मै ॥ — २२६) cfr β 176 Bū दधते धीर्धर्मं
B^h धीरधीर्धर्मं सज्जने हृदये न य । D तस्या । D B^h निदेशः st शासन ॥
— २२७) cfr β 260 D B^h स भूषति st महीपति । D यद्य संगिरते कचि ।
B¹ तस्मै तत्प्रतिपादयेत् ॥

अर्थोपयति यः सम्यग्दुर्बोधं वैदिकं वचः ॥ २२६ ॥

भासते भास्कर इव प्रतापातिशयेन यः ।

भासयत्यधिकं लक्ष्म्या पुरंदर इवापरः ॥ २२९ ॥

मानः संकुचति स्त्रीणां यच्चिन्ताकुलचेतसाम् ।

उत्कोचति कुचाभोगं निर्भरं हृदये स्मरः ॥ २३० ॥

मृगेन्द्रमिव यं दृष्ट्वा संकुटन्ति द्विषद्वटाः ।

यः कुट्टयति तत्कुम्भिकटान्कुनैर्नखैरिव ॥ २३१ ॥

कोटीनां पणते नित्यं यस्य राष्ट्रे वणिग्जनः ।

यक्षा अपि पणायन्ते यद्विभूतिं गृहे गृहे ॥ २३२ ॥

सर्वो ऽभिलषति श्रीमानिन्द्रियार्थोपसेवनम् ।

अभिलषत्यसौ योगी तेभ्य एव निवर्तनम् ॥ २३३ ॥

निरूपयति यः सम्यग्वेदार्थमुपपत्तिभिः ।

निरूपति प्रमाणज्ञो न कचिद्वाक्यसंशये ॥ २३४ ॥

विरहन्ति पुरीं दूरे यदवस्कन्दभेषिताः ।

शचवस्त्रासलोलाक्षीः स्त्रियो विरहयन्ति च ॥ २३५ ॥

वञ्चन्ति यद्गुणा दिक्षु शरच्चन्द्रांशुनिर्मलाः ।

२२८) cfr. β 266. D r¹ im Strophenanfang अर्थयति, [r¹ schreibt d Wurzel अर्थणि] ॥ — २३०) cfr. β 140. D Bh^a r¹ im Strophenanfang मानसं, Erkl. in r¹ indifferent. Bh^a तच्चिता°. Bū निर्भरे, D Bh^a निर्भय ॥ — २३१) cfr. β 236. Bh^a द्विषद्वटाः. Bh^a lässt die zweite Halbstrophe aus. D कुट्टयति. Bū °कुम् st. °कुम्भि°. D °कुट्टान् st. कटान्. Bū कुम्भि° st. कुनै° ॥ — २३२) Bū मित्यं. Bh^a यद्यापि ॥ — २३३) cfr. β 227. Bū °सेविनः, [r¹ erkl. mit विषयसेवाया] ॥ — २३४) fehlt in D Bh^a r¹. — २३५) cfr. β 264. D Bh^a पुर. Bū °भेषिताः, D Bh^a °भेदिताः. D °लोलाक्षीः. Bh^a °लोलाक्ष स्त्रिया. D निरहयति, [r विपूर्वः], r¹ schweigt ॥

वञ्चयन्ते चकोरांश्च ज्योत्स्नापानकृतोद्यमान् ॥ २३६ ॥
 यं परिक्षिप्य लक्ष्माणि पदयन्ते पदातयः ।
 कथं संपद्यते तस्य जयलक्ष्मीर्न संयुगे ॥ २३७ ॥
 पथयन्ति वणिक्सार्थाः पारिपन्थिकनिर्भयाः ।
 पथन्ति पथिकाः सौख्यं सुभिक्षे यस्य मण्डले ॥ २३८ ॥
 ब्राह्मणान्दक्षिणीयान्यः स्वयं चर्चति चन्दनैः ।
 चर्चयत्यखिलान्देवान्सदाचारपरायणः ॥ २३९ ॥
 अन्तर्वेद्यामसौ विद्वान्न म्लेच्छयति केनचित् ।
 न च म्लेच्छति विद्वद्भिर्वादमार्गे व्यवस्थितः ॥ २४० ॥
 आचोटयन्ति चञ्चूभिराचुटन्ति नखैस्त्वचम् ।
 यत्कृपाणनिकृत्तानां द्विषतां गृध्रपङ्क्तयः ॥ २४१ ॥
 संयच्छति हृषीकाणि विषयानित्यभावनात् ।
 यः संयमयति क्षिप्रं क्षितीशानुत्पथस्थितान् ॥ २४२ ॥
 लभते यो विपक्षेभ्यो जयलक्ष्मीं महाहवे ।
 लाभयन्ति नृपास्ताश्च यतो मृत्वा वरस्त्रियः ॥ २४३ ॥
 स भाजयति नात्मीयान्वन्यूनात्मसमीकृतान् ।

२३६) cfr. β 182. Bh^a दिक्षु प्रख्याताय मुनिर्मलाः, D ebenso, nur
 *ताया । Bh^a वञ्चयति ॥ — २३७) cfr. β 209. D यस्य et. तस्य ॥ — २३८) cfr.
 β 239. D Bh^a r¹ पथयन्ति, Nāheres s. Anm. । D पथिकाः पथन्ति सैन्यं सुभिचं.
 [Bū Bh^a r सुभिचे] । Bh^a सौख्यं ॥ — २३९) cfr. β 138. D दीक्षिणी°, Bh^a
 दक्षिणी° । Bū स्वयमर्चयति sec. in. verb. zu स्वयं चर्चति ॥ — २४०) cfr. β 193.
 Bū अन्तर्विद्या° । D Bh^a वटमार्गेण्यव° ॥ — २४१) cfr. β 231 und α 246. D चञ्चूभिरा-
 चोटति । D त्वचः । D Bh^a विद्विषां et. द्विषतां ॥ — २४२) cfr. β 218. D भा-
 वतः ॥ — २४३) cfr. β 210. Bū लोभयन्ति । D लाभयन्ति विपक्षादमतो मृत्वा
 रिपुस्त्रियः, Bh^a लाभयन्ति विपक्षादन्ततो मृत्वा सुरस्त्रियः ॥

सभाजयति वाक्यैस्तु सूनृतैर्विभवैरपि ॥ २४४ ॥

पर्यवस्यति सर्वत्र जयश्रीर्यस्य संयुगे ।

कांदिशीभूय शत्रूणां गणः पर्यवसायति ॥ २४५ ॥

यत्रासौ क्षत्रियः कंचिद्वीक्षते वस्तुवाहनम् ।

तस्योच्चुटति तत्सर्वमुच्चोटयति वा शिरः ॥ २४६ ॥

न रुजन्ति जराव्याधिदोषास्तस्य तपोनिधेः ।

तत्प्रभावात्प्रजानां च रोजयन्ति न केचन ॥ २४७ ॥

यस्य च्योतति लावण्यं मुखाच्चन्द्रादिवामृतम् ।

ज्योत्स्नाजालमिव स्वच्छाः श्योतन्ति दशनांशवः ॥ २४८ ॥

यो गुम्फति पदैः श्लोकान्वल्गुभिः फल्गुवर्जितैः ।

गाथां गुफति गम्भीरां प्रसन्नार्था मनोहराम् ॥ २४९ ॥

हृदयं दलति स्त्रीणां यद्वियोगेन तत्क्षणात् ।

दालयत्यनिशं यच्च भरिचान्यरिमस्तके ॥ २५० ॥

यस्याज्ञा काश्यपीपृष्ठे लोटते नापरो भटः ।

लुटन्ति पादपीठे च प्रतापोपनता नृपाः ॥ २५१ ॥

२४४) cfr α 154, β 267 r kennt für die zweite Halbstrophe nur die Auffassung स भाजयति r¹ giebt de de Möglichkeiten ॥ — २४५) D सगरे st संयुगे ॥ — २४६) cfr α 241 und β 231 D किंचि° । B¹ वोच्यते । Bh² वभु वाहन । l h² °च्चटति ॥ — २४७) cfr β 198 D Bh² °रोगा° st °दोषा° । Bu °वात्प्रजानां ॥ — २४८) D यस्योच्योतति r¹ im Strophencitat यस्योच्यो तति Erkl im r¹ für Prapos indifferent । Pu स्वच्छाश्च्योतति D स्वच्छाश्च्यो- तति ॥ — २४९) D फलवर्जितैः । Bu Bh² D गाथा गुफति, r गुफति गुफति । गुफ गुफ दृभी यथे एतौ , r¹ im Strophencitat यो गुफति, erkl nur गुफ गुफत यथेन द्वौ धातू । Bh² प्रसन्नार्थमनोहरां ॥ — २५०) Bh² यद्य य खड्गेनारि° D यद्य नरिवानरिमस्तके ॥ — २५१) B¹ यस्याज्ञा काश्यपीपीठे । D लोटते ॥

पिण्डते पितृपिण्डार्थं यो हवींषि दिने दिने ।
 को हि पिण्डयति तस्य गुणान्गणितपिण्डतः ॥ २५२ ॥
 नटन्ति पुरतो यस्य नाटकज्ञा नटस्त्रियः ।
 नाटयन्ति यथान्यायं यासां भूचक्षुरादयः ॥ २५३ ॥
 आस्कन्दति परिस्कन्दानिवाभ्यर्णानसौ नृपान् ।
 आस्कन्दयति दूरस्थानवस्कन्देन वाजिभिः ॥ २५४ ॥
 लजते लाजिनीनां तु नाम श्रुत्वापि श्रोत्रियः ।
 लज्जते पश्यनारीणां कथाभिश्च जितेन्द्रियः ॥ २५५ ॥
 प्रोज्झति ज्ञानदर्पं यो वाक्प्रवाहेण वादिनाम् ।
 खड्गधारासहायश्च यशः प्रोज्झति विद्विषाम् ॥ २५६ ॥
 पृच्छति प्रणतो भूत्वा यो विप्रान्धर्मसंग्रहम् ।
 अपि प्रच्छयति शस्त्रेण दर्पं दुष्टघणं द्विषाम् ॥ २५७ ॥
 पल्पूलयति यः सेनां विद्विषां दुर्गलक्षणे ।
 हस्तावापविधौ वाणान्यः पूलयति पाणिना ॥ २५८ ॥

२५२) D पितृदडार्थं । Bu D Bh^a पिण्डयते, * पिण्डयति, erkl पिण्ड-
 चुरादी, r¹ पिण्डुषु, direkte Bemerkung über Genus fehlt, * Anm ॥ —
 २५३) cfr β 180 D Bh^a नाट्यविज्ञा ॥ — २५४) Bū *भ्यर्णनसौ । Bh^a आ-
 परिस्कन्दानिवाभ्यर्णानसौ, cfr r परिस्कन्दानिवा पार्थिव्याहानिष । Bh^a आ-
 स्कन्दति यति स्थान वस्कन्देन च वाजिन । D वाजिन । Bū über *स्कन्देन
 [oder *च] ist n geschr. ॥ — २५५) cfr β १०५ D लज्जते, Bū Bh^a लज्जति
 * लज्जति लज्ज भर्त्सने भ्वाद् । परस्मैपदी, r¹ लज्ज भर्त्सने भ्वाद् । et konjic लज्जते ।
 Bh^a नु । Bh^a पुच्छ ॥ — २५६) cfr β 167 Bu प्रोज्झति, Bh^a प्रोज्झति ।
 D *धारावशादयश्च यशः Bh^a *धारावशादयश्च शिरः प्रोज्झति च द्विषा । r¹ nur
 उच्छ ? उच्छ य उच्छिनोतीत्यर्थं [wohl उच्छिनो] उच्छेत् निवासं नृदादौ ॥ —
 २५७) Bh^a दुष्टघण, D दुष्टघट ॥ — २५८) Bh^a पल्पूल, Bū पल्पु* oder पल्पु*
 D पल्पु* oder पल्पु* r¹ पल्पु* oder पल्पु* r erwähnt, das man y und p

यः प्रोषति रणे शत्रूञ्शक्रतुल्यपराक्रमः ।
 अपि लुप्यति तन्नारीहृदयं विरहाग्निना ॥ २५९ ॥
 लुम्पति प्रतिपक्षाणां लक्ष्मीं यो बाणवृष्टिभिः ।
 न लुप्यति मतिर्यस्य सकले ऽप्यर्थसंशये ॥ २६० ॥
 लच्छति स्वच्छरूपस्य चन्द्रस्य हृदयं मृगः ।
 न लाञ्छति यशो यस्य त्रिषु लोकेषु कश्चन ॥ २६१ ॥
 यां यां स्पृशति हस्तेन स नारीं नरनायकः ।
 सा सा पर्षति सर्वाङ्गं गर्गरीव नवोदकम् ॥ २६२ ॥
 यस्योर्जति गजानीकमूर्जयन्ति च वाजिनः ।
 यथेष्टं पराष्ट्रेषु चरन्तः सस्यशाकटम् ॥ २६३ ॥
 शब्दयन्ति तदास्थाने ऽपृष्टाः के ऽपि न किञ्चन ।
 एकः शब्दायते द्वाःस्थः सेवकानुपदर्शयन् ॥ २६४ ॥
 एटन्ति यस्य सैन्यानि यत्र देशे महौजसः ।
 केटन्ति प्रतिपक्षाश्च प्रतीपं तत्र तत्क्षणात् ॥ २६५ ॥
 दोर्भ्यां यो विद्विषां दर्पं भञ्जयत्याञ्जनेयवत् ।

schreiben könne, s. Anm. 1 D Bh^a चलेन, Bū चलेना st. konjac च सेना ।
 D हृत्वापापं, Bh^a हृत्वापापं । Bū वियी । D पूरयति ॥

२५९) cfr β 266 D य लोप्यति, Bh^a यः प्रोषति । D Bh^a शत्रु ।
 D Bh^a अपि ॥ अपि ॥ — २६०) cfr β 175 — २६१) D लच्छति, Bh^a लुच्छति
 st. लच्छति । Bū न लुच्छति । r¹ लकु लावु लक्षणे भ्यादौ ॥ — २६२) D पर्षति,
 Bh^a स्पृशति st. पर्षति ॥ — २६३) cfr. β 217. r¹ und einmal r ग्रस्य°, Bh^a
 ग्रस्य°, Bū und einmal r सस्य° aus ग्रस्य° verbessert ॥ — २६४) cfr β 186. D Bh^a
 °स्थाने न पृष्टा. केपि किञ्चन । Bh^a द्वा सु ॥ — २६५) D पटति, Bū r für ए
 und p dasselbe Zeichen, r scheint एटन्ति zu erklären । D कटंति st. केटन्ति ।
 D प्रतीप तमज्जनात्, Bh^a प्रतीपं तदभर्जनात् ॥

भनक्ति भामिनीना च दृष्ट्या मानमनङ्गवत् ॥ २६६ ॥
 न जहाति सदाचार स सदा चारणस्तुतः ।
 उज्जिहीते जगज्जित्वा यस्य कीर्तिः सुरालयम् ॥ २६७ ॥
 यो मुरडति क्षुरप्रेण रिपूणां मस्तक रणे ।
 धनुर्वेदकृताभ्यासादपि मुरडयति भुवौ ॥ २६८ ॥
 ईदृष्टे त्रिविष्टपास्थाने यत्कीर्तिं वासवः स्वयम् ।
 ईडयन्ति नरेन्द्राश्च भूमाबुद्धतविस्मयाः ॥ २६९ ॥
 यो जित्वा भुजवीर्येण पाशयत्यवनीपतीन् ।
 विपाशयति चात्मानं सततं ब्रह्मभावनात् ॥ २७० ॥
 सर्वैः प्रमाद्यति प्रायः शौर्यदर्पेण भूपतिः ।
 शूरो ऽपि नीतिमान्यो ऽसौ न प्रमादयति क्वचित् ॥ २७१ ॥
 आक्रामति जगत्सर्वं यः शक्र इव तेजसा ।
 आक्राम्यति मनः सम्यक्संचरद्विषमेषु यः ॥ २७२ ॥
 न क्लाम्यति दिनं कृत्स्न ददानो ऽपि धनं बहु ।
 न च क्लामति सयामे निघ्नग्जघटागतम् ॥ २७३ ॥
 न चस्यति रणे क्रुद्धाद्यमाद्गडधरादपि ।

२६६) cfr β 133 D भामिनीना । D Bb^a दृष्ट्या । Bu Bb^a मान मतंग
 वत् ॥ — २६७) cfr β 267 D Bb^a य st स । D सदाचरणं स्तुत 1 u
 सदाचरणप्रिय cfr β 176 ॥ — २६८) Bb^a मुडति य D मुडते य । Bu
 वेदाकृता, Bb^a वेदकथाभ्याम् ॥ — २६९) cfr β 159 Bu त्रिविष्टपास्थाने ।
 D भूमावदुत ॥ — २७०) cfr β 73 Bu पाशयत्य । Bu विपाशय ॥ — २७१) cfr
 β 75 D Bb^a यय st यो ऽसौ ॥ — २७२) cfr β 189 11 D अगत्कृतम् ।
 D यो भूप शक्रतेजसा । Bb^a आक्राम्यति । Bb^a सचयद्विषयेषु D सचरद्विषयेषु ॥
 — २७३) cfr β 78 Bb^a ति stati पि । Bu सयामेनिसयामेतिघ्नम् ॥

पर वसति धर्मज्ञो यः सन्मार्गेविलङ्घनात् ॥ २७४ ॥
 क्षोणीमण्डलमक्ष्णोति तस्य कीर्तिर्न केवलम् ।
 अक्षति क्षतनिःशेषक्षत्रियस्य जगत्त्रयम् ॥ २७५ ॥
 वातेनोपहतं यद्वत्केपते कदलीवनम् ।
 कम्पते रिपुसैन्यं च यत्प्रतापहतं तथा ॥ २७६ ॥
 गेषते दक्षिणीयानि यः पात्राणि प्रयत्नतः ।
 गवेषयति भूयासि तेभ्यो दातुं वसूनि च ॥ २७७ ॥
 निस्ते दन्तच्छद स्त्रीणां यत्प्रजा निरुपद्रवा ।
 स्तनकण्ठकपोलोरुकक्षचक्षुश्च निक्षति ॥ २७८ ॥
 विरोचन इव श्रीमान्यो रोचयति तेजसा ।
 रोचते सर्वलोकेभ्यश्चारुचारित्रभूषणः ॥ २७९ ॥
 न ध्वांक्षति नरः कश्चिदसभ्यं तस्य मण्डले ।
 न ध्राक्षति परद्रव्यं सर्वो ऽप्यर्थेन सुस्थितः ॥ २८० ॥
 सिंह दृष्ट्वा पलायन्ते यथा वस्ता मृगादयः ।
 तथा पलन्ति सर्वासु दिक्षु यं वीक्ष्य शत्रवः ॥ २८१ ॥
 लपति क्षिग्धया वाचा सर्वैः परिचितैः सह ।

२७४) cfr β 106 Bb² रण । Bu परिचसति (r चसति nicht परि-
 २) nicht zu entscheiden) ॥ — २७५) Bb² क्षोणिः । D *मक्ष्णाति ॥ —
 २७६) Bb² कपते D कपति st केपते । Bb² on च । Bb² *तापहनम् D
 *तापापहतं ॥ — २७७) cfr β २४७ D दीक्षणीयानि Bb² दक्षणीयानि ॥ —
 २७८) cfr β २०१ Bu Bb² D *द्रवा । D *रुवचसचुय, Bb² *रुर्वचचुय
 Bu *रुकण्ठोचचुय, कच ist konj cfr β ॥ — २७९) Bu *चारित्रभूः ।
 Bb² *भूषण ॥ — २८०) cfr β 1६४ B² कश्चिदसभ्यः । D Bb² ध्वावति
 ध्रावति ॥ — २८१) cfr β १९१

सकृद्दृष्टमपि प्रायः साह्लादं ह्लापयत्यसौ ॥ २८२ ॥
 प्रयाणयति रोषेण यचासौ शत्रुमण्डले ।
 पेणन्ति तत्र राजानः प्रतीपं वस्तचेतसः ॥ २८३ ॥
 असौ स्वप्रायमानो ऽपि कथ्यते नात्मनो गुणान् ।
 कथयन्ति जना एव तस्य तानद्भुतान्भुवि ॥ २८४ ॥
 द्राघते वपुस्त्यर्थे द्राहते रजनीषु च ।
 यत्खण्डितानां नारीणां चिन्ताचलितचेतसाम् ॥ २८५ ॥
 नमति ब्राह्मणान्नित्यमादित्यांश्च नमस्यति ।
 ऋधोति धीः सदा यस्य ऋध्यति ग्रीश्च भूतले ॥ २८६ ॥
 लिनाति धर्म एवासौ नेन्द्रियार्थेषु लीयते ।
 रणे शूरयते नित्यं शूर्यते विद्धिपां बलम् ॥ २८७ ॥
 दिवा निद्रायते नासौ न निद्रायति संध्ययोः ।
 आत्मानं ध्यायति ब्रह्म ध्यायत्यमृतपूर्णवत् ॥ २८८ ॥
 यः स्तौति भास्करं भक्त्या नौति पापहरं हरम् ।
 संदर्भति महाकाव्यं संदर्भयति नाटकम् ॥ २८९ ॥
 एजते तेजसा यश्च यन्नाम्ना जगदेजति ।

२८२) cfr β 196 Bb^a सर्वं परिचितेऽहम् । D ज्ञापय^a । Bū ज्ञापय^a
 aus ज्ञादय^a verbessert ॥ — २८३) Bb^a D पेणन्ति । Bū प्रताप Bb^a प्रतिय^a st
 प्रतोप ॥ — २८४) cfr β २२१ Bb^a कथ्यते । B^a गुणान् st भुवि ॥ — २८५) cfr
 β 109 Bu य खडि^a, r^a erkl शरीरमासयति soll viell *मायासयति nich^a
 *मायस्यति sein ॥ — २८६) cfr β 2 und β 248 D Bb^a ऋध्राति । B^a
 ग्रीय सर्वदा ॥ — २८७) cfr β 262 und β 246 Bu शूरयते सूर्यते । Bb^a
 द्विपता बल ॥ — २८८) cfr β 236 Bb^a आत्मानं ध्यायते । D ब्रह्म ध्याय^a ।
 Bb^a D पूर्यवत् ॥ — २८९) cfr β 43

धनैर्दक्षयते विप्रान्दक्षते लिङ्गिनो ऽपि यः ॥ २९० ॥
 यो मृडत्याश्रितान्सर्वान्मृडाति शरणागतान् ।
 पीडयत्यरिभूपालान्न पीडयति तत्प्रजाः ॥ २९१ ॥
 यस्यै रुष्यति तस्यासौ कुलमेवाभिरोषति ।
 निश्चायति द्विजैः सार्धं यो धर्मं निश्चिनोति च ॥ २९२ ॥
 शत्रवस्तस्य जायन्ति जगत्पूज्यः स जायते ।
 सर्वस्य भाषते भद्रं न कंचिद्भषते नरम् ॥ २९३ ॥
 यः पुरश्चोरयत्यर्थं चूर्यते तं स तत्क्षणात् ।
 उन्मूलयति संमोहमुन्मूलति च विद्विषः ॥ २९४ ॥
 अधर्माद्भेषते नित्यं भ्लेषते नात्मनः स्थितेः ।
 अस्यति क्षेपणीयांश्च नायस्यति च यद्वपुः ॥ २९५ ॥
 उच्चुराटन्त्यरयो यस्य द्रोहादुच्चाटयन्ति च ।
 यो मण्डयति साम्राज्यमाभिजात्यं च मण्डति ॥ २९६ ॥
 खण्डते वादिनां दर्पं मुण्डं खण्डयति द्विषाम् ।

२९०) cfr β 271 und β 269 D यस्य नाम्ना च ज°, Bū यस्य नाम्नापि ज° ।
 D दक्षति प्राञ्जवाक्येषु st ध° — विप्रान् । ob r¹ *यते oder *यति will, kann
 ich nicht feststellen ॥ — २९१) cfr β 273 und 253 D मृडय° st यो
 मृड° । D मृडाति Bū मृडाति *o erkl auch r r¹ । D *पालान्न
 च पीडति ॥ — २९२) cfr β 86 — २९३) cfr β 263 und β 190 Bū क्वचि°,
 Bū क्वचि° aus क्वचि° verbessert ॥ — २९४) cfr β 253 Bū D पुनर्यो° ।
 Bū D उन्मूलयति st उन्मूलति च, r¹ sagt der ihm vorliegende Komm
 erkläre zwar उन्मूलति das Metrum gebiete aber उन्मूलयति, s Ann ॥ —
 २९५) cfr β 121 D भपते st भेषति । भेषति भेषु Bū D भेषते, diese Form
 scheint auch r¹ zu erkl st भ्लेषति । Bū स्थिति । Bū यस्यति क्षेपणीयाय ।
 D मायस्यति च, Bū नानायस्यति यद्वपु ॥ — २९६) cfr. β 252 Bū उच्चुराट्य°,
 r schreibt उच्चुराटि r und r¹ erkl aber उच्चुराटन्ति s a 246 । Bū द्रोहा उ°,
 D द्रोह उ° ॥

भूषयन्ति गुणाः सर्वे यो गुणानेव भूषति ॥ २९७ ॥

अनुकूलति यो धर्ममनुकूलयति द्विजान् ।

इन्द्रे यस्य मतिर्नित्यमेधते श्रीश्च सर्वदा ॥ २९८ ॥

इति समाप्तमवाप्तगुणोदयं

कविरहस्यमिदं रसिकप्रियम् ।

सदभिधानहलायुधसंज्ञक-

द्विजवरस्य कृतिः सुकृतात्मनः ॥ २९९ ॥

२९७) cfr β 265 und β 202 — २९८) cfr β 271 r अनुकूलयते r¹ erwähnt die Form selbst nicht die Lrkl in r r¹ schweigen über das Genus, s Anm ॥ — २९९) Drutavilambita cfr β 274 Nur in D D समाप्तसदाप्त* । Ich gebe im 3 pāda die Lesung von D s aber Finl ८ 21 ff ॥ Über den Schluss der Hdschr $\frac{B}{r}$ s Finl S 50 fg, zu Bh^s s ebenda Note 10), in Bh^s schliesslich noch इति कविरहस्यममकाव्यं पर्णम् । D schliesst इति कविरहस्य काव्य समाप्त । r¹ इति कविरहस्यटोकावचूर्णि ॥

β) Text der kürzeren Recension.

जयन्ति मुरजित्पादनखदीधितिदीपिकाः ।

मोहान्धकारविध्वंसान्मुक्तिमार्गप्रकाशिकाः ॥ १ ॥

लोकेषु शास्त्रेषु च ये प्रसिद्धाः काव्येषु ये सत्कविभिः प्रयुक्ताः ।

उच्चित्य तांश्चित्तविनोदनाय शब्दानहं धातुभिरुद्धरामि ॥ २ ॥

एकार्था एकशब्दाश्च नानार्थाश्चैकवाचकाः ।

सदृशार्थाभिधानाश्च भिन्नार्थाः सदृशश्रराः ॥ ३ ॥

एकार्थास्तुल्यशब्दाश्च निवध्यन्ते ऽत्र धातवः ।

धातुपारायणाम्भोधिपारोक्षीर्णधिया मया ॥ ४ ॥

अस्त्यगस्त्यमुनिज्योत्स्नापवित्रे दक्षिणापथे ।

कृष्णराज इति ख्यातो राजा साम्राज्यदीक्षितः ॥ ५ ॥

Str 1—5 auch in t vollständig angeführt — १) = α 1 G महान्ध° ।
A °मोक्ष° st °मुक्ति° । L T F °प्रदर्शिका ॥ — २) Indravajrā = α 3 ॥ उच्चित्य
ता über विपश्चिता geschr. t उच्चित्य ताम्, C A Bbβ तच्चित्यता, G P उद्धृत्य
ताम् st उच्चित्य ताम् । P °विनोदहेतो ॥ — ३) cfr α 4 P एकार्थाधिक°, G
एकार्थानेक° । 1 भिन्नार्था° st नामार्था° । C Bbβ T F °धिय st. °शिक° ।
A C Bbβ नामार्था° st भिन्नार्था° ॥ — ४) cfr α 5 B °मोक्षे ॥ — ५) = α 6
G P °गक्तिम् । Bbβ °गम्यमतिशयो° । B °मुनेश्वरी° ॥

गोपायति क्षितिमिमां चतुरव्यसीमां
 पापाज्जुगुप्सत उदारमतिः सदैव ।
 वित्तं न गोपयति यस्तु वनीयकेभ्यो
 धीरो न गुप्यति महत्यपि कार्यजाते ॥ ६ ॥
 अस्मि पृणाति पृणति द्विजदेवताश्च
 प्रीणाति वान्धवजनानतिथीन्पृणोति ।
 यः प्रीयते प्रणयिषु प्रयते च भृत्या-
 न्य प्रीणयन्ति कविसूक्तिरसायनानि ॥ ७ ॥
 धूनोति चम्पकवनानि धुनोत्यशोकं
 चूत धुनाति धुवति स्फुटितातिमुक्तम् ।
 वायुर्विधूनयति केसरपुष्परेणू-
 न्यक्तानने धवति चन्दनमञ्जरीश्च ॥ ८ ॥
 कायो न जीर्यति जृणाति न यस्य शक्ति-
 र्ना जीर्यते भुजवलं न जिनाति तेजः ।
 यद्विद्विषा जरति चेतसि भोगतृष्णा
 तेषां वपूषि विपिनेषु च जारयन्ति ॥ ९ ॥

६) Vasantatilaka, cfr a 7 B चतुरोव्यधि° । G तु C Bb^β ५ जु st न
 B यस्तु durch Horr [urspr ययत्] G यत्त Bb^β य स्त st यस्तु । A, viell
 auch C वनीयकेभ्यो, P वनीयकेषु ॥ — ७) Vasantatilaka cfr a 8 B L T
 1 : प्राययन्ति P प्रीययन्ति = प्रीणयन्ति, t प्रीणयन्तीति क्वचित्पाठः vl
 nicht zu entscheiden । BP °सूक्त° ॥ — ८) Vasantatilaka = a 12 LTF
 स्फुटिता°, B °टि° aus °रि° verb । B LTF केशर° A Bb^β S₁ Kan [Bom
 bay 1897, pag 234 l 12] चपक° st. केसर° । B चन्दनमञ्जरीय ॥ — ९) Vasan-
 tilakā = a 14 1 Bb^β G तेजसि st. चेतसि । C A B^β G P न st. च ॥

यस्तृप्नोति पितृन्स्वधापरिगतैर्हव्यैश्च कव्यैः सदा
 स्वाहाशब्दपरिष्कृतेन हविषा यो ऽग्निचयं तर्पति ।
 देवांस्तर्पयति प्रियोपहरणैर्मन्त्रैर्नमस्कारिभि-
 स्तृप्यत्यन्यनेन्द्रदुर्लभतमैः काम्यैः प्रकामं च यः ॥ १० ॥
 यो व्रीणाति जयश्रियं रणमुखे धर्मं वृणीते ऽध्वरे
 तेजोभिर्जगदावृणोति वरति ज्ञातीन्यथाहैर्धनैः ।
 सत्कीर्तिं च वृणाति यो वरयति क्षेमं यशो व्रीयते
 युद्धे वारयति द्विषो निवरते नित्यं प्रजोपद्रवम् ॥ ११ ॥
 गाथां ग्रन्थयति प्रसन्नललितां श्लोकं च यो ग्रन्थति
 द्वाध्यं ग्राथयति स्फुटार्थमधुरं गद्यं च हृद्यं सदा ।
 भावालंकृतिपेशलं ग्रथति यः श्लिष्टाक्षरं नाटकं
 यथाति प्रथितावदातचरितः शास्त्रं विचित्रं च यः ॥ १२ ॥
 यस्योद्यानवने स्फुटन्ति सततं वल्लीषु पुष्पच्छटाः
 स्फोटन्ते नवकुङ्कुलानि कुटजप्रायेषु वृक्षेषु च ।

१०) Çardulavikrīḍita cfr. a 16 A C Bbβ G P सुधा° st स्वधा° । P कव्यैश्च हव्यै । P स्वाहाकारप° । T पुरष्कृतेन । A C Bbβ G शब्दपरिवर्तिन ।
 alle außer P प्रियोपकरणे° । B नमस्कारके° । C महेन्द्र° । L T F कामे ।
 A C Bbβ G P तमै सम्यक्प्रकामैश्च यः ॥ — ११) Çardulavikrīḍita cfr. a 18
 C द्विषो हि वरते । L T F प्रियो° st प्रजो° ॥ — १२) Çardulavikrīḍita
 cfr. a 15 B P प्रकामललिता । B L T F पद्य st हव्य । B ग्रथयति st
 यथति यः । B C A Bbβ G P श्लिष्टाक्षर । L T प्रथितावदाचरितक B प्रथितो
 ऽवदा° geänd aus प्रथितावदा°, C वदातचरित श्लोच । B β वदातचरित
 श्लोच, G श्लोच । T शस्त्रं । Komm über Verbalformen s. Anm ॥

स्फोटन्ति द्विषता शिरांसि सहसा यस्याप्रियं कुर्वतां
 यश्चास्फोटयति स्फुटं दश दिशः कुर्वन्वैः पूरिताः ॥ १३ ॥
 वस्ते नेत्रवरं निवासयति यश्चित्रं च चीनांशुकं
 यो वस्यत्यरिषु प्रवासयति यः क्रुद्धः कुलं विद्विषाम् ।
 शश्वद्वासयति व्रजन्दश दिशः कस्तूरिकासौरभै-
 र्लक्ष्मीर्यस्य मुखान्बुजे निवसति प्रीत्या सरस्वत्यपि ॥ १४ ॥

मृषयति न नृपाणां मृष्यते नोद्धताना-
 मनुचितमणुमात्रं न द्विषा मर्षते यः ।
 अपि गुरुमपराध मर्षति ब्राह्मणानां
 सितवसनभृतां यो मर्षयत्यागमज्ञः ॥ १५ ॥
 निशितशरसहसैश्छादयत्यन्तरिक्ष
 छदति समरभूमि विद्विषा रुण्डखण्डैः ।
 छदयति सुरलोकं यो गुणैर्य च युजे
 सुरयुवतिविमुक्ताश्छादयन्ति स्रजश्च ॥ १६ ॥

१३) Çardulavikrīḍita = a 22 L T T *तटे st. *वने । C A Bbβ G P
 पुष्पछदा । B नवकुटुम्बानि, L T I नवकुटुम्बानि । C A Bbβ G सतत st.
 सहसा । P यस्या प्रिय, C A Bbβ यस्याहित । L T I स्फुटन्दश । B कुर्वन्वै
 L T F कुर्वन्वै ॥ — १४) Çardulavikrīḍita cfr a 26 A G चीराशुक । A G
 *विधमि, C *विमि, Bbβ *मिधमि st. *सौरभे ॥ — १५) Malini cfr a 17
 P beg मृषति च न । C A Bbβ G v stellen मृष्यते und मर्षते um [C मृष्य
 st. मृष्यते] alle Texte außer ॥ छोद्धताना* । B Ursprung! u L I *मनु* st.
 मणु । C Bbβ G विद्विषा [Bbβ *पाशु*] A यद्विषा, B म त्विषा ॥ न द्विषा ।
 C A Bbβ G च st. य । L T T अपि शतमपराधान् । G P *भूतीर्या । L I 1
 *ममघ्नम् ॥ — १६) Malini cfr a 73 L T F *न्तरीच । L I B मुण्डखण्डैः
 F खण्डमुण्डैः, A C Bbβ G P रुडमुडैः । Bbβ यो मणौ । A C Bbβ G P
 *यने । B प्रजाय । vi zur ganzen Strophe छद अपवारणे परस्त्रीपदी

कुरति कुरवृन्दं चक्रवाकाः कुणन्ति

श्रुतिपुटपरिपेयं क्रौञ्चचक्रं कुनाति ।

कणति च जलरङ्गुर्मन्मथोन्मत्तकान्ता-

रतिरसरमणीयं यद्गृहोद्यानवाप्याम् ॥ १७ ॥

इति यत्कीर्तिरैन्द्रं पुरमनवरतं प्रेरयत्यन्तरात्मा

यं धर्मे प्रेरति श्रीर्विषयसुखरसास्वादनाय प्रकामम् ।

यः प्रेलत्यात्मनोऽहः क्रतुभिरतनुभिः प्रेलयत्यस्त्रजालैः

संयामे शत्रुसेनां द्रविणवितरणैः प्रेलयत्यर्थिदौःस्थ्यम्

॥ १८ ॥

आधृषादिर्वा इत्योऽयं घटादिपाठाद्वा, । इदं अपवारणे आधृषादिरात्मनेपदी
वा रूपोऽयं च कर्जने बले प्राणने नि उच्छादीर कर्जने घटादिपाठात् ॥

१७) Mālinī. cfr. α 33 und α 43 C A Bbβ G P L T F कुवति । Bbβ
G P L कुरव° st. कुरर°, A कुरर° verbessert aus कुरव°. T युत°, [T Note
युति°] । L F P कुणाति, B कुणीते, कृणी für getilgtes कनीय, st. कुनाति ।
C A Bbβ G P कुणति st. कणति । L कुजनवन्धू, F मुरवहंसो, G च जलजनुइ,
T च कलहंसो st. च जलरङ्गुइ, T erklärt, seine Lesung sei Konj. für
कुजनवन्धु und कुजनवन्धु seiner Quellen । L T °चित्तानवरत°, F °चित्तानवरत°
st. °कान्तारतिरस° । Bbβ °नवाद्यां, [A °प्यां?], C °ननाद्या । Komm.: v कुवतीति
कुवतीति कु शब्दे तुदादिः..., zur 4. Verbalform कुणतीति कुण रण दंडकपठिती
म्वादिः, । कुव शब्दे कुण शब्दोपतापयोस्तुदादिः कुजि शब्दे कुजित्येके स्त्रादिः
प्रयादिः पचान्तरं न निवर्द्धं अण... कण कण... शब्दार्थाः भुवादौ, v।
कुप शब्दे कुण शब्दोपतापयोस्तुदादिः कुजि शब्दे कुजित्येके स्त्रादिः प्रयादिः
पचान्तरं च न निवर्द्धं, die 4. Verbalform wird nicht erkl ॥ — १८) Sragdharā.
cfr. α 21. Bbβ इति । P विषयरससुखा° । BA यः प्रेरत्या°, L T F यः प्रेरत्या° ।
B °त्नहंतुः, L T F °त्ननोऽयं, C °त्ननोऽहं? । L T F °भिः प्रेरय° । G °सेना ।
H G °णैः प्रेलय°, P °णैः प्रेरय°, L T F °णैः प्रेरय° । P °दोष्यम्, Bbβ
°दोष्यं, B स्थं von दोष्यं über einer Tilgung । Komm.: t v। इर [v। इर]
गती कप्पने [v। कल्पने] च °अदादिः इर चेवे आधृषादिः, dann ॥ इरर
स्वप्नेषणयोः इर [oder इल] वेपाषेपयोस्तुदादिः इर [oder इल] प्रेरणे
पुरादिः कम [oder कल] पिन [oder पिल] चेवे इत्यपि, und v। इर प्रचेपणे
गती च इर तापचेपयोस्तुदादिः इर प्रेरणे पुरादिः ॥

स्फोटन्ति द्विपता शिरासि सहसा यस्याप्रियं कुर्वतां
 यश्चास्फोटयति स्फुटं दश दिशः कुर्वन्वैः पूरिताः ॥ १३ ॥
 वस्ते नेत्रवर निवासयति यश्चिन्नं च चीनांशुकं
 यो वस्यत्यरिषु प्रवासयति यः क्रुद्धः कुलं विद्विषाम् ।
 शश्वद्वासयति व्रजन्दश दिशः कस्तूरिकासौरभै-
 र्लक्ष्मीर्यस्य मुखाम्बुजे निवसति प्रीत्या सरस्वत्यपि ॥ १४ ॥

मृषयति न नृपाणा मृष्यते नोद्धताना-
 मनुचितमणुमाधं न द्विषां मर्षते यः ।
 अपि गुरुमपराध मर्षति ब्राह्मणाना
 सितवसनभृतां यो मर्षयत्यागमज्ञः ॥ १५ ॥
 निशितशरसहस्रैश्छादयत्यन्तरिक्ष
 छदति समरभूमि विद्विषां रुण्डखण्डैः ।
 छदयति सुरलोकं यो गुणैर्य च युद्धे
 सुरयुवतिविमुक्ताश्छादयन्ति स्रजश्च ॥ १६ ॥

१३) Çardulavikridita = a 22 LTF *तटे st. *वने । CA Bb^β GP पुष्पकदा । B भवकुट्टलानि, LTF भवकुट्टलानि । CA Bb^β G सतत st सहसा । P यस्य प्रियं CA Bb^β यस्याहित । LTI स्फुटन्दश । B कुर्वन्वै LTF कुर्वन्वै ॥ — १४) Çardulavikridita cfr a 26 1 G चौराणुक । AG *विध्वंसि C *विमि Bb^β *मिध्वंसि st *सौरभै ॥ — १५) Malini cfr a 17 P beg मृषति च न । CA Bb^β G v stellen मृष्यते und मर्षते um [C मृष्य st. मृष्यते] । alle Texte ausser B चौदताना* । B ursprungl u L I *मनु* st *मणु । C Bb^β G विद्विषा [Bb^β*पाशु*] A यद्विषा, B म त्विषा ॥ न द्विषा । CA Bb^β G च st य । LFT अपि शतमपराधान् । GP *भूतीर्यो । LF 1 *गमयन् ॥ — १६) Malini cfr a 73 LTF *नारीच । L I B मुण्डखण्डै F खण्डमुण्डै AC Bb^β GP रुद्धमुद्धै । Bb^β यो गुणै । AC Bb^β GP *यन्ते । B प्रजाय । vl zur ganzen Strople छद् अपवारणे परस्परदी

कुरति कुरवृन्दं चक्रवाकाः कुणन्ति
श्रुतिपुटपरिपेयं क्रौञ्चचक्रं कुनाति ।
कणति च जलरङ्गुर्मन्मथोन्मत्तकान्ता-
रतिरसरमणीयं यद्गृहोद्यानवाप्याम् ॥ १७ ॥

ईर्ते यत्कीर्तिरैन्दुं पुरमनवरत्नं प्रेरयत्यन्तरात्मा
यं धर्मे प्रेरति श्रीर्विषयसुखरसास्वादनाय प्रकामम् ।
यः प्रेलत्यात्मनोऽहः क्रतुभिरतनुभिः प्रेलयत्यस्त्रजालैः
संयामे शत्रुसेनां द्रविणवितरणैः प्रेलयत्यर्थिदौःस्थ्यम्
॥ १८ ॥

आधृपादिर्वा द्वितीयाऽयं घटादिपाठाद्वा, t छद् अपवारणे आधृपादिरात्मनेपदी
वा रूपोऽयं च कर्जने बले प्राणने मि उक्तादीर कर्जने घटादिपाठात् ॥

१७) Malini. cfr. a 33 und a 43 C A Bbβ G P L T F कुवति । Bbβ
G P L कुरव° st कुरर°, A कुरर° verbessert aus कुरव° । T युति°, [T Note
युति°] । L F P कुणति, B कृणीति, कृणी für getilgtes जनीय, st. कुनाति ।
C A Bbβ G P कुणति st. कणति । L कुजनवन्धू, F सुरवहंसी, G च जलजगुड,
T च जलहंसी st. च जलरङ्गु, T erklärt, seine Lesung sei Konj für
कुजनवन्धु und कुजनवन्धु seiner Quellen । L T °चित्तानवरत्न°, F °चित्तोनवरत्न°
st. °कान्तारतिरस° । Bbβ °नवाद्यां, [A °प्यां?], C °ननाद्यां । Komm ° v कुवतीति
कुवतीति कु शब्दे तुदादिः..., zur 4. Verbalform कुणतीति कुण रण दृढकपठिती
भ्वादिः, t कुव शब्दे कुण शब्दोपतापयोस्तुदादिः कुजि शब्दे कुजित्येके स्वादिः
प्रयादिः पचान्तरस्य न निवर्तं अण ... कण कण ... शब्दाद्याः भुवादौ, vl
कुप शब्दे कुण शब्दोपतापयोस्तुदादिः कुकजि शब्दे कुजित्येके स्वादिः प्रयादिः
पचान्तरं च न निवर्तं, die 4. Verbalform wird nicht erkl. ॥ — १८) Sragdharā.
cfr. a 21. Bbβ ईर्ते । P विषयरससुखा । BA यः प्रेरत्या, L T F यः प्रेरत्या ।
B °त्नहंतुः, L T F °त्ननाऽयं, C °त्ननांहुः? । L T F °भिः प्रेरय° । G °सेना ।
B G °णैः प्रेलय°, P °णैः प्रेरय°, L T F °णैः प्रेरय° । P °दोष्यम्, Bbβ
°दोष्यं, B स्थं von दोष्यं über einer Tilgung । Komm.: t vl ईर [vl ईर]
गती कप्यने [vl कल्पने] च अदादिः ईर सेपे आधृपादिः, dann t ईनर
स्वप्रचेपणयोः इन [oder हल] सेपाचेपयोस्तुदादिः इन [oder हल] प्रेरणे
चुरादिः कन [oder कल] पिन [oder पिल] सेपे इत्यपि, und vl ईन प्रचेपणे
गती च इन तापचेपयोस्तुदादिः इन प्रेरणे चुरादिः ॥

आति आद्ये हविरभिमतं श्रोत्रियाणा गृहेषु
 श्रीणात्यन्यः स्वरुचिसदृशान्क्षीरखण्डप्रकारान् ।
 अन्नं श्रायत्यनुपमरसं शूल्यमुख्य च मांसं
 राष्ट्रे यस्य श्रपयति जनः सुस्थितो हव्यकव्यम् ॥ १९ ॥

कोकूयते शिशुकमप्यतिगौरवेण
 यः सर्वलोकहृदयान्नविकाससूर्यः ।
 शोकान्न कौति कुवते न भयाच्च कश्चि-
 द्यन्मण्डले जनपदः कवते च सूक्तम् ॥ २० ॥

तृष्णां न पुष्पाति यशसि पुष्यति
 प्रवारणैर्विप्रमनासि पोषति ।
 भृत्याश्च यः पोषयतीप्सितैर्धनैः
 प्रतिक्षणं पूषति यस्य विक्रमः ॥ २१ ॥

शास्त्यरीन्धर्ममाशास्ते कीर्तिमाशसते पराम् ।
 यः शसति सता वृत्तं विगसत्युत्पथस्थितान् ॥ २२ ॥

१९) Mandakr ta cfr a 70 B L I Γ P अद्य st आद्ये । B °भिहित ।
 A °न्य st °न्य dahinter Tilgung । B सूरुचि° । L T Γ मुकषिसदृ° ।
 P °शान्खण्डदुग्धप्रकारान् । B B °प्रकाशान् । P अन्य st अन्न । ॥ शूल्यमुख्य
 B B °शूल्यमुख्य G P °शूल्यमुख्य । शूल्यमुख्यश्च A °शूल्यमुख्य, C °शूल्यमुख्य
 L °शूल्यमुख्यश्च । B जन स्वस्थितो तो aus ते ॥ — २०) Vasantatilaka cfr a 71
 C A B B ° L Γ I G P °विकाश° ॥ — २१) Upajati (Indravat ca + Van
 castha s Anm) = a 13 a तु st च । B पुष्यति युवा धन° यु° eigentl
 पु° über einer Tilgung G P प्रवारणै° । C B B ° G °तीर्हित° A °तीर्हित° ॥
 — २२) cfr a 46 L T I शसते सता वृत्ति, auch vi l at wohl शसते im
 Auge शसत्र । A विगस° । komn s Anm ॥

रात्राबुदयते चन्द्रो दिवोदयति भास्करः ।
उदेति यः सदोर्थां च नोदीयन्ते च विद्विषः ॥ २३ ॥
ददाति द्रविणं भूरि दाति दारिद्र्यमर्थिनाम् ।
यो ऽवदायति कीर्तिं च शिरो ऽवद्यति विद्विषाम् ॥ २४ ॥
वेत्ति सर्वाणि शास्त्राणि गर्वो यस्य न विद्यते ।
विन्दते धर्मं सदा सद्भिस्तेषु पूजां च विन्दति ॥ २५ ॥
यस्य पृथ्वी प्रसूते ऽर्थं धर्ममर्थः प्रसूयते ।
प्रसूति विजयं धर्मः स च प्रसवति श्रियम् ॥ २६ ॥
वृणक्ति वृजिनैः सङ्गं वृक्ते च वृषलैः सह ।
वर्जयन्वर्जवोपेतैर्यो वर्जयति दुर्जनैः ॥ २७ ॥
संपृक्ते नाभिश्स्तैर्यः संपृणक्ति न पापिभिः ।
संपर्चयति न क्षुद्रैः संपर्चति न वज्रकैः ॥ २८ ॥
तपत्यादित्यवज्जाम्ना तप्यते यः परं तपः ।
तपते रिपुराष्ट्रं च तापयत्यहितं सताम् ॥ २९ ॥

२३) cfr. α 50 L T Γ सर्वदोर्थां st स — च । L विद्विषा, II यत्विष,
A Bbβ GP सर्वश्र, C सवश ॥ विद्विष ॥ — २४) = α 48 C A Bbβ GP om
भूरि । L F दारिद्र्यम् । G P दारिद्र्याण्यर्थि । C A Bbβ GP ०र्थिनामपि ।
C A Bbβ GP सत्की । C A Bbβ GP om च ॥ — २५) = α 49 L T F
तेषा st तेषु । C A Bbβ GP स st च ॥ — २६) cfr α 45 — २७) = α 52
t lässt diese n d folg Str aus, zählt aber richtig weiter P वृजिनैर्यद्य
वृक्ते । C A Bbβ वृक्ते र वृक्ते seine Erkl passt aber nur auf वृक्ते । C A Bbβ
G विकलैः सह ॥ — २८) cfr α 53 t s vor Str. F T L न स st. सपर्चति न ॥
— २९) cfr. α 36 Bbβ तपते st तप्यते । F तप्यते st तपते । C A Bbβ GP

यो गां शुन्यति सत्येन शुन्यते तपसा तनुम् ।
 धियं शुन्यति ज्ञानाद्यानाच्छुध्यति यन्मनः ॥ ३० ॥
 साहयत्याहवे क्षोभं सहति द्रविणव्ययम् ।
 अन्यायं सहते नासौ सहति क्षितिर्क्षणे ॥ ३१ ॥
 यश्च मीमांसते धर्मं मानयत्यखिलान्द्विजान् ।
 मानति स्वजनं सर्वं शचौ मानयते परम् ॥ ३२ ॥
 घिण्णते न परद्रव्यं गृह्णाति विदुषां गुणान् ।
 गर्हते हृदयं स्त्रीणां द्विषां गृहयते शिरः ॥ ३३ ॥
 नित्यं महति माहेयीं भक्त्या महयति द्विजान् ।
 लोके महीयते यस्य कीर्तिर्लक्ष्मीश्च मंहते ॥ ३४ ॥

यस् et च । C A G °हिता दिग् Bbβ °हिता दिग्, P °हित सदा, ॥ °हित
 नृणाम् ॥

३०) cfr α 35 A Bbβ योग । B शुन्यति, ध्य über getilgtem न्
 O भुधा °, A शुन्यति, L Γ शुन्यति et शुन्यति । P सत्येन । B शुन्यते
 ध्य über einer Tilgung, A शुन्यते, L Γ शुन्यते et शुन्यते । A G P स्वमसा
 et तपसा । A G B P v शुन्ययते, Bbβ C शुन्ययते L Γ शुन्ययति । B जाना° ।
 C A Bbβ G P stellen ज्ञानात् und ध्यानात् am । Bbβ °नाशुध्यति । Γ जन्म
 L जन्मन । Komm t v शुन्य शुन्यी भ्वादि शुन्य शीचे कर्मणि आधुपाधि
 स्वरितेच [t स्वरिते च, v सुचरिते च] शुन्य [v शुन्य] शीचे दिवादि ॥
 — ३१) cfr α 111 C A Bbβ G °हवचोभ । B सहते et सहति ॥ — ३२) cfr α 11
 B यश्च getilgt dafür य स । L T Γ अर्थिनो ॥ अखिलान् । L T Γ शस्त्रैः
 et शचौ ॥ — ३३) cfr α 47 B L Γ घिन्नते T घृणते, C? G P v गृह्णीते,
 Bbβ गृह्णीते, A गृह्णीते et घिण्णते, v घृणि गृह्णे, t घिणि घृणि घृणि
 गृह्ये । B पर verbessert aus पर । B द्विषता, द्वि am Rande für eine Tilgung
 et विदुषा । t schweigt über die 3 Verbalform । A G P रियोः, C Bbβ
 रियोः et द्विषा । C A Bbβ G P B गर्हयते, B गर्ह am Rande nach gefügt
 v गर्हते इति गर्ह निदाया भ्वादि अखिष गर्हयत इति चुरादि, L Γ गृह्णयते
 oder °हृ° et गृहयते ॥ — ३४) cfr α 51 v महयतीति मह पूजाया चुरादिरदत् ।
 A कीर्तयिष्य et यस्य कीर्तिः ॥

धरते यो धुरं धर्म्यां धैर्यं धारयति ध्रुवम् ।
 ध्रियते यत्र धीः सम्यग्धिगतिं श्रीश्च शाश्वती ॥ ३५ ॥
 इच्छति ब्राह्मणैः सङ्गमन्विष्यति सतां गतिम् ।
 इष्णाति धर्मकार्येषु यः सदोन्नतिमीषते ॥ ३६ ॥
 धर्मे व्याप्रियते नित्यं पिपर्ति पृथिवीं च यः ।
 पारयत्यर्थिनामाशां पारयत्यखिलं व्रतम् ॥ ३७ ॥
 बुध्यन्ति सर्वसंदेहास्तुटन्ति ग्रन्थयो हृदि ।
 यस्यात्मज्ञानिनो दुःखं तुडत्येनश्च तूडति ॥ ३८ ॥
 मिनोति मार्गणान्युद्धे मीनाति द्विषतां बलम् ।
 यो मायां मीयते मान्यो धर्मेण मयते धनम् ॥ ३९ ॥

३५) cfr. a 24. G P धैर्यादां । B धारयति । B ध्रियते, अ sec. m. durch-
 strichen । B C A Bbβ G यस्य st. यत्र । B धीयते C ध्रियते, A L T F G P
 ध्रियति st. धियति । Komm. zu den beiden letzten Verbalformen: t ध्रुव
 अमवस्थाने तुदादि त्रिधात् द्विर्य ध्रु धारणे च, vi nur ध्रुव अमवस्थाने
 तुदादिः, v ध्रियत इति ध्रि धारणे तुदादिबभयपदी धीयतीति ॥ — ३६) cfr.
 a 27. C A Bbβ G P ०यति च संगति । P इष्णाति सर्वकार्येषु । B ०न्न aus
 ०नु० verbessert, G P सदोन्नति० । B ०चति geändert aus ०रते, Bbβ ०यते ॥
 — ३७) cfr. a 9. B पृथिवीनु यः । P L T F pāda 4 पालयत्यखिलं व्रतम्,
 t zur letzten Verbalform पा रणे समाप्ती च ॥ — ३८) cfr. a 32 und a 108.
 B बुध्यति aus बुध्यति verbessert, C वृद्यति?, Bbβ कृद्यति?, L T F stellen
 um: वृटन्ति ... बुध्यन्ति, P वृटन्ति ... बुध्यन्ते, B वृद्यति [s. o.] ...
 वृद्यति । P सप्तमन्दोहा० । C A वृट्, G Bbβ वृट् st. तुड् । P ०त्येनं च ।
 B Haken des f von तूडति später, t verbessert aus त्. G P C A Bbβ
 तूडति, L T F तोडते । Komm. t वृट् छेदने तुदादिः वृट तोडने तुदादिः
 तूण इत्येके. vi वृट् छेदने तुदादिः वृट तोडने दिवादिः तूड इत्येके. v बुध्यतीति
 बुध्यतीति वृट छेदने भ्यादिः वा भागेति इयन् तदभावे वृटतीति वृटतीति
 वृट तोडने तुदादिः तूडतीति वृट तोडने अस्मिन् इत्योपधस्य तोडतीति भ्यादिः,
 G zur zweiten Halbstr. तूडति तूट कणहकर्मणि तुदादिः तूडति वृट तोडने
 भ्यादिः अयमेव दोषोपध इत्येके ॥ — ३९) cfr. a 29 u. 57. C A Bbβ G मिनोति

तयते क्षनवृत्तं यस्त्यायते च कुलव्रतम् ।

नायते वर्णधर्मं च यत्कीर्तिः स्त्यायति क्षितौ ॥ ४० ॥

शोभते रूपसंपत्त्या शुभति स्फीतया श्रिया ।

यः शुम्भति शुभैरङ्गैर्दृष्ट्यारीश्व निशुम्भति ॥ ४१ ॥

नियुक्ते गुल्मपालान्यो नियोजयति रक्षकान् ।

नियोजति च सामन्तान्स्वयमात्मनि युज्यते ॥ ४२ ॥

धर्मं स्तोमयति स्तौति देवान्नौति गुरुन्दिजान् ।

नुवति चिषु लोकेषु यद्गुणान्प्रयतो जनः ॥ ४३ ॥

बाणावलं किरत्याजौ करोति शरमण्डलम् ।

कृणोति करिणः शचोः कृणाति तुरगान्नरान् ॥ ४४ ॥

माकुलान्युदे । ॥ कुलम् st वलम् । C A Bhβ G मान्ये, ॥ मान्दे st मान्यो ।
L T Γ मयते ऽधमम् ॥

४०) cfr α 56 B चैच० । C A Bhβ G P ०वृत्ति । L T स्व०, F स st
च । P तायते st चायति । B ०धर्माद्य Bhβ ०धमद्य geändert aus ०धर्माद्य,
C ०धर्मं च [A ०धर्मं च?] । B ०र्त्ति स्त्यायतो über d Zeile, छा unter
getilgtem ०व्य oder ०व्या C ०र्त्ति स्त्यायति, य von स्व nicht sicher, A Bhβ
G P L ०र्त्ति स्त्यायति s Vartt zu Pap VIII, 3, 36, in Bhβ ०र्त्ति aus ०र्त्ति
verbessert, F ०र्त्ति स्त्यायति । स्ती द्वे शब्दसंघातयो, ॥ स्ती शब्द० ॥ —
४१) cfr α 23 L T Γ ०सम्पद्यो । B शुम्भति निजैवर्णैर्दृष्ट्यारीश्व C दृष्ट्या,
L T F दृष्ट्या० । B विशुम्भति, वि über d Zeile sec. m, Bhβ निशुम्भति ॥
— ४२) cfr α 54 Bhβ L नियुक्ते । B नियुक्त उपकर्षया यो योजयति
र्य nicht sicher, vor योज० n gelb getilgt । C A Bhβ G भूमि, P धर्म० st
गुल्म० । L T I ०पापाणी ॥ ०पालान्यो । ॥ यो योजयतीति st नियोजयतीति ।
L T F यो नियोजति B G P नियोजयति, C नियोजयति च st नियोजति च
॥ नियोजयतीति A I in नियोजति ein य getilgt ॥ — ४३) cfr α 29 C
A Bhβ G धर्मास्तोमयति ॥ धर्मास्तोमयतीति स्तोमयतीति स्तोम याघाया
चुरादि । P देवान्नौति गुरुन्दिजान् C G गुरुन् B गुरुन् aus गुरुन् । L
T F यद्गुणान् । C A ॥ [in v am Rande] प्रनते, in ॥ vielleicht wieder gestrichen
G P प्रणुते st प्रयतो ॥ — ४४) cfr α 50 u β 137 A Bhβ G P ०वली ।
B कुम्भिण, über ॥ korrekturzeichen sec m, L T I किरण G P किरण

यस्य कीर्तिरियति द्यामृणाति फणिनां पुरम् ।

चृणोति पृथिवीं कृत्तां दिङ्मुखानि तथर्च्छति ॥ ४५ ॥

न लोठति गिरा कंचित्कचित्कार्ये न लुण्ठति ।

ये लुण्ठन्ति परद्रव्यं तच्छिरो लुण्ठयत्यसौ ॥ ४६ ॥

तेतिल्यते शिष्नुजनो धनिनां गृहेषु

तिष्ठन्ति यौवनमदेन च तद्युवानः ।

चुल्लन्ति चारुनयनाश्च सह प्रियेण

यस्य प्रजाश्च भयशोकवशानभिज्ञाः ॥ ४७ ॥

st. करिणः । L T F रणे, B परान्, C A Bbβ G नवान्, nar P [bengal.]
गरान् ॥

४५) cfr. α 21. C Bbβ द्या मृणाति, P पूणाति । P पुरीम् । L T F धरणी'
st. पृथिवी' । P B L T F *खानि च चर्च्छति [s Pān VI, 1, 128, α 286 und
β 248], C A Bbβ तथार्च्छति, G यथार्च्छति ॥ — ४६) cfr. α 222. Zum 1. pāda:
L F लोलुठन्ति गिरिं कश्चित्, T यो लुण्ठति गिरिं कश्चित्, T Note यो लुण्ठति
L F लोलुठन्ति गिरिं कश्चित्, T यो लुण्ठति गिरिं कश्चिदिति पाठो न साधुः, C A Bbβ G P
गिरिं कश्चिदित्यत्र लोलुण्ठन्ति गिरिं कश्चिदिति पाठो न साधुः, C A Bbβ G P
यो लुचति गिरा किंचित्, B किंचित् । zum 2. pāda: L कार्येण । L F लुण्ठते,
T लोठते, C A Bbβ G P लुचति । zum 3. pāda: L T F यो लुण्ठति, P यो
लुण्ठति, G यो लुचति, C A Bbβ लुचति । zum 4 pāda: C A Bbβ G P लुचय* ।
Komm.: t व्यति लुठि गती भुवादि: कुठि लुठि आलस्ये लुठ संश्लेषणे लुठ
इत्येके तुदादि: वज्रलमेतन्निदर्शनमिति [Dbātup. 35, 84] लुठि हिंसार्थः, vl
लुठि गती भ्वादि: लुठइ आलस्ये लुठ लोठे तुदादि: वज्रलमेतन्निदर्शनमिति
लुठ हिंसाया चुरादि:, v यो लुचतीति लुचतीति लुचि गती भ्वादि: लुचतीति
लुचि लुचि आलस्ये लुचतीति लुच स्तेये अश्लेष लुचयतीति चुरादि:, G erkl.
लुचति लुच अपनयने भीवादिक: लुचति लुचि आलस्ये लुचन्ति लुच स्तेये
लुचयति भीवादिक: ॥ — ४७) Vasantatilakā. cfr. α 44 C A Bbβ G
गृहिणा st. धनिना । Bbβ महेषु st. गृहेषु । B मदा, L T F रते st च तद् ।
B चुल्लन्ति oder चुल्लन्ति pr m geändert aus चुल्लन्ति?, C Bbβ G P चुन्दन्ति,
चुदतीति चुद क्रीडने भ्वादि:, A तुदति? । Bbβ चारुललनाय, C चारल-
लनाय, A चारललनाय, G P चारुललनाय, L T चारुललनाय, F चारुललनाय:
L T F सहसा st. च सह । C A Bbβ G P *रसा* st. *वशा*, B *वसा*,
über m ein Korrekturzeichen sec. m. ॥

सर्वायसं करिणि मुञ्चति कङ्कपन्नं
 यश्च प्रमोचयति चञ्चलमश्वकाये ।
 संख्येषु मोक्षयति यश्च शरं मनुष्ये
 स्वां स्वां भुवं प्रतिगते विदितास्त्रवेदः ॥ ४८ ॥
 निपतन्ति रणेषु यस्य बाणाः
 शितशस्त्रैर्निहता गतासवश्च ।
 पतयन्ति समन्ततो विपक्षाः
 सकलक्षोणितले ऽधिपत्यते यः ॥ ४९ ॥
 भवते दुरितक्षयं यथोक्तैः
 क्रतुभिर्भावयते च नाकलोकम् ।
 भवति चिदशैश्च पूजितो य-
 स्तृणवद्भावयति द्विषश्च सर्वान् ॥ ५० ॥
 भग्नेषु नोद्गुरयते ऽस्त्रमाहवे
 मुक्तायुधे नोद्गुरते स धर्मवित् ।
 आगूर्यते श्रीरपि तस्य संमुखं
 स्फुरद्यशःश्वेतपटावगुण्डिता ॥ ५१ ॥

४८) Vasantatilakā. cfr. a 60. A Bbβ G v यः सत्करे, C यत्ता
 सर्वायसं । ॥ °चयति तेष्वसदर्थका ये, L T F °चयति पापचयः
 C सख्ये च मो° । B द्वेषां st. स्वां स्वां, द्वे über getilgtem त्वे । ॥ ४९
 — ४९) Aupacchandāsika (Vasantamālikā). cfr. a 74. L T F °निहिता,
 G P °निहिताङ्गश्चवस । B L T F °वीणि° । C A Bbβ v वि° st. ऽधि°,
 G P ऽवियद्युते, G erkl. विपत्यते ॥ — ५०) Aupacchandāsika (Vasanta-
 mālīkā). cfr. a 34. Bbβ यथाक्तेः । P नागलोकम् ॥ — ५१) Upajāti (Indra-
 ramçā +. Vamçastha, s. a 13 Ann.). cfr. a 82. t vl गुर... घुरादिः
 v om., Bbβ G P नोद्गुरयते । L F युक्तोपि युधि, T ऽयुक्ते ऽपि यो st. मुक्तायुधे

अज्ञाननिद्रातिमिरोपगूढे राजन्यके वेदयते य एकः ।
 सुखं सदा वेदयते च सर्वं स्वार्थं प्रजा यत्र निवेदयन्ते ॥ ५२ ॥
 बोधते ब्रह्मविद्यां यः क्षत्रविद्यां च बोधति
 नित्यमध्यात्मयुक्तात्मा ब्रह्मात्मानं च बुध्यते ॥ ५३ ॥
 बीभत्सते परस्त्रीभ्यो यो बध्नाति मतिं रणे ।
 बाधयन्ति न दुःखार्ताः केशान्यदरियोषितः ॥ ५४ ॥
 मार्ष्टि तीर्थोदकैर्नित्यं मार्जत्यालेपनैर्द्विजान् ।
 यो मार्जयति साम्राज्यश्रियश्चापल्यवाच्यताम् ॥ ५५ ॥
 यः क्षुभ्यति रिपुष्वेव क्षोभते नानुजीविषु ।
 मनागपि मनो यस्य न क्षुभ्नाति महाहवे ॥ ५६ ॥
 न हिनस्ति वृथा जन्तूस्तृणान्यपि न हिंसति ।
 तमेव हिंसयत्येकं यस्तदाज्ञां विलङ्घते ॥ ५७ ॥

T स्त, B च st स । B L T F यस्त्वं st तस्य । Bb^β तन्मुख, G P सम्मुखे, C om मुख ॥

५२) Upajāt. cfr α 80 C A Bb^β G P स एक । B L T F P वेदयतीह
 st वेदयते च । P सर्वः स्वार्थं । G य न st यत्र । B L T F C A Bb^β G
 निवेदयन्ति । Komm 1 vi विद वेतना- [वेदना°] ज्ञाननिवासेषु [1 ° ज्ञाने
 निवासे च] चुरादिरात्मनेपदो अचार्थवये उदाहृतो ऽय वृत्तिक्रमेण [वेत्ति°],
 वेदयत इति विद चुरादिरात्मनेपदी तस्यैव णिचि उभयपदित्वाद्देय
 तोत्यपि ॥ — ५३) = α 83. A C Bb^β G धर्मेविद्या st ब्रह्मविद्या । A च st.
 य । B °भ्या° st °ध्या° । B ब्रह्मज्ञान, A C Bb^β G P ब्रह्मविद्या st. ब्रह्मात्मान ॥
 — ५४) cfr α 91 L T F रिपु B रिपुन् st मति । B न बाधयन्ति । C
 दुःखार्ता । Bb^β केशावदरि° ॥ — ५५) cfr. α 61. C A Bb^β G P चापल° ॥
 — ५६) cfr α 57 ॥ क्षुभ्यते st क्षुभ्यति । C A Bb^β G न st. य und एक
 st. एव, P य क्षुभ्यति न रिपुषु क्षुभ्यते ना° ॥ — ५७) cfr α 90. G P C Bb^β
 वन्तु, L जन्तुम् । Bb^β तदाज्ञा । ॥ L T F विमहयेत् ॥

जिह्मेति नीचसगत्या ह्रीच्छत्यनृतभाषणात् ।
 यो वार्त्ताश्रवणादेव स्वरिणीनां हृणीयते ॥ ५६ ॥
 शब्दादयो य विषयाः सुखयन्ति निरापदम् ।
 सुखायते श्रिया नित्यं विद्यया यश्च सुख्यति ॥ ५७ ॥
 देवते कन्दुकैर्नित्यं क्रीडाद्युतैश्च दीव्यति ।
 परिदेवयते कश्चित्तस्य राष्ट्रे न दुःखितः ॥ ६० ॥
 यः द्विष्यति प्रिया प्रेम्णा श्लेषति द्विषतां पुरम् ।
 दुःश्लेषाण्यपि कार्याणि धिया श्लेषयति क्षणात् ॥ ६१ ॥
 मथ्नाति वादिनः शास्त्रे रणे मन्यति वैरिणः ।
 मनो मयति नारीणां रूपेणाप्रतिमेन यः ॥ ६२ ॥
 कुतो ऽपि शङ्कते नासौ सर्वेषां शक्यते वचः ।
 शक्नोत्यशक्यमप्याजौ विजेतु भुजविक्रमात् ॥ ६३ ॥
 खेलन्ति बालका नित्यं खेलयन्ति च योषितः ।
 खेलायन्ति जरत्यो ऽपि यत्प्रजा निरुपद्रवाः ॥ ६४ ॥

५८) cfr a १० B L १ F नीचसङ्ग्रेभ्यो । L T F द्विणी° । १ १ १०
 dhātuvivarana द्विणी° ॥ — ५९) cfr a १९७ L T F श्रिया सुखायते । L यश्च
 Bbβ सद्यः ॥ — ६०) L T १ प्राणि° st क्रीडा° । L T १ यश्च st तस्य ॥
 — ६१) cfr a १२३ B द्विष्यते प्रिय । P द्विषता पुर । B कर्माणि st कार्याणि ॥
 — ६२) B शास्त्रे । Bβ G रणे मयति । den Noten schreibt u erkl G
 मन्यति ॥ मथ्यति st मयति v मथ्यतीति मथि विलोडने दिवादि°
 मथि st मथे ॥ — ६३) cfr a २१६ C १ Bbβ G तु यः P जर st वचः ।
 L T F विजेतु शक्नुते ऽप्यरीन् ॥ — ६४) cfr a ६९ C १ G P यत्प्रजा Bβ
 यत्प्रजा L T १ मज्जना st बालका । L T F खेलयन्ति । B L T F खेलायन्ते
 C १ G P खेलन्ति च auch v खेलतीति Bβ खेलति च । A Bbβ जगद्यो
 G P जगद्यो L T F जरत्या° । Komm t १ खेलु [१ धेनु घेणू केणू खेनू देणू
 वेणू] चलने उभयपदी भ्वादि खेलाशब्दस्य कण्ठ्यादित्वात् ॥

पिबन्ति मधु पीवन्ति पीयन्ते च प्रियाननम् ।
यत्प्रसादादविज्ञातस्वपरोपद्रवाः प्रजाः ॥ ६५ ॥
यः प्रापयति सर्वत्र संमानं मनुराजवत् ।
प्रापति प्रत्यहं तेजः कीर्त्या चाप्नोति रोदसी ॥ ६६ ॥
न लङ्घते गुरोराज्ञां न लङ्घयति यः स्थितिम् ।
अध्याधिरतिदीप्ताग्निर्यः कदाचिन्न लङ्घति ॥ ६७ ॥
खिद्यते यो न भृत्येषु याचकेषु न खिन्दति ।
खिन्ते तेष्वेव ये द्रव्यं दीयमानं न गृह्णते ॥ ६८ ॥
आज्ञापयति यो भृत्यान्यज्ञे संज्ञपयत्यजान् ।
भूपाश्च भक्तिनम्राभिर्वाग्भिर्विज्ञपयन्ति यम् ॥ ६९ ॥
निष्कलन्ते मुखाद्यस्य नाष्टीलपरुषा गिरः ।
यः श्रियं कलयत्यैन्द्रीमुत्कालयति यो यशः ॥ ७० ॥

६५) cfr. a 120 B 1 Bbβ G पिबन्ति, [G in d Note पिबन्ति], [L F P t vl bengal.] A Bbβ पीयति, L पीयन्ति, T P पायन्ति st. पीवन्ति । P पायन्ते च, P पीवन्ते च । L T P प्रियाधर । B यस्य प्रसादविज्ञातश्चवोऽपद्रवाः, L P *भिज्ञात*, C *विज्ञाति* । Komm १) या पाने पाल रचये आदिरदादिय ॥ — ६६) cfr a 101 B सन्मान सर्वत्र । B L C A Bbβ G P सन्मान । C A Bbβ G P धर्मराजवत् । A Bbβ G प्रत्यय । P कीर्त्ति । P L T P प्राप्नोति, C A Bbβ G १ व्याप्नोति t vl nicht zu entscheiden । B L C A G रोदसी ॥ — ६७) cfr a 98 B य व्याधिरतिदीप्ताग्नि कदाचिन्न न लङ्घति, L T P य व्याधिरतिदीप्ताग्नि कदाचिन्न न लङ्घति, Çabdakalpādrum यं व्याधिरति-दीप्ताग्नि कदाचिन्न न लङ्घति, P अपि st चति*, C A Bbβ G कदापि st. कदाचिन्न, P कदाचिन्न न लङ्घते ॥ — ६८) = a 106 A न च st यो न । L I विद्यन्ते ते च ये . . गृह्णते, T खिद्यते तेषु चैव . . गृह्णते, vl erwähnen d. rudhudi-Wurzel nicht, P दीयमानं न गृह्णति, über गृह्णति unleserliche Korr ॥ — ६९) cfr a 30 P आदापयति । C G भृत्यान्, A Bbβ भृत्यान् st यो भृत्यान् । Bbβ यचे, G यज्ञेय श्च, P यज्ञे सन्दप*, L T F सन्नाप* । G भताय भ*, A भयय भ*, Bbβ भयाय भ*, P भयांसो भ* । B L T P विज्ञोप*, P विद्याप* ॥ — ७०) cfr. a 19 C A Bbβ G P यदयशः ॥

सर्वो गर्वति विद्याभिर्धनैर्गर्वायते उपरः ।

सर्वविद्यश्च सम्राट् च यो न गर्वयते प्रभुः ॥ ७१ ॥

क्रन्दन्ते कादिशीकाश्च नश्यन्तो यस्य शत्रवः ।

क्रन्दन्त्यश्रुजलैर्यस्याक्रन्दयन्ति रिपुस्त्रियः ॥ ७२ ॥

यः सदाद्रियते धर्मे दृणाति च रणे रिपून् ।

दरन्ति दिग्धीशाश्च यस्य दिग्विजयोद्यमे ॥ ७३ ॥

तृणञ्चि शाघवं युद्धे तच्छिरोभिः स्तृणाति गाम् ।

स्तृणोति त्रिदशावास यः कुन्देन्दुनिभैर्गुणैः ॥ ७४ ॥

यतते धर्मे एवासौ यातयत्यहितं द्विषाम् ।

निर्यातयति वैर च नरेन्द्रेषु क्रमागतम् ॥ ७५ ॥

७१) cfr a 84 1 गल्भायते । L T F विद्याधनसमुद्योपि P विद्या
धनसमुद्यय st सर्वं — च G सम्राट् (यो) न स गं, CA च न स गं Bb^β च
स गं B धनविद्यासमृद्धो यो न च गर्वायति प्रभु ॥ — ७२) cfr a 96 G क्रन्दन्ति
A Bb^β कदति C कदति । कदतीति कदतीति कदि क्रदि कृदि आह्वाने रोदने
च [भ्यादि' getilgt] [t कदि क्रदि कृदि आह्वाने] । CA Bb^β दिशीभूता
G दिशीभूता, L 1 कान्दनीकाश्च F Note कान्दिशीका इत्यत्र कान्दनीका
इत्यादर्शपुस्तकपाठो न साधु । L T F P नश्यन्ते CA Bb^β G दिगन्ते st
नश्यन्तो । A कदतेशु ते am Raide [t कदि क्रदि कृदि परसी] ।
CA Bb^β G P भरे st वसि । C A Bb^β G P L T I वाग्भि st यस्या
C कदयति । कन्द शब्दशातले चुरादि । कदतीत्यपि तत्रैव [s o]
कदयतीत्यपि तत्र चुरादि [nur B यस्या und t आद कन्द सातले चुरादि] ॥
— ७३) cfr a 11 G P stellen d ese u d fg Str um B L T F धर्म ।
B भृणाति । C रिपून् । G P दिग्द्वीशाश्च ॥ — ७४) cfr a 193. Bb^β
तृणाति B L T 1 P तृणोति st तृणञ्चि t । तृणु चदने तनादि । A Bb^β G
शाघ्वाम् C शाघवार ॥ इमाद्विष द्वि uber getilgtem त्वि st शाघव ।
A Bb^β G I v णोति st णाति । C A Bb^β G P तृणाति ॥ स्तृणोति ।
B समैर्गुणै ॥ — ७५) cfr a 76 L T 1 यातयत्यनिश । T F द्विष CA
विषा G P विशाम् Bb^β विशम् dural An lerung ॥

शीशांसते खङ्गलतां निशिनोत्यसिपुचिकाम् ।
 शानयत्याश्रुगात्रित्यं यत्सैन्यं समरोत्सुकम् ॥ ७६ ॥
 न सीदति क्वचित्कार्ये सर्वत्रासीदति श्रियम् ।
 आसादयति विद्यानां सर्वासां पारमण्यसौ ॥ ७७ ॥
 वरदन्ति हाटकं यस्मात्प्राप्य विप्राः परस्परम् ।
 वरदयन्ति च रत्नानि भूमिं वरदापयन्ति च ॥ ७८ ॥
 श्रुत्या धर्मं मिमीते यः क्वचित्स्मृत्यापि मायते ।
 न माति मानिनो यस्य यशस्त्रिभुवनोदरे ॥ ७९ ॥

७६) cfr α 98 Bbβ खड्गनता । P °नोति च पु° । C \ Bbβ G °सिषङ्गिकाम् । C \ L I G P शाणय°, Blβ श्रातत्या°, v om । Bbβ °मुगा
°मुग । C शाणे A सर्व st नित्य, Bbβ om, G °मु गात्राणि यत्सी° । C A
Bbβ G P समरोद्धरम् । Komm : शास् तेजने भुवाद्यभयपदी नित्य सन्नन्
शिम् निशाने स्वादि° शास्यतीति हेत्विनन्तात् ॥ — ७७) cfr α 99 B °र्थं
शबोरासीयते L T Γ सर्ववासदति C \ Bbβ सर्ववासदति । CA° आसीदयति
Bbβ आसीदनायति गु durch Änderung । B C सर्वासा विद्यामा । L पर°,
G P परमाण्वसी ॥ — ७८) cfr α 133 C \ III β G रटति P वष्टयति ॥
वष्टयति । P हाटक तद्गताय विमान् । AG रटयति Bbβ रटयति C रटति
P वष्टयति st वष्टयति । G च रट्टाणि भू° \ Blβ P च रगानि भू°, C
चानि भू° । B भूमौ । C \ Bbβ G भूमि च रटयति ते P भूमि वष्टाययति
च । Komm : रटतीति रटति रटयतीति भीषादिघोरादिकी रट विभाजने ।
रटयतीत्यपि चुरादि । च रट भट परिभाषणे घटादिर्न वृद्धि ॥ — ७९) cfr
α 87, α 173 β 183. t stellt diese u d folg Str um Bbβ युत्वा ।
L I I कथित् C \ III β G P किञ्चित् । A L T F च st पि । B
C \ III β मीयते v मीयत इति माइ माने दिवादि G Text मायते Note
मीयते । मायते माइ माने दिवादिक । पुलके तु मीयते इति पाठः प्रकृतार्थानुप-
योगी । L T I मग्नति st न माति । L I मायिनी । \ यस्य शस्त्रिणी भू° ।
G P °भुवने हरे । Komm- : माइ माने शब्दे च माने दिवादि मा माने
दिवादि vi माइ मि शब्दे द्वादि मान च माने इय माइ य च । व्याभासे
भादि [e hav kalj a truma akaratavarga] ॥

यस्य श्रीवर्धते नित्यं यो ऽर्थैर्वर्धयति द्विजान् ।
 वर्धयत्यरिवीराणां क्रुद्धो मूर्धानमाहवे ॥ ८० ॥
 विष्कम्भते प्रजारिष्टं विष्कम्भाति यमाद्भयम् ।
 विष्कम्भोति परोद्योगं तपःशौर्यवलेन यः ॥ ८१ ॥
 धनेन स्तम्भते सर्वः स्तम्भात्यन्यश्च विद्यया ।
 धनविद्यासमृद्धो ऽपि यो न स्तम्भोति सज्जनः ॥ ८२ ॥
 यो ऽर्थिनामीप्सितप्राप्त्यै कल्पते कल्पवृक्षवत् ।
 न कल्पयति मिथ्यार्थं शिरः कल्पयति द्विषाम् ॥ ८३ ॥
 दीनेषु दयते नित्यं यो ऽर्थिभ्यो दयते धनम् ।
 दीयन्ते प्रत्यहं यस्य दुरितानि तपोबलैः ॥ ८४ ॥
 शोकेन क्लीबते सर्वः क्षीवते हर्षहर्षितः ।
 उभाभ्यामप्यसंस्पृष्टो यस्तु नातीव तीवति ॥ ८५ ॥

८०) cfr. a. 65 L १ यो ऽर्थे व० । B वर्धते st वर्धयति in Bbβ ०ति aus
 ०ति verbessert । B क्रुद्धे, दे für getrigtes पो, L T Γ क्रुद्धा st क्रुद्धो ॥ —
 ८१) cfr. a. 122 B विष्कुम्भते । C यमोभय L Γ यमोदय १ परोदयम् st
 यमाद्भयम्, १ प्रजारिष्टमित्यत्र प्रजारिष्ट परोदयमित्यत्र यमोदयम् इत्यादर्श-
 पुस्तकयो पाठ । Bbβ विष्कुम्भोति, १ विस्तम्भोति so auch १ im di & tus varai a
 B L १ विष्कम्भाति st विष्कम्भोति । C ०द्योग । B शौर्य० । B च st य ॥ —
 ८२) cfr. a. 120 C A Bbβ v स्तम्भते st स्तम्भते । B सर्व । B अन्याय st अन्यय ।
 C A Bbβ G P विद्याधन० । C ०समृद्धय यो । L १ ॥ पि न स्तम्भोति स सज्जन ।
 ॥ सज्जन ॥ — ८३) cfr. a. 217 C A Bbβ G v अर्थि० st यो ऽर्थि० । C ०प्सितमाप्नो
 A Bbβ G ०प्राप्नो । C A P G ०र्थाञ्, Bbβ ०र्था । L १ १ P कल्पति विद्विषाम् ।
 Kommt १ कृप सामर्थ्यं भुवादि भू कृप अवकम्पने चुरादि १ कृपुड कल्पने
 भ्वादि कृप अवकम्पने चुरादिर्वा ॥ — ८४) cfr. a. 83 L १ १ दीनाना, B
 दीनाय । L १ दीयते नित्यं T दायते नित्यं १ zur ersten Verbalform दाय
 [य?] दाने भ्वादात्मनेपदी । Bbβ दीयते । P तपोधने, L T १ तपस्विन ॥
 — ८५) cfr. a. 103 Die erste Verbalform nur in Bbβ v mit v, die zweite in

न रोषयति यस्तस्मै यो न तुल्यो न चाधिकः ।
यस्मै रुष्यति तस्यासौ कुलमेवाभिरोषति ॥ ८६ ॥
न धृष्णोति गुरोरग्रे न धर्षति निजाः प्रजाः ।
तमेव धर्षयत्येकं यस्तासु प्रतिकूलति ॥ ८७ ॥
चुर्यते चौर्यवृत्तीन्यश्चूर्ययत्यरिमण्डलम् ।
अवचूर्ययति व्योम यत्सेनाप्रभवं रजः ॥ ८८ ॥
नोत्कण्ठते परद्रव्यं नोत्कण्ठति परस्त्रियम् ।
यस्योत्कण्ठयति घ्राघ्यं धर्म एव मनः सदा ॥ ८९ ॥
यो मार्गयति सन्मार्गं मार्गति क्षेममात्मनः ।
यस्मिन्मृगयते नित्यं यायजूको जनो धनम् ॥ ९० ॥
विशिनष्टि स्मरं मूर्त्या श्रिया शक्रं विशेषति ।
विशेषयति यो वाग्मी वाचा वाचस्पतेर्वचः ॥ ९१ ॥

Bhβ G v mit व, sonst beide mit व. [L T P t el bengal.] 1 Erstes Verb
C T चीयते, L जीवते । १। जीव आर्षे, 1 A G T चीवते, Bhβ चीवते सर्व.
चीवते सर्वः, १ चीवत इति चीव मदे प्रथम. । B सर्व । Zweites Verb
चीवत इति चीव अधार्षे द्वितीयः । L T T हर्षयन्तिः । A Bhβ G अभ्यामपि
स, C अभ्यामपि स L T T अभ्यामप्यसमष्टौ, P अभ्यामप्यसमष्टौ । P यत्सेनातीव ।
C A Bhβ G तीरति, १ तीरतीति तीर पीर मीर स्त्रीन्वे तुदादिः. B über
तीवति ist er getilgt ॥

८६) cfr. a 292. C A Bhβ G P *यति तस्मै स यो । L T P न चाधिक. ।
C A Bhβ G यस्मै कुपति, v entart u erkl कुपति u रुष्यति । P कुलमेवोभिः,
B *मेवातिरोः ॥ — ८७) cfr a 63 Bhβ य न d ersten न । B न वर्पति,
A घ* verbessert aus घ । C A Bhβ (, एय म एक । L T P ययामु ॥ —
८८) B C चार* । B *वृत्ति ययु* G P *वृत्तान्ययु*, Bhβ *वृत्ताय घू*,
A *वृत्ताय घू* । B अवधुर्ययते । P योयि ॥ — ८९) cfr. a १३. B *ते aus
*ति verbessert । L T P P *द्रव्ये, Bhβ *द्रव्य । C A Bhβ G P मारय्य म
याघ्य, L T P याघ्ये ॥ — ९०) cfr a ८१ P मय्यासं । L T P यादृक् तादृक्
म यायजूको B यायत्रयजनो ॥ — ९१) cfr a २६ β 101. β 104 C A Bhβ
G श्रेय म शक्र । Bhβ विशेषयति, A विशिषयति n. विशेषति ।

वित्तानयति यः कीर्तिं वितनत्यमलं यशः ।

वित्तनोति रिपुस्त्रीणां हृदये मदनव्यथाम् ॥ ९२ ॥

क्लेशते न मृषावाक्यं क्लिश्यते न च निष्फलम् ।

नेन्द्रियाणि विरुद्धेषु क्लिप्नाति विषयेषु यः ॥ ९३ ॥

हितं मितं च यो वक्ति न वचत्यनृतं वचः ।

नानादेशसमुद्भूतां वाचयत्यखिलां लिपिम् ॥ ९४ ॥

यस्य वर्हति नित्यं श्रीर्दानशक्तिश्च बृंहति ।

बृंहन्ति सिंहवद्यस्य द्विपा दृष्टारिवारणान् ॥ ९५ ॥

डिपन्ति यस्य मातङ्गा डिपन्ति च तुरगमाः ।

डेपर्यन्ति मनुष्याश्च युद्धे निम्नोन्नतां भुवम् ॥ ९६ ॥

तपसा भर्जते पाप तेजसारीश्च भृज्जति ।

९२) cfr a 59 L 1 वितन्यत्य° vl तनु चुरादिदिवाद्यो ।
 I Γ च य° st रिपु° I om । L 1 Γ मन्त्रव्यथाम् B मदन° über m eine
 २, über d eine १ ॥ — ९३) cfr a 166 C B P वृषा° st मृषा । vl dritte
 Wurzel क्लिप् । I T I स G P च य° य ॥ — ९४) cfr a 126 L T 1
 मिच्छ । C A Bbβ वदत्य°, L 1 पठत्य° । B °भुतं यु° über getilgtem भू
 C A Bbβ G °प्रिय° st °नृत° । C A Bbβ G P °समृत्पत्ता । I, गिर° st लिपिम् ॥
 — ९५) cfr a 39 Bbβ lasst d Str aus ablt über richtig weiter A G
 immer, C in d letzten Verbalff w sonst v [L 1 P t vl bengal] । P यस्य
 बृंहति नित्यं ध्यानशक्तिश्च वर्हति । बृंहन्ति सिंहवद्यस्य द्विप्रेष्टा इवाचल ।
 G दीन° L 1 1 दान° st दान° । A बृंहति CG बृंहति° st बृंहन्ति । G डिप°
 B °पाय भूरि वाचिन । G दुष्टारिवारणात् C दुष्टारिवाहसात् L 1 ॥
 दृष्टारिवारणम् । Komm १ यस्य वर्हतीति । वर्हतीति बृह बृहि बृदी भ्वादि° ।
 बृहतीति बृह उचमे तीदादि° । बृहे स्वरणिदि° चेति [° cfr Vārt १ zu Pan
 VI, 4 24] पञ्चमसोपमावपक्षे बृहतीति केषाचिन्मते । नृह नृहि बृह बृहि
 बृदी बृहि शब्दे भुवादि बृज्ज उचमे नृदादि परस्मैपदी, vl बृह बृहि बृदी
 भ्वादि° बृज्जयमे नृदादि परस्मैपदी ॥ — ९६) cfr a 107 C A Bbβ G P t
 immer त ॥ २ । A Bbβ युधि ॥

कर्मबीजानि सर्वाणि योगाभ्यासाद्गृणति यः ॥ ९७ ॥
 रिङ्गे रिपुर्यदाक्रान्तो धनैस्तन्वैश्च रेचति ।
 रेचयन्ति च तन्नारीलोचनान्यश्रुवारिभिः ॥ ९८ ॥
 सत्यं वदति सर्वत्र सर्वस्य वदते हितम् ।
 यन्न सत्यं न च हितं न वादयति तद्वचः ॥ ९९ ॥
 सर्वो ऽप्यर्जयति द्रव्यमात्मनः प्रीतिहेतवे ।
 अर्जते शाश्वती कीर्तिं यश्चाज्जति यः स्थिरम् ॥ १०० ॥
 यस्य सयामशौरादिव शलन्ते बाहुशालिनः ।
 शलन्ते यद्गुणा दिक्षु शलन्ति च सुरालयम् ॥ १०१ ॥
 भक्षयन्त्यस्थिं भक्षन्ते मांसं भक्षन्ति शेषितम् ।
 यत्खड्गखण्डिताङ्गानां शत्रूणां कौण्ठपा रणे ॥ १०२ ॥
 यश्च लालयते बन्धूलालयत्यखिलाः प्रजाः ।
 उल्ललन्ति यमालोक्य ललनानां मनोरथाः ॥ १०३ ॥

९७) cfr. a 101 C 1 Bh⁸ G 1 भृणोति st भृणाति G 1 भृणोति
 [1 भृणोतीति] भृञ् भर्त्सने [1 भर्त्सने] स्वादि ॥ — ९८) cfr. a 37 B stellit
 d Sir vor 96 I vor 109 I 1 t 1 immer व st र ॥ रिङ्गे । Bh⁸ ०क्राते
 यज्ञे । 1 घातिस? st धनैस् । B L 1 1 धनैर्मन्त्रैश्च । B I T 1 यन्नारी० ।
 C ०श्रुविदुभि ॥ — ९९) cfr. a 17 — १००) cfr. a 91 I ०र्जयते । Bh⁸ शत्रूतो ।
 B यशयाजयते C 1 Bh⁸ G 1 यथाजति जय st यथाजति य ॥ —
 १०१) cfr. a 11 B शलन्ते C A Bh⁸ G P १ शलन्ते st शलन्ते । C ०शालिभि ।
 B 1 Bh⁸ G P १ शलन्ति C शालति st शलन्ते । I 1 1 सद्रुणा मित्य श० ।
 1 Bh ० G P शलन्ते 1 शलन्त इति erkl शलन्ते C शलते st शलन्ति । G P
 1 Bh ० G P शलन्ते 1 शलन्त इति erkl शलन्ते C शलते st शलन्ति । G P
 व st य ॥ — १०२) cfr. a 131 C सदितायानां । 1 कौण्ठपा ॥ — १०३) cfr
 a 97 I 1 1 यमु । B सामायते 1 st मन ईप्सायां चुरादावदन्तात्तनेपदी ।
 G 1 सामायन् 1 t zur deuten Verfall मन विलम्बे भुवादिपदात्तनेपदी ।
 (1 यमालोका ॥

मुटति द्विपतां दर्पं तेषां दुर्गं च मोटति ।

यो मोटयति राष्ट्रेषु तत्कीर्त्याराममण्डपान् ॥ १०४ ॥

मृधे मृणाति शत्रूणामश्वान्मृणति वारणान् ।

शत्रुवारणैः पुनस्तस्य नैको ऽपि म्रियते नरः ॥ १०५ ॥

चस्यन्ति शचवो यस्मान्चसन्ति परदारगाः ।

यस्त्रासयति निःशेषान्भूम्यनन्तरभूपतीन् ॥ १०६ ॥

लुट्यत्यट्टालकान्दुर्गान्कपाटानि च लोटति ।

रिपूणां लोटयत्याजौ कुञ्जराणां घटाश्च यः ॥ १०७ ॥

न तथा गर्हते श्वान शृगालं च न गर्हति ।

गर्हयत्यभ्युपेतार्थत्यागिन स नरं यथा ॥ १०८ ॥

द्राघते वपुरत्यर्थं द्राहते च निशागमे ।

द्राखति क्षीणतापन्नं यद्वियोगान्मृगीदृशाम् ॥ १०९ ॥

१०४) cfr a 93 P L I मुटति C A \ मुटति, I hβ G मूटति B अटति ।
P दर्पात् C A B hβ G शीर्य st दर्प । C \ B hβ G दर्प L Γ Γ खड्गम् st
दुर्ग । v) zweite Wurzel मूट । C \ G तत्कृताराम° B hβ तत्कृताराम°,
I T F तत्कीर्त्याराममण्डपान् ॥ — १०५) cfr a 19) L T I युधे st मृधे ।
B मृणाति st मृणति B hβ मृणति aus मृणाति verbessert । C A B hβ G P पुरस्तस्य ।
P जन C A B hβ रिपु G पुर st नर ॥ — १०६) cfr a 274 \ B hβ G P
रिपवो C रिपवो st शचवो । I hβ दारणा । I I चाशयति । C A G P
भूयोनन्तर° B hβ भूयोनन्तर° L I Γ निःशेषान्भूम्येन परवारणान् ॥ —
१०७) cfr a 66 B अट्टानि दुर्गानि C G P अट्टालिक दुर्ग \ B hβ अट्टालिक
दुर्ग L T Γ अट्टालिकान्दुर्गान् । B \ कपाटानि I I I कवचानि P कटकानि ।
C \ B hβ G P \ लोटते । G P घटाश्च L T I घटाश्च ॥ — १०८) cfr a 100
G P श्वान । B G P शृगाल B hβ शृगालश्च । C m न B न च L Γ Γ नापि
यु च न । I P गर्हयत्युपेतापन्नं [h °ध्य° oder °ध्य° st °धा°] पापिन मतत
यथा [P तथा] C गर्हयत्येकमेवाय न्यासिन मतत पथ oder यथ \ गर्हयत्ये
कमेवार्थन्यासित स वन यथा B hβ G गर्हयत्येकमेवार्थन्यासिन [G °ने] स नव
यथा Γ °र्थ° १०९ °र्थ° der rechte Falgung ॥ — १०९) cfr a 25 P चाहते

क्षिणाति दुरितं दृष्ट्वा क्षिणोत्यथैश्च दुःस्थताम् ।
 भृत्यानां नित्यमज्ञानं यः क्षिणोति सदुक्तिभिः ॥ ११० ॥
 हिरण्मते ये वृथा रात्रौ परस्त्रीषु हिलन्ति ये ।
 हेडते शीलसंपन्नो बान्धवानपि तानसौ ॥ १११ ॥
 क्षयति प्रत्यहं पापं क्षायति द्विषतां कुलम् ।
 यशः क्षयति रोदस्योर्यस्य धर्मरतात्मनः ॥ ११२ ॥
 दण्डं जोडयति द्विदसु वधं तेषां च जोडति ।
 तानुच्छृङ्खलतापन्नाञ्छृङ्खलेन जुडत्यसौ ॥ ११३ ॥
 अन्नं राधोति विप्रार्थं व्यञ्जनानि च रध्यति ।
 यत्प्रसादाज्जनः सर्वः सततं राध्यति थिया ॥ ११४ ॥
 यो मूषति परद्रव्यं तस्य मुष्णाति यः शिरः ।
 मुष्यत्यपहतार्थानां दुःखं धनसमर्पणात् ॥ ११५ ॥

चाहते चायते । B निशाचये । CLT F द्राघति st द्राखति । B चयमापन्न,
 CA Bbβ G नृणतापन्न । L F योगी TCA Bbβ G योगे । Komm vi
 pur द्राघु चायामे भवावात्मनेपदी द्राघु निद्राचये भवावात्मनेपदी ॥
 ११०) cfr α 10 LF चीणाति । ABbβ P दृष्ट्वा C दृष्ट्वा । LF चीणी । A
 GP योगे च, C योगे च Bbβ योगे च । B दुता, CA Bbβ GP दुहितम् । LTF
 चिणुते यः st यः चिणोति । Komm : चि हिंसाया प्रयादि चिमु हिंसाया
 चणु च तनायुभयपदिनी, vi चि हिंसाया प्रयादि चीण हिंसाया तनायुभ-
 यपदी ॥ — १११) cfr α 132 Bbβ हिडते । LTF च st ये । CA Bbβ P
 मृषा, LTF यया st मृषा । L हिणक्षि T हिणन्ति F हिणन्ति, CA Bbβ
 G र हिडन्ति, vi हिण हारकरणे भ्यादि । 1 यः, C यम्, LT च st ये ।
 Bbβ हेडते P हिणन्ते st हेडते । CA Bbβ G जीति st जीम् ॥ — ११२)
 cfr α 10 C प्रत्यह । B पाप चयति । P द्रियता यम् । AG चिपति । B P
 रोदस्या ॥ — ११३) cfr α 117 Bbβ वध LTF वध st वध । 2 Halustr.
 A Tilgong dann ist mda धर्म जुडत्यसौ C Bbβ om तानु — येन GP
 देवतातिपिपिचयं नित्यमर्थ जुडत्यसौ, LTF तानुम् ॥ — ११४) cfr α 117
 B LTF vi schreiben d zweite Wurzel [Dlätup. 26, 84] mit चा st mit च ॥
 — ११५) cfr α 134 LTF यो मूषति : vi मूष खेये [vi मुष्णे] भ्यादि

भक्त्यार्चयति यो विप्रान्गुरुन्देवांस्तथार्चति ।

अर्चन्ते चरणौ यस्य मौलिरत्नांशुभिर्नृपाः ॥ ११६ ॥

वह् व्यययति द्रव्यं तदर्थं यो व्ययत्यरीन् ।

न व्येति यद्यशोबिम्बं त्रैलोक्यादर्शमण्डले ॥ ११७ ॥

अर्दति द्विषता दर्पमर्दते दुरितोदयम् ।

यश्चादयति दारिद्र्यं दीनानां द्रविणं ददत् ॥ ११८ ॥

स्वदते विविधाहारान्स्वादते च रसायनम् ।

आस्वादयति सर्वेषां विषयाणां सुखानि यः ॥ ११९ ॥

यच्च विच्छति तद्ग्रहो यच्च विच्छायति स्वयम् ।

विच्छाययति तत्रासौ भूपतीनां मुखत्रियम् ॥ १२० ॥

न विभेति नेन्द्रेभ्यो देवेभ्यो न च भेषति ।

एकस्माज्जेषते ऽधर्मान् भेषत्यत्र लोकाः ॥ १२१ ॥

मुप इत्येके तदा भोषति । १ मुञ्चति? । C शुष्य° L I मुप° st मुष्य° । B °पगतार्थानां ॥

११६) cfr a ९६ P भक्त्या योर्चयति वि° [t v] nur अर्चं पूजायां आधुपायुभयपदी भ्वादिद्यु] । ॥ यो देवा-गुरु देवास्त°, P विप्रान्गुरुन्निप्रोक्त°, O विप्रान् हन् । A °शुर्कनृपा ॥ — ११७) cfr a ११° a ५० β २३ L F व्ययति यो st व्यययति, C auch व्यययति zu lesen । C तदर्थं व्यययत्यरीन् G P Bβ A च st यो । Bβ C व्याययत्यशो° C auch व्याप° zu lesen, Bβ zwischen त्व und शो ist य eingefügt A व्याययत्यशो°, G व्याययत्यशो°, १ व्याययतीति L Γ अर्चति यद्यशो° T व्ययते यद्यशो° vI erwähnt d dritte Verbalform nicht । ॥ विश्व st. विश्व । L T Γ °दर्शता मतम् C °मण्डलो ॥ — ११८) cfr a १३० C A Bβ G P दर्पन् । C A Bβ G P द्रविणं दिशन् ॥ — ११९) cfr a १०५ C १ Bβ G विविधाहारैः, B विविधास्वाद L Γ विविध स्वादु T विविध स्वादु । B स्वदते st स्वादते । C A Bβ G P गिरा रसम् ° रसायनम् । C च st य । t v स्वद आस्वादने भ्वादिराधुपादी च ॥ — १२०) cfr a ११६ C १ Bβ G P विच्छत्यरिबूह [Bβ विच्छि°] B ति uber d Zeile geschr, om तद । L T I नृपतीनां मुखत्रियम् B मु° aus सु° verb ॥ — १२१) cfr a ११५ G P देवेभ्य न भे° L T Γ देवेभ्यो ऽपि न भे° । P

यः कृणन्ति गुणायाम कृन्तत्यरिशिरसि यः ।
 कीर्तयन्तीन्द्रगोष्ठीषु यद्गुणानप्सरोगणाः ॥ १२२ ॥
 न्यञ्चते प्रत्यह मोहो यस्मान् न्यञ्चन्ति चारयः ।
 अञ्चयन्ति सदा यं च गुणाः सर्वातिशायिनः ॥ १२३ ॥
 न कुप्याति बुभुक्षार्तः शीतार्तश्च न कुप्यति ।
 तस्य राष्ट्रे ऽधनाढ्यो वा मृतः को ऽपि न कुप्यति ॥ १२४ ॥
 विचारयति यो धर्मं विद्वद्भिर्ब्राह्मणैः सह ।
 विचरत्यस्य लोके ऽस्मिञ्छरच्चन्द्रोज्ज्वल यशः ॥ १२५ ॥
 अविद्यानिद्रयाक्रान्ते जगत्त्रयैकं स चेतति ।
 धिया चेतयते सर्वं परस्य हृदि सस्यितम् ॥ १२६ ॥

लोकान् st ऽधर्मान् । B धर्मान् भेदयत्यत्र ~ spater C A Bb^β धर्मात्कुचा
 द्यत्नदतिक्रम G धर्मात्तस्मात्कुर्यादतिक्रमम् P भेदयत्यत्र L T F भेदयत्यत्र fur
 d 4 pāda aus v v) nichts zu ersehen t भेषू चलने भुवादि परस्मैपदी ॥

१२२) cfr a 128 L T F यः st यः । Bb^β कृणन्ति ण aus णा geändert
 C कृणन्ति B L T कृन्तति । यः कृणन्तीति कृणन्तीति कृती छेदने रुधादि ।
 I 1 F गुणायाम B गुणप्रामाण्यम् । B च st यः । C A Bb^β G P L T F यन्ति
 च गो० । C A Bb^β G P गुणानमराङ्गना ॥ — १२३) cfr a १०३ T lasst
 d Str aus B यद्य न प्राचते मोहाद्य० । Bb^β G P न्यञ्चति C न्यचति ।
 C प्रत्यह । C A Bb^β G I यस्य st यस्मान् । C A Bb^β नाचति G नाचन्ति ।
 Bb^β सदीप st सदा यः । Kommt zur ersten Halbstr t v) अन्वु गतो याचने
 च अन्वु इत्येके [r] अ-चुत्येके] भवानुभयपदी v न्यचतीति न्यचतीति अचु गतिपू
 जनयो अचतीति ॥ — १२४) cfr a 81 C A Bb^β G च दुःखात् st
 बुभुक्षार्तः B om । G P सीता० । B last d e zweite Halbstr aus L T F
 यस्य ॥ — १२५) cfr a 183 I T F विचारयत्यस्य लोके शर० v) nor चर
 आसश्ये घुरादि C A Bb^β G I च st ऽस्मिन् । C शस्त्रद्रो० ॥ शरच्चन्द्रो० ॥
 — १२६) cfr a 157 A Bb^β G P क्रान्ते । C स चितति । B चिन्तयते । A
 I 1 I हृदये स्थितम् B सस्थिति C सञ्चित ॥

यो भुजाभ्यां भुवो भारं भरते भरतोपमः ।

विभर्ति च यशोराशिं भूयांसं यस्य भूरपि ॥ १२७ ॥

यस्य रोषारुणा दृष्टिर्धावते यत्र शाचवे ।

पाशपाणिस्ततस्तस्मिन्यमदूतो ऽभिधावति ॥ १२८ ॥

शास्त्रेण स्तोभते प्रायो लघुप्रकृतिको नरः ।

न स्तुभाति महात्मासौ न स्तुभ्रोत्यच्युतस्तुतः ॥ १२९ ॥

हते भर्तेरि दुःखार्ताः क्लिन्दन्ति यदरिस्त्रियः ।

अजस्रैरश्रुभिस्तासां क्लिद्यन्ति नयनानि च ॥ १३० ॥

न संधयति केनापि यः सर्वविजयी नृपः ।

संदधाति धनुषेव योग्यकाले स सायकम् ॥ १३१ ॥

प्रणिङ्के दक्षिणीयानां विप्राणां चरणौ च यः ।

यत्पादौ मौलिरत्नांशुजालैर्नेनेक्ति राजकम् ॥ १३२ ॥

१२७) = α 215 B भरतोपम । C A Bhβ G °राशि भूपतेर्यस्य ॥ — १२८) cfr α 72 C A Bhβ G P तस्य शचवे L F यस्य शाचवे । C A Bhβ G P B F °दूतो ऽपि धा°, १ °धावतीति १ om ॥ — १२९) cfr α 121 P शोभते L तोभते Γ तोडते B ण स्तो über einer Jilgung । L भूयो T I भूयो st प्रायो । B °कृतिमानव । A G P ° निष्ट° C Bhβ निष्ट°, B न स्त° st न स्तु° । B °सी स्तुभ्रोति न हि कालत, स्त über getilgtem उ C A Bhβ G P न [C व] नीतेरच्युत° G P °स्तुता, १ °स्तुता Bhβ °स्तुता १ lässt die dritte Verbalform aus L T F °भ्रोत्यच्युतस्तुत । Dass t vl in d 2 Halbstr स्तु gelesen haben, ist nicht ganz sicher ॥ — १३०) cfr α 149 Strophenstellung in L T F vl 132, 130 131, in C Bhβ G १ 130 132, 131 A lässt 132 n 130 aus B L T F मृते st हते । B L F क्लिन्दन्ति t किदि । A T I अजस्रमश्रु°, L अजस्रमश्रु°, B शोकेनाभ्यश्रु° । B क्लिन्दन्ति ॥ — १३१) cfr α 147 Über d Stellung s Str 130 L I सन्धायति । L T F सर्व्व st य सर्व्व° । A सपत्नेन शौर्यभाक् st सर्व्व° — °य, Bhβ om । ॥ C धनुषेव । P L T Γ °कालेषु st °काले स C A Bhβ G यो ऽन्तकाले च सा° । B I P शायक L शायक ॥ — १३२) cfr α 140 A lässt d Str aus Über d Stellung s Str 130 L T F प्राणिङ्के B प्राणीक्त । B L T I चरणौ ॥

दोर्भा यो द्विषतां दर्पं भञ्जयत्याञ्जनेयवत् ।
 भनक्ति कामिनीनां च दृष्ट्या मानमनङ्गवत् ॥ १३३ ॥
 यो वेवेक्ति च वेदान्तं शास्त्राभ्यासेन सर्वदा ।
 विविनक्ति च शत्रूणामाजौ संनहनं च यः ॥ १३४ ॥
 आप्यायन्ते यतः प्राप्य यज्ञभागं दिवौकसः ।
 तद्वत्तधनसंपत्तेराप्यायन्ते च यत्प्रजाः ॥ १३५ ॥
 यो हि व्यायच्छते नित्यमसौ किल न मेदते ।
 इति व्यायामशीलो ऽसौ महाकायो न मेद्यति ॥ १३६ ॥
 युद्धे कृणोति शत्रूणां वारणान्वाणवृष्टिभिः ।
 दत्त्वा शस्त्रप्रहारं च तेषां क्रीणाति यः श्रियम् ॥ १३७ ॥
 घृतार्चितं इवार्चिष्माणश्चर्चते यो रणाङ्गणे ।
 चर्चोयते द्रुवाणश्च चर्चापारपरैः सह ॥ १३८ ॥

१३३) cfr. a 266 A lässt d Str. aus. C G P v मीर्वा, Bbβ मीर्वा
 १. दोर्भा । C भनक्ति । C Bbβ G दृष्टो, B तुष्य st दृष्ट्या ॥ — १३४) cfr
 a 180 P lässt Str. 134, 135, 136 a, b aus. B योग वेवेक्ति वेदान्त, L T 1'
 a 209 P s. Str. 134 A Bbβ प्राप्य यत्, G प्राप्यायत् । I, T F भागान् ।
 यय वेवेक्ति वेदान्त । G ०क्ति पृथग्भूत भूतेषु च धनं च य, Bbβ ०क्ति पृथग्भूत
 भूतेषु च यः, C ०क्ति पृथग्भूत भूतेषु च [dann y getilgt] धनं च य, A ०क्ति
 पृथग्भूत यो भूतेषु च यत्नतः । L T सन्नाहनं च । B च यत् ॥ — १३५) cfr.
 a 209 P s. Str. 134 A Bbβ प्राप्य यत्, G प्राप्यायत् । I, T F भागान् ।
 L T प्रभूत, F प्रभूत st तद्वत् । B वर st धन । A G सपत्ति, Bbβ
 सपत्ति, C सपत्ति । II यतः st च यत् ॥ — १३६) cfr. a 79 P s. Str.
 134 L T F हि st हि । C व्यायच्छते, II व्यायामतो st व्यायच्छते । L T F
 किञ्चित् st असौ । C अति st इति । Bbβ शीलो, wohl zuerst ०श geschr. ।
 F ०काये । Bbβ मेधति ॥ — १३७) cfr. a 55, β 44. v 15 st Str. 137 bis 145
 incl. aus, zählt aber richtig weiter A C Bbβ G P युद्धे कृणाति । A Bbβ
 G कधरान्, C कधरा st वारणान्, B वार oder चार über eine Tilgung
 geschr. । B शक्ति st बाण । L T F पद्भिः st वृष्टिभिः । A Bbβ मत्वा ।
 A C Bbβ G वाण st शस्त्र । A Bbβ G P चीणाति यः । F श्रिय ॥ —
 १३८) v s. Str. 137. C Bbβ घृतार्चित । Bbβ प्मान्वर्चते, L T F प्मान्वर्चते,

धोरन्याधोरणाक्रान्ता विनीता यस्य वारणाः ।

जात्या धुर्याश्च धूर्यन्ते सादिभिः साधु साधिताः ॥ १३९ ॥

यस्मिन्नभ्युदिते राज्ञि तमः संकोचति क्षितौ ।

संकुचत्यरिनारीणां मुखपङ्केरुहद्युतिः ॥ १४० ॥

नावद्यं घोषति द्वारे यस्य कश्चिदुपद्रुतः ।

घोषयन्ति परं सर्वे दीर्घमायुः सदार्चिताः ॥ १४१ ॥

उड्डीयन्ते शरा यस्य कोटिशः समराङ्गणे ।

भग्नानामरिसैन्यानामुड्डीयन्ते रजांसि च ॥ १४२ ॥

यो लिङ्गेनानुमयते कृत्स्नमपरिचेष्टितम् ।

न चानुमाययत्यन्यस्तस्य यच्चेतसि स्थितम् ॥ १४३ ॥

vi अर्धं दीप्ती भवावात्मनेपदी । ॥ L T F C रणाङ्गने । C A G P चर्चयत्यनुवा^०, Bb^β चर्चयत्यनुवा^०, L T F अर्चायते, vi अर्धं शब्दे आधृपादिः । F °यस्य । L T F वचो ऽप्यस्य परैः, C A Bb^β G P चर्चते च [C च] परैः st. चर्चापारपरैः, B °पर° st. °पार° । i चर्धं दीप्ती भवावात्मनेपदी चर्धं शब्दे आधृपादिभ्यश्च-न्दोपतापयोश्च इति कश्चिद् ततो मतादिः ॥

१३९) cfr. α 176. v s. Str. 137. C G B P धाव°, Bb^β धाधाव°, A भाव° st. धोर, vi धीर्ध्वं . . . । G °क्रान्ते, C A Bb^β °क्रान्तिर्वि° । B यस्य वाजिनः । L F धूर्याश्च, B धूर्याध्वं, zwischen य्या u. ध्वं steht छ् under d. Linie । A धूर्यते, Bb^β धूर्यते, [t vi धुरी . . .], C धावते । B L T F P साधुभिः । G सादिताः, A सादितां, Bb^β सदिताम्, L F राहिताः, T वाहिताः, B वाहितः, P वाहिनः ॥ — १४०) cfr. α 230. v s. Str. 137. B यस्मिन्नभ्युदिते, L T F यस्मिन्समुदिते । L T F जनः st. तमः, C A Bb^β G P राज्ञि संकोचति, dann C A Bb^β तमः, G मतः, P परः । P सदा st. क्षितौ । B संकोच° st. संकुच° । L T F मुखं । L °द्युतिं, T F °द्युति ॥ — १४१) cfr. α 151. v s. Str. 137. B न वद्य, F न वाद्य । C A Bb^β G P घोषते यस्य [Bb^β यस्मि] द्वारे क° । B L T F द्वारि । A G P भय°, Bb^β भुय°, C भय° st. उप° । L T F °पद्रवम् । B घोषन्ति च परं । L T F पुनः st. परं । Bb^β °युसदाचिताः, L T F °युयदाचिताः ॥ — १४२) = α 146. v s. Str. 137. C उड्डीयते, Bb^β उड्डीयते । B L T F °राङ्गने । L F °ड्डीयन्ते, G P °ड्डीयन्ते, G Note schreibt u. erkl. उड्डीयन्ते, vi nur दीह . . . दिवादिः ॥ — १४३) cfr. α 87. v s.

मृद्नाति विद्विषां दर्पं यो भुजाभ्यां भुवः पतिः ।
 मृदन्ते चरणौ यस्य विद्विषः शरणागताः ॥ १४४ ॥
 मिलन्ति प्रत्यहं यस्य वाजिवारणसंपदः ।
 मीलन्ति रिपुनारीणां मुखपद्मवनानि च ॥ १४५ ॥
 यस्य व्याघोटते दण्डो नाकृतार्थः कुतश्चन ।
 व्याघुटन्ति विपक्षाश्च ये संमुखमुपागताः ॥ १४६ ॥
 यो वाग्मी वादिना मध्ये वाचमुच्चैः प्रपञ्चते ।
 प्रपञ्चयति यत्कीर्तिं दिङ्मुखेषु महाजनः ॥ १४७ ॥
 यस्य न्यायार्जितैर्विचैः पूज्यमाना दिने दिने ।
 तूषन्ति ब्राह्मणा नित्यं तूषन्ति कुलदेवताः ॥ १४८ ॥

Str 137 C A Bbβ G P मयति, t vl als Erkl zur Strophe मीड गती
 आधुपादी । C A G P कृत्स्नान् [C कृत्स्नान्] विविधचेष्टितान् Bbβ कृत्स्नान्-
 विविधचेष्टितान् ॥ ०ष्टिता । Bbβ G P अन्य st अन्यस् B स्त über eine Tilgung
 geschr, C चानुमाययसास्य यच्च ॥ चानुमापयत्यस्यसे [न्य aus न्य स्य aus
 से] चेतसि यत्स्थितम् ॥

१४४) cfr a 141 १ s Str 137 C lässt d erste Halbstr aus I T l
 द्विपता ॥ विदुपा st विद्विषा । C A Bbβ G P मृदन्ते L l l मर्दन्ते t vl
 मृद मर्दने भ्वादि [nur B मृदन्ते] । L l l शरण गता ॥ — १४५) cfr a 168
 १ s Str 137 C यस्य विधिवाजिः । Bbβ मिलन्ति st मीलन्ति । P मुखामोज* ।
 ॥ ०पद्मवनानि ॥ — १४६) cfr a 152 C A G नाघोटते Bbβ नाघोटते ॥
 घोटत इति । B दन्तो P दर्पो । C A Bbβ कुट्टनार्थं G घट्टनार्थं B नाभृता
 र्थानुजीविषु । Bbβ व्याघुटति । B L l यत्समु* । यत्समु* ॥ — १४७) = a 144
 A² C Bbβ G P वाग्मिना st वादिना । C L T प्रपञ्चयन्ति [v *यति t vl
 n el t zu entscheiden] । C G P L l l अना ॥ — १४८) cfr a १०1 v lässt
 d Str 138 zählt aber richtig weiter ॥ यस्मा [d u n unleserliches ak *ara]
 यार्जि* । ॥ युती । C A G I L l तूषन्ति Bbβ तूषति B तूषन्ति ॥ तूषन्ति
 vl तूष तूष्टी दिवादिभ्यादिभ्य [nur T l तूष] ॥

धोरन्याधोरणाक्रान्ता विनीता यस्य वारणाः ।

जात्या धुर्याश्च धूर्यन्ते सादिभिः साधु साधिताः ॥ १३९ ॥

यस्मिन्नभ्युदिते राज्ञि तमः संकोचति क्षितौ ।

संकुचत्यरिनारीणां मुखपङ्केरुहद्युतिः ॥ १४० ॥

नावद्यं घोषति द्वारे यस्य कश्चिदुपद्रुतः ।

घोषयन्ति परं सर्वे दीर्घमायुः सदार्चिताः ॥ १४१ ॥

उड्डीयन्ते शरा यस्य कोटिशः समराङ्गणे ।

भयानामरिसैन्यानामुड्डीयन्ते रजांसि च ॥ १४२ ॥

यो लिङ्गेनानुमयते कृत्स्नमपरिचेष्टितम् ।

न चानुमाययत्यन्यस्तस्य यच्चेतसि स्थितम् ॥ १४३ ॥

vi अर्धं दीर्घी भ्वावात्मनेपदी । B L T Γ C रणाङ्गणे । C A G P चर्चयत्यनुवा०, Bbβ चर्चयत्यनुवा०, L T I अर्धायते vi अर्धं शब्दे आधुपादि । Γ °ण्य । L I I वधो ऽप्यस्य परे C A Bbβ G P चर्चते च [C च] परे st चर्चापारपरि B °पर° st °पार° । i चर्धं दीर्घी भ्वावात्मनेपदी चर्धं शब्दे आधुपादिभ्यश्च न्दोपतापयोश्च इति क्त्वाद् ततो मतादि ॥

१३९) cfr α 176 v s Str 137 C G B P धाव° Bbβ धाधाव°, A भाव° st धोर vi धीर्ध्वं । G °क्रान्ते, C A Bbβ °क्रान्तिर्वि° । B यस्य वाजिन । L I धूर्याश्च, B धूर्याश्च zwischen व्यां = ध्य stult d unter d Linie । A धूर्यते Bbβ धूर्यते [t vi धुरी] C धावते । B I T I P साधुभि । G सादिता । A सादिता Bbβ सदिताम् L I राहिता T वाहिता II वाहित, P वाहिन ॥ — १४०) cfr α 230 v s Str 137 B यस्मिन्नभ्युदिते L T I यस्मिन्नभ्युदिते । L T I जन st तम C A Bbβ G P राज्ञि संकोचति dann C A Bbβ तम G मत P पर । P सदा st क्षितौ । B संकोच° st संकुच° । L T I मुख । L °द्युति 11 °द्युति ॥ — १४१) cfr α 151 v s Str 137 B न वैद्य F न वाद्य । C A Bbβ G P घोषते यस्य [Bbβ यस्मि] द्वारे क° । B L T Γ द्वारि । A G P भय° Bbβ भुय° C भय° st उप° । L T Γ °पद्रुतम् । B घोषति च पर । I T Γ पुन st पर । Bbβ °युस्यदार्चिता, L I F °युस्यदार्चिता ॥ — १४२) = α 146 v s Str 137 C उड्डीयते, Bbβ उड्डीयते । B L T F °राङ्गणे । L I °ड्डीयन्ते G P °ड्डीयन्ते G Note schreibt u erkl उड्डीयन्ते, vi nur दीर्घ . दिवादि ॥ — १४३) cfr α 57 v s

मृद्नाति विद्विषां दर्पं यो भुजाभ्यां भुवः पतिः ।
 मृदन्ते चरणौ यस्य विद्विषः शरणागताः ॥ १४४ ॥
 मिलन्ति प्रत्यहं यस्य वाजिवारणसंपदः ।
 मीलन्ति रिपुनारीणां मुखपद्मवनानि च ॥ १४५ ॥
 यस्य व्याघोटते दण्डो नाकृतार्थः कुतश्चन ।
 व्याघुटन्ति विपक्षाश्च ये संमुखमुपागताः ॥ १४६ ॥
 यो वाग्मी वादिना मध्ये वाचमुच्चैः प्रपञ्चते ।
 प्रपञ्चयति यत्कीर्तिं दिङ्मुखेषु महाजनः ॥ १४७ ॥
 यस्य न्यायार्जितैर्विहैः पूज्यमाना दिने दिने ।
 तुष्यन्ति ब्राह्मणा नित्यं तूषन्ति कुलदेवताः ॥ १४८ ॥

Str 137 C A Bb^β G P *मयति, t vi als Erkl. zur Strophe मोह
 आधपादी । C 1 G P कृतान् [C कृतान्] विविधवेष्टितान्, Bb^β कृतान्
 विविधवेष्टितान्, B *ष्टिता । Bb^β G P अन्तः at अन्तः, B स्त über eine Tilg
 geschr., C चानुमाययसाश्च यच्च 1 चानुमाययत्यस्यस्यै [न्य aus न्य स्त
 स्तै] चेतसि यत्स्थितम् ॥

१४४) cfr. α 141 v s Str 137 C lasst d erste Halbstr aus L 1
 द्विपता, B विदुषा at विद्विषा । C A Bb^β G P मृदन्ते L 1 1 मृदन्ते ।
 मृद मृदने भ्वादि [nur B मृदन्ते] । L 1 1 शरण गता ॥ — १४५) cfr. α 1
 v s Str 137 C यस्य विधिवाशिः । Bb^β मिलन्ति at मीलन्ति । P मुखपद्म
 B *पद्मवनानि ॥ — १४६) cfr. α 152 C 1 G व्याघोटते Bb^β नाघोटते
 घोटत इति । B दन्तो P दर्पो । C A Bb^β कृतनार्थः G घट्टनार्थः B नाभू
 र्थानुजीविषु । Bb^β व्याघुटति । B L 1 यत्समुं, 1 यत्समुं ॥ — १४७) = α 1
 A^o C Bb^β G P वाग्मिना च वादिना । C L T प्रपञ्चयन्ति [v *यति t
 nicht zu ent-scheiden] । C G P L 1 1 *अन्तः ॥ — १४८) cfr. α 101 v lu
 d Str aus zählt aber richtig weiter 1 यस्या [dann unleserliches ak-
 याज्जिं । B वृत्ति । C A G P L T तुष्यन्ति Bb^β तुषाति B तुष्यन्ति ॥ तूषन्ति
 v 1 तुष तुष्टौ दिवादिर्भादिच [nur T t-तूष] ॥

मनो नोद्विजते यस्य ददतो ऽर्थमहर्निशम् ।

उद्विनक्ति तु ससारादसारादात्मवेदिनः ॥ १४९ ॥

नेदते न पर कचित्स्वामी यः समदर्शनः ।

त निन्दति परीवाद परस्याभिदधाति यः ॥ १५० ॥

पितृन्पूरयति आद्वे हव्यैः कव्यैश्च यः सदा ।

पूर्यन्ते पितरस्त च प्रसादैरुदितोदितैः ॥ १५१ ॥

प्रकाशते यथा व्योम्नि चन्द्रः सपूर्णमण्डलः ।

प्रकाशयते तथा भूमौ स प्रजानयनोत्सवः ॥ १५२ ॥

न प्रगल्भायते मिथ्याकथनैर्यः कदाचन ।

आजौ प्रगल्भते दोभ्यां द्विषा विघटयन्घटाः ॥ १५३ ॥

यज्ञस्यान्ते द्विजातिभ्यो दातु स्तूयति यो धनम् ।

श्वेतं देवकुलव्याजाद्यशः स्तूपयतीव यः ॥ १५४ ॥

१४९) cfr. = 156 Bb^β नोद्विजते । P ददतेव्रम* । B L 1 I च st तु । B ससारमस्य धर्म्मार्थवेदिन ॥ — १५०) cfr. = 171 A B^l G जन C जन st पर । B क्वचित् C 1 Bb^β G P कश्चित् । B आसी st स्वामी । C A Bb^β G न st त । Bb^β परिवाद B परीवाप । L 1 I परस्य विदधाति C 1 B^l *स्वाभिदधाति G *स्य भिदधाति ॥ — १५१) cfr. = 9 L 1 I हव्यैः कव्यैश्च । C *व्यैश्च सर्वदा । 1 तस्य st त च । B 1 B^l G P प्रासा* । B *सादैरुदितो* । I 1 I *तोदितम् ॥ — १५२) cfr. = 214 I 1 I 1 stellen das u d folg Str u u 1 lasst beide aus zahlt aber viel tig weiter G तथा st यथा । B L 1 I P प्रजाना st स प्रजा* ॥ — १५३) cfr. = 10° L T I 1 1 s vor Str C प्रागल्भीयते । I द्विषा L दिषा B द्विधा C 1 Bb^β G रिपोः ॥ द्विषा । P द्विषा सघटन घट B प्रजा st घटा ॥ — १५४) cfr. = 186 B ज्ञास्यत्यन्त C 1 यज्ञवाटे B^l यज्ञवाटो 1 s u, G P यज्ञवाडे । C 1 तूयति Bb^β G I तूयति I 1 I तूयति । C B^l G श्वेत* I 1 चित्वा* I चित्वा* I दित्वा* st श्वेत । C 1 Bb^β G P *कृत* ॥ *कुल* । 1 Bb^β G P *श्व स्तूपय* 1 1 Artt zu Pan VIII 3 36 L 1 *श्वस्तूपय* T *श्वस्तूपय* । komm 1 1 द्रुप समुदाये दिवादि स्तूप 1 1 द्रुप समुदाये दिवादिशुरादिश्च 1 nur यज्ञवाटेति तूयतीति तूप समुच्छये दिवादि ॥

विनापराधमारणान्नाखेटति मृगानसौ ।

खेटयत्यरिवीरान्यः संग्रामरसिकानृपः ॥ १५५ ॥

मनुते मनुतुल्यो ऽसौ प्रजामात्मजवत्प्रभुः ।

पितृवन्मन्यते तं च मान्यं जनपदः सदा ॥ १५६ ॥

चिचैश्चिचयति व्योम यो रत्नाभरणांशुभिः ।

गरीयसा चरित्रेण यस्य चिच्रीयते जनः ॥ १५७ ॥

न प्रकुप्यति विप्राय कुप्यते ऽपि महाप्रभुः ।

प्रकोपयति यस्तस्मै यस्तेन सदृशो जनः ॥ १५८ ॥

ईदृ चिविष्टपास्याने यद्गुणांश्चारणव्रजः ।

स्वयं पुलकितो हर्षाद्धिडोजा ईडयत्यपि ॥ १५९ ॥

अङ्कते पुण्यतीर्थेषु वृषयुग्मानि शक्तिः ।

अङ्कयत्यरिसैन्यानि युधि पृष्ठेषु सायकैः ॥ १६० ॥

१५५) cfr. a 219 P *योगेन st *मारणान् । C A Bb^β L T F P न
खेटति, r खेटतीति, t vl nicht zu entscheiden, G य खेटति । C A Bb^β L
T F P *वीराय । C A Bb^β G P पापर्द्धि* st संग्राम* । C A Bb^β G बहन्
n नृप ॥ — १५६) cfr. a 11 v lässt Str 156—161 incl aus, zählt aber
richtig weiter — १५७) v s Str 156 C Bb^β G स st यो P L T F व्योम
रत्नाभरणरश्मिभिः । C A Bb^β G P गरीयसा च चित्रेण । B चिचयति ॥
— १५८) cfr. a 218 v s. Str 156 A प्रकुप्यति n L T F यो न कुप्यति, ob
t vl mit m gelesen, nicht zu entscheiden । B कुपितोपि P शपतेपि । C A
Bb^β G स L T F च n इपि । B यस्तस्मै, C A Bb^β G P *यति तस्मै स
यस्तेन, L T F *यत्सौ राजा यस्तेन । C A Bb^β G P सदृशोपर ॥ — १५९)
cfr. a 269 v s Str 156 C A Bb^β G ईडते । C A Bb^β चेटयास्या [Bb^β
ष्ट], G चेटयास्या*, B f von चि* später, L नृ*, B L T F P *पिष्टपक्षा*,
n vor स्था* Tilgang । C A Bb^β G P *व्रजा । B *कितोपेन वि* । A G वि*
st वि* । C A G P T *डोजा । F ईरय* ॥ — १६०) cfr. a 210. v s Str 156
A पुरती* । C Bb^β प्रक्षयुग्यानि A प्रक्षयुग्यानि B वृषयुग्यानि ।
C A G शक्तिमान्, Bb^β शक्तिन् । n *सैन्यानि । C A Bb^β G *नि विचिचियुधि
सा*, l' युद्धे ॥

निःशेषयति यः शत्रूञ्छेषदीर्घभुजद्वयः ।

निःशेषति च दानेन भाण्डागारं दिने दिने ॥ १६१ ॥

सुलभं सस्यमुञ्छन्ति यद्देशे व्रतितो द्विजाः ।

प्रोञ्छन्ति च चिरालम्बेनार्थेन दीनतां प्रजाः ॥ १६२ ॥

नोधत्ताति जनो वित्तं यस्य राष्ट्रे समृद्धिमान् ।

परमुद्रासयन्त्येके ये भिक्षाव्रतचारिणः ॥ १६३ ॥

न धाङ्गति क्षितिं कश्चिन्न काङ्गति परस्त्रियम् ।

सर्वो ऽपि धार्मिकस्तुष्टस्य राष्ट्रे स्थितो जनः ॥ १६४ ॥

उद्धटते न कस्यापि धर्मं धर्मपरायणः ।

उद्धटयति गोष्ठीषु सर्वेषामेव यो गुणान् ॥ १६५ ॥

१६१) cfr. α 25, β 91, β 194. v s. Str. 156. P कौपदीर्घः । L T F भुजध्वजः । C निःशेषयति, L T F निःशेषयति दा० ॥ — १६२) cfr. α 256. L T F सुलभं यस्य मुञ्छन्ति, C सस्यमुञ्छन्ति, ॥ उञ्छ durch Korr. । A Bbβ G P यद्देशः । L T F व्रतितो । C A Bbβ G P व्रताः st. द्विजाः । C A Bbβ उञ्छन्ति, G P उच्छन्ति, B प्रोच्छन्ति, छ für getilgtes झू, L F प्रेच्छन्ति, T प्रोच्छन्ति. T Note: प्रेच्छन्तीति आदर्शपुस्तकलभ्यादौ न साधुः । L T F प्रचुरेणियमानेन st. च — ०न । C A Bbβ G P परिपूरिताः st. दीनतां प्रजाः । Komm. : t उद्धी उञ्छे . उद्धो विपाशे . , v मुच मोचे . . इषुश वाञ्छे . . , v nur सुलभमिति उद्धतीति । उद्धि विपाके ॥ — १६३) cfr. α 208, v lässt Str. 163 u. 164 aus, zählt aber richtig weiter. B यो धत्ताति । ॥ परस्त्रं धास-यत्यन्ये । Str. in C A Bbβ G P परमुद्रासयत्येके [Bbβ *मुद्रारयं] [A *सयत्यन्ये s. B] ये [G न st. ये] भिक्षा . . न दीनदुःखितास्ते स्त्र्ये [C स्र्ये] वसत्यस्य मंडले [Bbβ स्त्र्ये सत्यरिमंडले], in L F परमुद्रासयत्येके ये भिक्षा . . न दीना दुःखिताः केचित् धत्तन्ति यस्य मंडले, in T उद्धास्यन्ते परं लोके ये भिक्षा . . न दीना दुःखिताः केचिदुद्धन्ति यस्य मण्डले । Komm. : t उधस उञ्छे चुरादिप्रयायोः उदनुवन्धः, v धश धधःपते चुरादिभ्यादौः उदनुवन्धः ॥ — १६४) v s. Str. 163 C A Bbβ G P न काङ्गत्यनृत कश्चिन्न वाङ्गति, L T F न धाङ्गति [T धाङ्गति] जनः कश्चिन्नाकाङ्गति । L T F सर्वो हि । C A Bbβ G P तव st. तुष्टः । Komm. : t काचि वाचि माचि काङ्गायां द्राचि धाचि घोरवासिते च . , v धचि काङ्गे घोरवते द्राचि काङ्गाया भ्यादिः ॥ — १६५) cfr. α 31. C A Bbβ P v उद्धाटते । C A Bbβ G P धर्म st.

स्तेपन्ते यस्य वक्त्रेन्दोर्लावण्यामृतविन्दवः ।
यं वीक्ष्य तेपते स्त्रीणां वपुः स्मरशराहतम् ॥ १६६ ॥
हल्यन्ति हस्तिपृष्ठेषु कदल्यः कोटिशः पुरः ।
हयन्ति हरयो ऽसंख्या यस्य नागाश्च निर्गमे ॥ १६७ ॥
एको ऽपि विसृजत्याजौ बाणवृष्टिमरातिषु ।
यस्योपरि विसृज्यन्ते पुष्पवृष्टिं च खेचराः ॥ १६८ ॥
क्षमते यो दरिद्राणां लक्ष्मण्यागसां प्रभुः ।
न क्षाम्यति क्षितीशानामपराधकणानपि ॥ १६९ ॥
तितिक्षते क्षमी यस्तु सापराधेषु साधुषु ।
तेजयन्ति यमाश्चान्तं वन्दिवृन्देरिता गिरः ॥ १७० ॥
यस्य योगनिषण्णस्य भोगतृष्णा क्षयायते ।
क्षयते दीर्घसंसारयन्धिश्चात्मविनिश्चयात् ॥ १७१ ॥

धर्म । B C A Bb^β G P उहाटयति, t vl घट्ट चेष्टाया [n वे०] चुरादिः, v om. ॥
१६६) cfr. α 224 v lässt d Str aus; Zählung geht richtig weiter, Bb^β स्तेपते, B T तेपन्ते, L F डेपते, P जपन्ते st स्तेपन्ते । L F डेपते, C A Bb^β G P वेपते st तेपते । B •शरासूत । Komm t तेषु द्वे चरणार्थौ भ्वादी, vl डिप सहती भ्वादिः ॥ — १६७) cfr. α 183 L T F vl lassen diese u d folg Str aus C हसति, A Bb^β G हसन्ति, v हसतीति हस कामिने, ॥ हर्यन्ति, t हर्य गतिकान्त्योर्भादि, P हर्षन्ति । P हर्म्यपृष्ठेषु । P कामिन्य, C A G सेनान्य, Bb^β सेमान्य st कदल्य । C A Bb^β हर्षते, G P हयन्ते, v हयत इति हय गती । ॥ हरय. सख्ये । Bb^β G नागाश्च, B P राष्ट्रेषु ॥ नागाश्च । Bb^β निगते ॥ — १६८) cfr. α 165 L T F vl a. vor. Str. Bb^β बाणपक्तिम् । G P पुष्पवृष्टि ॥ — १६९) cfr. α 162. A लक्ष्म, L T F •णा दुष्टान्न चमति प्रभु ॥ — १७०) cfr. α 187 P चमाशीलः सा । B यमाक्रान्त, L T F यमाक्रम्य सर्वथा च सता गिर । C A Bb^β G वन्दि । Bb^β गिराः ॥ — १७१) cfr. α 129 B •निपन्नस्य, Bb^β •निपण्यास्य, C •निपन्नस्य, L T F •निमपस्य । Bb^β भोगे ॥

विश्राणयति यः श्रीमान्विप्रेभ्यो विपुलं वसु ।

विश्राणन्ति च ते यस्यै सत्यवाचः सदाशिषः ॥ १७२ ॥

व्यायामदृढदेहो ऽपि मन्दते यो न सुन्दरः ।

मन्दायते क्वचित्कार्ये प्रारब्धे न च कर्हिचित् ॥ १७३ ॥

अपमृत्यं परित्यज्य सुखं प्राणिति यत्प्रजा ।

न प्राणयते परं तस्य प्रतिकूलं करोति यः ॥ १७४ ॥

यो न लुम्पति पूर्वेषां स्थितिं राज्ञां यदानने ।

उच्चलुम्पति लावण्यं नेचाञ्जलिपुटैर्जनः ॥ १७५ ॥

दधते यः सदाचारं सदा चारणसंस्तुतः ।

दधते शासनं यस्य शिरसा च नरेश्वराः ॥ १७६ ॥

ददते द्रविणं भूरि ब्राह्मणेभ्यः सदैव यः

ददते ब्राह्मणास्तस्यै संतुष्टा नित्यमाशिषः ॥ १७७ ॥

१७२) B यो । B P धीमान् । G °ञ्जलेभ्यो, C A Bbβ शिष्टेभ्यो । B P धन st वसु । L T Γ P ते ऽप्यसौ । L तेयसौ भ्यश्च über d Zeile । A Bbβ G सत्या वाच, P सत्यवाचा । P यदाशिष, C A Bbβ G शुभा° st सदा°, I सदाशिवा, L सदाशिव ॥ — १७३) cfr a 155 B सौ st ऽपि । Bβ भदते । Bbβ कावे । P आरब्धे L T Γ प्रारब्धे, B र über einer Tilgung, C A परार्थे G परार्थे, Bbβ परमार्थे न क° । L T Γ च न st न च ॥ — १७४) cfr a 143 F auch C? °त्यक्ता L Bbβ? G P °त्यक्ता । L T F पुर ॥ — १७५) C Bbβ योव°, v अवलुपतीति t vi indifferent, A योवलुपति । B सर्वेषा । A Bbβ G P °या कीर्ति [Bbβ °र्ति] राज्ञा, C °या राज्ञा कीर्ति । B सदानने L T F तदानने । C A Bbβ उच्च B पात्त, L T F पातु st उच्च° । Bbβ T लुपति, so erkl auch t, vi v schweigen, B लु über Tilgung, °पति uspr °यति । L T Γ नेचाञ्जनपुटेन य B °लिपुटो नर, A Bbβ G P °लिपुटैर्जन ॥ — १७६) cfr a 226 ॥ stellt d Str hinter Str 177 B L T F G P सदाचारण स°, Phβ om सदा चार°, cfr a 267 । B °श्वराः ॥ — १७७) cfr a 225 B s Str 176 C A Bbβ G P यस्मै, B यस्म st तस्मै । A Bbβ संतुष्य P संतुष्टाश्च सदाशिष, G सन्ततेर्नित्य° ॥

भ्रंशते दुरितं राष्ट्रे प्रजाभ्यो यत्प्रभावतः ।

पूर्यमाणा शरीरेण भ्रश्यत्यरिपताकिनी ॥ १७८ ॥

प्रमादेनापि देवाग्निगुरुभ्यः शपते न यः ।

साक्षात्कृतागसं कोपाद्दासीमपि न शपति ॥ १७९ ॥

नटन्ति नाटके यस्य चरितं भरतादयः ।

नाटयन्ति स्फुटं येषां ललना विभ्रमाद्भुवः ॥ १८० ॥

होमाग्निधूमसुरभिः पवते मारुतो मृदुः ।

गोदावरीतरंगार्द्रः पुनीते यद्भुवि प्रजाः ॥ १८१ ॥

यो न वञ्चयते कंचित्सदा सत्यपरायणः ।

वञ्चन्ति च शरच्चन्द्रणुचयो दिक्षु यद्गुणाः ॥ १८२ ॥

यो ऽधिमीमति मीमांसां तदर्थमनुतिष्ठति ।

पशवो ऽपि न मीमन्ति यद्देशे दुःखपीडिताः ॥ १८३ ॥

१७८) cfr. a 118. B भ्रंशते, A Bbβ G P संसते, C स्रसते । C रात्रे भयेभ्यो । ॥ यत्प्रसादतः । C A G P प्रेर्यमाणः, Bbβ प्रेर्यमाणा, B पर्यमाणः । B L F चेन, C om. ०ण । ॥ भ्रंश्यते, P भ्रश्यतेरि, A Bbβ स्रसतेरि, C G स्रसतेरि । Komm.: १ यम्भु भ्रम्भु चवस्रसने . . भृगु भ्रम्भु अधःपतने दिवादिः, १ nur स्रसत इति संसत इति स्रसु भ्रसु अधःपतने भ्यादिः ॥ — १७९) cfr. a 77. Bbβ प्रमादे । C Bbβ G P ०यमः, A ०यसे । B कोपापा-सीयोपि, दा über d. zweiten या C A Bbβ G P दासायापि । B L F पश्यति, A कुर्याति ॥ — १८०) cfr. a 235. B L T F तेषां । 4 pāda: ॥ पताकाविधमक्रमाः, C A Bbβ G पताकाविधमक्रमाः (Bbβ ०विधमक्रमाः), L T F पताकाविधमद्रमाः, P ०द्रुवः ॥ — १८१) cfr. a 169 Reihenfolge in L T F १: 182, 181, 183, in १ १: 181, 183, 1८२ Bbβ ०सुरभि । F पवते L T F १: 182, 181, 183, in १ १: 181, 183, 1८२ Bbβ पुनीति st. पुनीते, १ १ nicht zu mūdumavat: । G P ०द्राः । B L T F भुवि यत्प्रजाः ॥ — १८२) cfr. a 236, entscheiden । A यद्भुवः, B L T F भुवि यत्प्रजाः ॥ — १८३) cfr. a 236, Stellung १ vor. Str. L T F कियत्, B कायित्, P धर्मः st. सत्यः । C A Bbβ G P १ यद्यपि ॥ यद्यपि च । A L T F ०यद्रं । B ०यद्यो, द über einer Tilgung । L T F तद्गुणाः ॥ — १८३) cfr. a 87, Stellung १. Str. 181. B यो मिमीते हि. L T F यो मिमीते च, P nur यो मिमीते st.

सुख कृषति शालेयमिष्टुक्षेत्रं च कर्षति ।

यत्प्रसादादविज्ञातक्लेशो जनपदः सदा ॥ १८४ ॥

शीकन्ते शीकरैः सार्धं वायवो दक्षिणोदधेः ।

चन्द्रावतीतरगार्द्राः शीकयन्ति च यद्वपुः ॥ १८५ ॥

शब्दायते तदास्थाने नापृष्टस्तेन कश्चन ।

पर शब्दयति द्वाःस्थः पात्रागमनबोधनात् ॥ १८६ ॥

विलसन्ति धनैस्तुष्टा यस्य रङ्गोपजीविनः ।

लासयन्ति रसाभिज्ञा यस्याग्रे भरतोत्तमाः ॥ १८७ ॥

विलालयन्ति य दृष्ट्वा बलवन्तो ऽपि शचवः ।

विलयन्त्यबलानां च हृदये मदनव्यथाः ॥ १८८ ॥

यो ऽधिमीमति vi zur ganzen Str nur माइ लि शब्दे [Kavikalpadruma]
 लुहोत्यादि cfr a 173 β 79 [t weist auf मीम् auch in d ersten Halb
 str, Erkl zur ganzen Str अम द्रव (sic s Dhātup 13 22 ff) गती
 भ्वादि अनेकार्थत्वादर्थद्वय (Ma *त्वय) v zur ganzen Str य इति मीमतीति
 द्रम हम् मीम् गती भ्वादिबुदात्तेत्] । P न मीलन्ति ॥

१८४) = a 205 L F *भिज्ञात* ॥ — १८५) cfr a 68 O A Bbβ G
 P शीकरासारैर्वायवो L T F सखे st सार्धं । C A Bbβ G शुभावतो* st
 चन्द्रावतो* ॥ — १८६) cfr a 264 L T F G P सदास्थाने B पदस्थाने
 Bbβ तदास्थान । C A Bbβ G P नो पृष्ट* B नापृष्ट । B शब्दायति । C 1
 B1β G P द्वास्त्र । L T Γ परागमनरोधन B परागमनबोधनात् ॥ —
 १८७) cfr a 177 C 1 B1β G P रणे st धनैस् । B L T I धनैस्तुष्टा । L
 T Γ ये च st यस्त्र । P रात्रोप* । P भरतादय ॥ — १८८) cfr a 204 C
 A Bbβ G v stellen die Halbstrophen um t vi indifferent A Bbβ विला
 ययन्ति hierauf weist auch v [Γ विलालयन्ति dosaṣuddhi विलाययन्ति]
 C G विलापयन्ति G erwähnt d Möglichkeit *य* zu lesen B P विलोयन्ते
 च य t vi zur Strophe nur ली द्रवीकरणे आधृपादि । C A B1β G गुणवन्तो ।
 G P विलपन्त्य* G erwähnt d Möglichkeit *य* zu lesen । L 1 I विलयत्य*
 und *व्यथा । T हृदये ॥

असौ प्रक्रमते योद्धुमेको ऽपि बहुभिः सह ।
 नाक्राम्यन्ति तथाप्येनं विक्रान्ता बहवो ऽपि ते ॥ १८९ ॥
 वियन्ति वीरसंतानवृद्धौ यस्य कुलाङ्गनाः ।
 विजायन्ते ऽवरोधाश्च यत्कुलस्थितिवर्धनाः ॥ १९० ॥
 प्रथते पृथुवद्यस्य पृथिव्यामुज्ज्वलं यशः ।
 प्राथयन्ति प्रथीयांसो गुणाः स्वर्गे ऽपि निर्मलाः ॥ १९१ ॥
 अमन्ति व्याधयो ऽप्येनं न कदाचिद्भयादिव ।
 आमयन्ति यमन्यं च तमुल्लङ्घं करोत्यसौ ॥ १९२ ॥
 विष्णाति विषवत्प्राणांस्त्रयीधर्मद्विषामसौ ।
 वैर्वाष्ट्र विष्टपं यस्य कीर्तिः सर्वातिशायिनी ॥ १९३ ॥
 निःशेषं शेषति क्रोधात्प्रतिपक्षक्षमापतीन् ।
 एकः शेषति यो ऽशेषभूतानां भरणे ध्रुवम् ॥ १९४ ॥

१८९) cfr. α 272 C A Bbβ G P युद्धमेको । C A Bbβ G P नाक्रामन्ति,
 L T नाक्राम्यन्ति B न क्रामति, v om, vi nur क्रमु भ्वादिः दिवादिद्य
 परस्मैपदी, [t scheint auf क्राम्यन्ति zu weisen, ob mit Prapros, ist nicht
 zu entscheiden] । B तथाप्येनं ॥ — १९०) cfr. α 202 u. 293 B वियन्ति, C
 Bbβ G P वीरयति, A वायति । B L T F वीरसंतान । F वृद्धा । B C विजा-
 पन्ते । L T वीरसंतान [bengal] T अवरोधाश्च B च वीरधाश्च, A पुरोधाश्च ।
 B यत्कुलस्थितिः, P यत्कुलवृद्धिः, C A Bbβ G यत्पुरे गृहवृद्धये [Bbβ यत्पुरे] ॥
 — १९१) cfr. α 75 C Bbβ G प्रियवद्यस्य, A प्रियवाद्यस्य । B पृथिव्याममन ।
 C A Bbβ G P L T F प्रथयन्ति । F यन्ति पृथिव्या यद्गुणाः । L T F
 स्वर्गे च ॥ — १९२) C A Bbβ G P च अमयन्ति । B यमन्यं च, A यमन्ये च, A
 Bbβ यमन्यं च, G यमन्यं च । L F तमुल्लङ्घ, B तमुल्लङ्घ्य, aus *घ oder *घा
 geändert, C A Bbβ तमनामि, G तपनामि, P तमरोग । C A Bbβ G
 करोति च ॥ — १९३) L T F vi stellen die Halbstrophen um P विषयात्प्रा-
 करोति च ॥ — १९४) L T F विष्टप Bbβ विषय । C Bbβ तस्य, B L T F
 L F द्विषामसौ । B L T F विष्टप Bbβ विषय । C Bbβ तस्य, B L T F
 P सर्वं यद्य । B L T F कीर्तिर्यस्याति । A Bbβ G शायिनी, C शायिनी ॥
 — १९४) cfr. α 25, β 91, β 161. P lässt d Str aus C A Bbβ G एक ।
 C A Bbβ G च शेषे भूतानां भरणे B च शेष भूतानां भरणे । F भूतानां ॥

क्षिपति प्रतिपक्षाणां हृदये यो भयज्वरम् ।

क्षिप्यति श्रोत्रियाणां च निष्कपुष्कलमालये ॥ १९५ ॥

लपति स्निग्धया वाचा सर्वैरेव समं प्रभुः ।

सकृद्दृष्टानपि प्रेम्णा साह्लादं ह्लापयत्यसौ ॥ १९६ ॥

यौति काले कुलस्त्रीभिः क्षत्रसंतानवृद्धये ।

युनाति यौवनस्यो ऽपि न वेश्याबन्धकीजनैः ॥ १९७ ॥

न रोजयति यः कंचित्प्राणिनां करुणान्वितः ।

तस्य धर्मरते रोगा न रुजन्ति प्रजा अपि ॥ १९८ ॥

अन्तर्वेद्यामसौ विद्वान्न स्नेच्छति धृतव्रतः ।

न स्नेच्छयति सर्वज्ञो विवादे वादिभिः सह ॥ १९९ ॥

संपश्यते मतिर्यस्य चैलोके ऽपि स्वगेहवत् ।

संपश्यति पुरः सेनां सागरान्ते महीतले ॥ २०० ॥

१९५) cfr. a. 157 C A G P °दये भयज ज्वर, Bb^β °दये भक्ताज
ज्वरम्, L 1 Γ भय ध्रुव, B भय aus भय verbessert, ज्व über einer Tilgung
°र, . nachtragl. eingeschoben । B वृन्दपुष्करमालया, T निष्क, C A Bb^β
G P नि.कपक्षणमात्रये, Γ °मालिका ॥ — १९६) cfr. a. 282 L Γ सम ।
B सुहृष्टानपि यन्निष्ठा, L T Γ °ष्टिरपि, C A Bb^β G P °ष्टेन च प्रेम्णा । B
साह्लाद । C L T F ह्लापय° B लपय°, A Bb^β G जापय°, vl जप व्यक्ताया
वाचि भ्वादिचुरादयि, t . लप व्यक्ताया वाचि चुरादि°, . लपयतीति
अयमेव खत, G Note . . जापयति जप व्यक्ताया वाचि चुरादौ पठित,
[nur P ह्लापय°] ॥ — १९७) B L T Γ चेच° st चच° । C A Bb^β G पि
वेश्याया बन्धकीजने [Bb^β °काजने] P न वेश्याबन्धकाजनैः ॥ — १९८) cfr.
a. 247 L F P य । C A Bb^β G कायित, B कयित । C A Bb^β G प्राणिन,
P प्राणिन । B °ना धार्मिको नृप, P करुणावशात् ॥ L T F °रतो । L Γ
रोगानुजन्ति न प्र°, B रोगा न aus रोगान् verbessert । L T F प्रजामपि ॥ —
१९९) cfr. a. 240 C A अन्तर्विद्यामसौ, Bb^β G P अन्तर्विद्यामसौ । C A Bb^β G
विमान्न, B विद्यान्न । B °व्रत । B lässt d. zweite Halbstr. aus । C A Bb^β
G धर्मज्ञो, P शत्रुज्ञो ॥ — २००) Bb^β मतिर्यस्य । B चैलोकेपु स्व° । t vl

मुखं निस्ते मुखं स्त्रीणां यत्प्रजा निरुपद्रवा ।

निक्षति स्तनकक्षोरुकपोलाक्षिगलादिकम् ॥ २०१ ॥

दृष्ट्वैव यं विघटते कोपाटोपो मृगीदृशाम् ।

विघाटयति चास्फोटे वैरिणां करिणां घटा ॥ २०२ ॥

निःस्तनन्ति न दुःखार्तास्तद्देशे निरुपद्रवे ।

स्तनयत्युग्रशब्देन पर्जन्यो ऽपि न भीतवत् ॥ २०३ ॥

रसन्ति मधुरैः कण्ठैर्यस्योद्याने पतत्रिणः ।

रसयन्ति च हृद्यानि तत्फलान्यनिवारिताः ॥ २०४ ॥

लज्जते मञ्जिकास्पर्शे क्षत्रियः श्रोत्रियो ऽप्यसौ ।

लज्जते लज्जिकानां च वार्त्ताकर्णेनतो ऽपि सः ॥ २०५ ॥

zur zweiten Verbalff सपश दु खे [त ल खे] कण्ठादी [cfr पम्स] । B L T F पुन, C A Bb^β G पर st पुर ॥

२०१) cfr α 278 C A Bb^β मुख मुख auch v beg मुखमिति । P निरुपद्रवा, B L T F प्रतिपालिता, C प्रतिपालिता, A Bb^β प्रतिपालिता [Bb^β ता] st निरुपद्रवा । C A Bb^β G स्तनवत्क्षोरुकपोला बिललाटक [B^β वक्रो] ॥ — २०२) cfr α 31 L P दृष्ट्वैव C A Bb^β G v विजोक्त । L T F कोपाटोपो । B *स्फोटैर्, * später, A G P *स्फोटन, Bb^β *स्फोटत्, C *स्फोटान् । B C A Bb^β G P L घटा ॥ — २०३) cfr α 190 Alle नि st नि t vl om, A unleserl B दुःखार्ता याकुये । B α 179 L च हृद्यानि तत्फलमतिवारिता, T Note च हृद्यानि तत्फलमतिवारिता, F च वाद्यानि तत्फलमतिवारिता, I लज्जते, vl erkl nur लज्जते P सज्जते, Bb^β लज्जते । L F मञ्जिकास्पर्शे, [T मञ्जिकास्पर्शे] B कामिना स्पर्शे P मञ्जिकास्पर्शात्, C A Bb^β G मञ्जिक-स्पर्शे च । L T F क्षत्रियो, B in Klammern । Bb^β G P द्यसौ, C A? । C A Bb^β G मञ्जिकीना [C om ते न] च L मञ्जिकीनाय, F मञ्जिकी-नाय [I लज्जिकानाय] P मञ्जिकीनाय, B मञ्जिकाना च । ॥ वाचकेन-मतो । L F *रता T *रता C om न । C A Bb^β G P पि य, L T F पुन ॥

यस्तोलयति दारिद्र्यकर्दमे पतितान्नरान् ।

तुलयत्यपि देवेन्द्रं संग्रामे भुजविक्रमात् ॥ २०६ ॥

नाहिर्देशयते कंचित्तत्कृत्यगरुडाज्ञया ।

यदि प्रमादाद्दशति तस्मिन्न क्रमते विषम् ॥ २०७ ॥

न शोचति शुभाचारो यो मृतानपि बान्धवान् ।

शोचयत्यतिनिःसारं संसारं सारधीरसौ ॥ २०८ ॥

यं परिक्षिप्य लक्षाणि पदयन्ते पदातयः ।

आहवे जयलक्ष्मीश्च तस्य संपद्यते ध्रुवम् ॥ २०९ ॥

यच्च लाभयति व्यूहं प्रतिपक्षे क्षमाभुजि ।

लभते ऽर्थं ततो भूमिहेमहस्तिहयादिकम् ॥ २१० ॥

श्रियं हत्वापि शत्रूणां न प्रहर्षति यस्तथा ।

यथा प्रहस्यति श्रुत्वा सत्कवीनां सुभाषितम् ॥ २११ ॥

२०६) cfr a 164 L दारिद्र्य° । L T F t vl तुल्य°, B अवकूयति दे°
s Ann II — २०७) cfr a 207 B lässt d Str aus, C 4 Bbβ G P
stellen diese u d folg um C A Bbβ G नोहि°, १ न इति । C Bbβ दशय°,
Λ v दर्शय° । C किञ्चित्, F काञ्चित् । L 1 f 2 pāda विषया गरुडाज्ञया ।
L T F नाक्रमते ॥ — २०८) cfr a 70 und β 220 Stellung s vor Str L
T F stellen d Halbstopfen um, auch vl चुरादिर्भादित्य L T F
सदाचारो । B सारवीरसौ L T f सारवानसौ ॥ — २०९) cfr a 237
C Bbβ G लक्ष हि, A लक्ष्य हि । L T f राजलक्ष्मीश्च । T Text यस्य [T
Note तस्य] । ॥ शुभ st ध्रुवम् ॥ — २१०) cfr. a 243 ॥ यस्य, C A Bbβ G
योच १ य इति । T लाभयति vl लभ शब्दे चुरायदन्त । C A Bbβ G L T F
°पच° । C Bbβ G °भुजा, A °भुता । P लभते ऽर्थलभोप्ययम्, ॥ L T I भूमि ॥
— २११) cfr a 167 C A Bbβ B P श्रियो, १ श्रिय इति । G P हत्वापि
B कृत्वापि L T F दृष्ट्वापि । C A Bbβ G P श्रिया st तथा । A प्रहर्षति
1 प्रहस्यति L प्रहस्यति । C मृत्वा ॥

धर्मे सर्वस्वदाने ऽपि यस्य दोषायते न धीः ।

दोलयत्यरिवर्गस्य जीविताशं च यः सदा ॥ २१२ ॥

वाहते वाहिनीं हन्तुं बाहुभ्यामाहवेषु यः ।

बहते विहतारातिर्बहुरूपस्य यः श्रियम् ॥ २१३ ॥

स्वेदते किल सर्वो ऽपि वपुष्मानूपमणान्वितः ।

न तु स्विद्यति तस्याङ्गं व्यायामजितमेदसः ॥ २१४ ॥

भक्तिचिन्ता वस्त्राणि व्यूयन्ते यस्य कौतुकात् ।

वैज्ञानिका वयन्ते च पटिकापट्टिकादिकम् ॥ २१५ ॥

वाति वातः पुरे यस्य तावन्मात्रेण भीतवत् ।

उद्धायति यथा स्त्रीणां स्वेदाद्रिं सुरते वपुः ॥ २१६ ॥

उर्जन्ति विविधाभिश्च भ्रान्तिभिर्यस्य वारणाः ।

उर्जयन्ति च दानेन संमानेन पदातयः ॥ २१७ ॥

[illegible]

आयच्छति रणे मौर्वीमसौ यावद्विभित्तया ।

तावदाञ्छति शत्रूणां नश्यतां धूलिपद्मतिः ॥ २१८ ॥

मोदयन्ति यदुद्याने मारुतं पुष्परेणवः ।

दृढं तं गन्धमाघ्राय मोदन्ते च पुरस्त्रियः ॥ २१९ ॥

बहिराचमनस्नानप्रायश्चित्तैश्च श्रुच्यति ।

अन्तः श्रुचीयते नित्यं परमात्मविनिश्चयात् ॥ २२० ॥

स्नाति गङ्गाजलैर्नित्यं देशे यच्च क्वचिद्वसन् ।

यः स्नायति जगत्सर्वं विसतन्नुसितैर्गुणैः ॥ २२१ ॥

यत्प्रजानामुपर्युच्चैः पर्जन्यो ऽपि न गर्जति ।

गर्जयन्ति कथं चान्ये वैद्यकायस्थतस्कराः ॥ २२२ ॥

दृढं धर्मे विलसस्य यस्य न च्यवते पदम् ।

च्यवति स्वर्गलोकाच्च न कीर्तिः सुकृतात्मनः ॥ २२३ ॥

२१८) cfr. a 242. B आयच्छति । L F आच्छति, B आच्छति, A Bbβ G P आच्छति, G Note... आच्छति इति पाठे आच्छि... अयमेव साधुरिति भाति, C?, v आच्छतीति... । P पश्यतां, C A Bbβ चक्षतां रणपद्मतिः, G तस्य वारणपद्मतिः ॥ — २१९) cfr. a 184. L T F मोदयन्ते । P मोदयन्ति, A Bbβ G मोदयन्ते st. मोदयन्ते, C om. । L T F अत्यन्तं st. हृद्यं तं । C A Bbβ G P उपमं st. गन्धम् । B आघ्राय । L T F मोदन्ते तत्पुरः, P मोदयन्ते पुरः, ॥ मोदयन्ते वरः, C A Bbβ G मोदन्ते [Bbβ आदते] च नरः [C नरे] ॥ — २२०) cfr. a 70, β 208 C A Bbβ G P अचिन्तेन युः । C A Bbβ G सम्यक्, P यमु, L T F तस्य st. नित्यं । C Bbβ G परमात्मनि निः, P परमात्मपरिचिन्तनात् [geschr. मनति] ॥ — २२१) C A Bbβ G P v stellen diese u. d. folg. Str. am. C A Bbβ G P यच्च देशे ॥ देशे यच्च । C A Bbβ G P जगत्सर्वान् [C सर्वा] । L T F विषः । L T F तन्नुसितैर्गुणैः ॥ — २२२) cfr. a 42. C A Bbβ G P v vor Str. B आमुपर्युच्चैः, C A Bbβ G P आमुपर्युच्चैः । C A Bbβ G P चान्ये [C वान्ये] वैद्यकायै [A भेदः] च तस्कराः, L T F चान्यैर्भिद्यमानास्तस्कराः, B चान्यैर्वि, 'später ॥ — २२३) ॥ धर्मे दृढविलसस्य । L F च्यवते, P T च्यवते । L F च्यवति, T च्यवति, P च्यवते,

स्वरति स्निग्धया वाचा सर्वानानन्दयन्नसौ ।
 स्वरयत्यतिरूढो ऽपि न कथंचित्परिग्रहम् ॥ २२४ ॥
 समन्ति यद्वियोगेन सीमन्तिन्यः स्मरातुराः ।
 यः सामयति सामञ्जः स्निग्धैरालोकनैश्च ताः ॥ २२५ ॥
 हिताहितं प्रजानां यः प्रेक्षते नित्यमात्मना ।
 प्रेक्षयत्यखिलानां च कर्मतत्त्वं नियोगिनाम् ॥ २२६ ॥
 अभिलषति साधूनामुदयं सर्वदैव यः ।
 साधुलोको ऽपि निःसीमां तस्याभिलषति श्रियम् ॥ २२७ ॥
 कायः क्लाम्यति नाक्रन्दे यस्य प्रहरतो रिपून् ।
 क्लामन्ति रिपुसेनाश्च लवमाना दिशो दश ॥ २२८ ॥
 यः स्वप्नेनापि नात्मीयं गुणं कुत्रापि कथ्यते ।
 कथयत्यादिराजानां चरितानि सहस्रशः ॥ २२९ ॥

C A Bbβ G r चीवति, [t vl scheinen auf चयति zu führen] । B स्वर्गका-
 मन्न न, L *लोकाच न, F *लोकय न, P *लोके हि न, C A Bbβ *लोकांतं या
 की, G *लोकान्तं यत्की* ॥ सुहृदात्मनः ॥

२२४) II stellt diese n d. folg Str um. C Bbβ G P *मन्दयत्यसौ,
 A pr. m. त्वं zu s verb । C A Bbβ G स्वरयत्यतिरूढिपि, P *भिष्टोपि, B
 *तिरूढोपि । C A Bbβ G P न च कंचित् [C कथत्], T न कदाचित्, B न
 कथित्परिग्रहः ॥ — २२५) B s vor Str L F सामयति, vl om । B *यति
 सारङ्गः ॥ — २२६) Bbβ च st. यः । C A Bbβ G *त्वन. । L T F कर्ममिदं,
 C A Bbβ G P कर्म तद्विनियोजितम् ॥ — २२७) cfr a 233 L F अभिलषति ।
 L T F सद्यतोदयः ॥ साधूनामुपनिषीमां तस्याभिलषते यशः । C A Bbβ G
 P निःसीम । L T F *लपते । t vl लस काली [vl काले] भ्यामुभयपदी वा
 भासेत्यादिना [t चासे] व्यञ् ॥ — २२८) cfr. a 273 B प्रह्वते P प्रवहते ।
 B G P क्लामन्ति । L F लावमाना, B लवमाना, C A Bbβ G वेपमाना ॥ —
 २२९) cfr a 294 C A Bbβ G P चात्कीये । C A Bbβ G क्वापि न st. कुत्रापि ।
 alle Texte außer T कथ्यते r कथ्यत इति भावे रूप vl कथं यापाया दिवादिः
 । कथं यापाया भुवादिः, G Note कथ्यते कथ्य दा* भी* ॥

व्यनक्ति यच्छरीरस्थं लक्षणं सार्वभौमताम् ।

आतनक्ति च गोदोहं यद्देशे याज्ञिको जनः ॥ २३० ॥

आचुटन्ति नखैरङ्गं मुखमाचोटयन्ति च ।

यद्वाहुकृतवैधव्या रुदत्यो ऽरिकुलस्त्रियः ॥ २३१ ॥

सपाशयति यः शूचूञ्छृङ्गलैरखिलानपि ।

विपाशयति चात्मानं ज्ञानात्कर्मक्षयं नयन् ॥ २३२ ॥

घूर्णते शाचवस्यापि यद्गुणश्रवणाच्छिरः ।

मिचोदासीनवृत्तीनां घूर्णतीति किमद्भुतम् ॥ २३३ ॥

यस्य लक्ष्मीर्विकसति प्रजा धर्मेण रक्षतः ।

विकसते च भूयांसो गुणाः श्रवणहारिणः ॥ २३४ ॥

२३०) cfr. a 172 2 Verbum A Bbβ v आभनक्ति C आभिनक्ति Lf अभिनक्त
G P आभुनक्ति F व्यञ्जयन्ति t अचु सकोचने रुधादि zw को ॥ च steht
दान vl zur ganzen Str अचु सकोचि ऽदने च रुधादि । C A Bbβ G P न
et च । L T F गोदान । L F याज्ञिको द्विज, F याज्ञिका द्विजा ॥ —
२३१) cfr. a 241 und a 246 A L [beng] F [beng] आचुटन्ति *चोटयन्ति
T im Texte आचोटन्ति *चोटयन्ति, im dhatuvivarana beide Male च,
Bbβ आलुटति *लोटयति, vl [beng] nur वुट छेदने चुरादि । C A Bbβ G
नखैर्वाङ्ग । ॥ *ङ्गमाचोटति मुख च ता । L T F मुखं ॥ मुखं । L T F
यद्वाहुकृतं B यद्युद्धकृतं बुद्ध uber einer Tilgung । C A Bbβ G *त्यो यदरिस्त्रिय
[Bbβ वदरि°] ॥ — २३२) cfr. a 270 C lasst d erste Halbstr aus A Bbβ
G v वि° et स° ॥ सम्पास° । A G शूचूञ्चने°, Bbβ चधने ऽरिवला° । P
निपाश° । L T F ज्ञान Bbβ ज्ञान । C कर्मभय ॥ — २३३) cfr. a 182 P
यद्गुणस्य वलाच्छिरः C A Bbβ G *श्रवणे । B *वृत्तानां L T F *भूतानां
P *दूतानां । T F घूर्णतीति ॥ — २३४) ॥ प्रजा । B रचित L F रचिता T
रचितु T Note रचितुरित्यत्र रचिता इत्यादर्शपुस्तकपाठो न साधु । C A
Bbβ विकसते, B L F विकसन्ते G P विकासन्ते, I विकासन्ते, v om, vl कस
शते अदादिरात्मने [t कसि गतिशान्तयो अदादिरात्मने] ॥

किलन्ति बालकाः कामं क्रीडन्ति स्थविरा अपि ।

अज्ञातव्याधिदौर्गत्यविप्रवा यस्य मण्डले ॥ २३५ ॥

यः कुट्टयति शत्रूणां दृष्ट्या गजघटा रणे ।

संकुटन्ति भयाक्रान्ताः शत्रवो यस्य दर्शनात् ॥ २३६ ॥

क्रपते कृपणेष्वेव कृपाणार्जितविक्रमः ।

प्रचुरं प्रार्थितो ऽप्यर्थं नासौ कृपयति प्रभुः ॥ २३७ ॥

अजस्रमश्रुभिः शत्रुस्त्रीणां धीतमिवाधिकम् ।

यद्यशः श्वेतते दिक्षु श्विन्दते च सुरालये ॥ २३८ ॥

कुशस्थलं पन्थयति पथयत्युत्तरापथम् ।

दोर्दण्डखरिडताशेषप्रचण्डरिपुमण्डलः ॥ २३९ ॥

ह्लादते स्निग्धगम्भीरं यद्देशे वर्षुको घनः ।

ह्लादते वर्षवातेन कृषीवलजनो ऽप्यलम् ॥ २४० ॥

२३५) cfr. a 158 C G P ललना, A Bbβ ललना B ललना st बालका । C A Bbβ G *विह्वल्य* st *दौर्गत्य* । B *विमुक्ता, C A Bbβ G *मुक्ता ॥ *विसृता ॥ — २३६) cfr. a 231 C Bbβ G L T Γ v कट्टयति A कुट्टयति? v कुट्टेद्वनवारणयोयुरादि । B L T Γ हृष्टा । C संकुटन्ति f संकुटन्ति ॥ — २३७) L F कृपते v कृप कृपाया गती भुवादा [v om] घटादि कृप कृप इत्येके । B कृपापार्जितं, L I कृपणार्जितं, T Note कृपाणार्जितं विक्रम इत्येव कृपणार्जितविक्रम इति आदर्शपुस्तकपाठो न साधु, P कृपा-पार्जितं A Bbβ G कृपयार्जितं C कृपयार्जितं । ॥ P कृपयति ॥ — २३८) C A Bbβ G P v अजस्रमश्रु [v om] I अजस्रमश्रु, B अजस्रमश्रु । B *भि स्त्रीणा धीतमान्यन्यमित्युच्यते । 2 Verbum L Γ श्विन्दते v श्विन्ति श्विन्ते भ्यादि C A Bbβ G P v श्विन्दते । B *मय Bbβ *मयो ॥ — २३९) cfr. a 239 ॥ देशस्थल । C A Bbβ G v stellen पन्थं und पथं um, ॥ प्रथय* st पथय* । C A G P यद्देशं Bbβ यद्देशं L T I यत्पद्मपण्डिता । P *पण्डिताराति प्रचण्डरिपुविक्रम, C A Bbβ G L T I *मम् ॥ — २४०) A atellit diese u d. folg. Str um 1 Verbum B ह्लादते hla über d. Zeile, P ह्लादते, L ह्लादते, I ह्लादते, 2 Verbum B wie oben L C Bbβ ह्लादते, f ह्लादते, hoinm

ज्योत्स्नाच्छलेन मूर्च्छन्ति यद्गुणाः शशलाञ्छने ।

न तं स्फूर्च्छति येनासौ हृष्टः सहृदयः प्रभुः ॥ २४१ ॥

दूणाति द्रोणवद्युद्धे शरजालेन यो रिपून् ।

दुणति प्रद्रुतो यस्य दिङ्मुखेषु रिपुव्रजः ॥ २४२ ॥

लक्ष्मीमालिङ्गति स्नेहाद्यः सदा पुरुषोत्तमः ।

आलिङ्गयति रत्नांशुजालैश्च मणिकुट्टिमम् ॥ २४३ ॥

रथान्सुवति संयामे स्वयमव जवेन यः ।

सोमं सुनोति यज्ञेषु परलोकजिगीषया ॥ २४४ ॥

मनो मादयते यस्य शास्त्राभ्यासरसायनात् ।

सर्वलोकातिशायिन्या विभूत्या न च माद्यति ॥ २४५ ॥

क्षिप्यति ज्ञातिवर्गेषु स्नेहयत्यात्मबन्धुषु ।

रणे शूरयते यश्च शूर्यते द्विषतां बलम् ॥ २४६ ॥

† vl हृद् [† हृद्] अव्यक्ते शब्दे भ्वादि ह्रादी मुखे च भ्वादि, v nur ह्रादत इति ह्राद अव्यक्ते शब्दे भ्वादिरात्मनेपदी । C °गभोर । B वर्षकी । L T F शस्यलोभेन, P यस्य लोभेन, C A Bbβ G यस्य लोकेषु ॥ वर्षवातेन [B] ॥

२४१) A e vor Str C A Bbβ बाधोच्छलेन, v यामिति, G याञ्जोच्छलेन । B मूर्च्छन्ति । ॥ न समूर्च्छन्ति, C A Bbβ न समूर्च्छति, G P न स मूर्च्छति, L F न सस्फूर्च्छति, v om [T न त स्फूर्च्छति], [† vl स्फूर्क्षा († स्फूर्क्षा) विस्मृता भ्वादि] । T यथासौ । A Bbβ G P हृष्टः, L T I नृष्ट । B °ष्ट शुद्धमतिर्विभुः, L F सहृदय ॥ — २४२) B L f दूणाति, T दुणोति, C A G P v कृणाति, Bbβ कृणति, ॥ हज हिसाया प्रयादि उभयपदी, vl द्रुज् हि° प्रया° उभ° । C A Bbβ G नृणवद्युद्धे [C °णा°] । C A G P कृणन्ति, Bbβ कृणति, v om । B प्रद्रुतो, L I F प्रद्रुतो, A G P विद्रुता, Bbβ विद्रुतो, C विकृता । C A °व्रजा, Bbβ G P °व्रता ॥ — २४३) cfr a 150 ॥ °लिगते । L T F सदा धरणीपति । C A Bbβ G P रत्नांशुजालेन [A जलेन] मणि° ॥ — २४४) cfr a 181 C A Bbβ G P v यथा st रथान् । T सुवति, ॥ सुनाति st सुवति । C A Bbβ G P जनेन । B सोय । P पापलोके ॥ — २४५) cfr a 271 L T F योगाभ्यास° । T °रसायनम् । B मुरलोका° । C A Bbβ G न विभूत्या स, L T F विभूत्या च न P विभूत्यापि न ॥ — २४६) cfr a 143 und a 287

यः शीलति सदा धर्मं शीलयत्यात्मनो हितम् ।

न च स्तमति शोकेन न च दुःखेन ताम्यति ॥ २४७ ॥

छिनत्ति नित्यमज्ञानं छेदयत्यहितोदयम् ।

ऋधोति धीः सदा यस्य ऋध्यति श्रीश्च भूतले ॥ २४८ ॥

गेषते यः सतां मार्गं गवेषयति यङ्गुवम् ।

यत्किञ्चिदप्यधीते ऽसौ तदध्येति तदक्षरम् ॥ २४९ ॥

आलोचते सदा नीतिमालोचयति सत्क्रियाः ।

आलोकन्ते यमबला नालोकयति यश्च ताः ॥ २५० ॥

यो न कुत्सयते कुत्स्यं न च कुत्सति लिङ्गिनम् ।

न भर्त्सति स्वकर्मस्थान्न च भर्त्सयते परान् ॥ २५१ ॥

मण्डयन्ति गुणाः सर्वं यो गुणानेव मण्डति ।

भूषणं भूषयत्यन्यं यस्तु भूषति भूषणम् ॥ २५२ ॥

A चातिवत्यार्यविप्रसज्जनबधुषु C Bbβ G P गार्धवन्धुषु । T F विद्विषा L
विदुषा st द्विषता । P रणम्, C A Bbβ G रणे st बलम् ॥
२४७) cfr a 88 B °ना हितम् — २४८) cfr a 145 und a 286
C A Bbβ v हृदयम् । C A Bbβ G v साधोति साध्यति ॥ — २४९)
cfr a 277 C A Bbβ G v एषति, B L F जेषति, T य जेषति [Note
°ते] t v l जेष अनिच्छाया [geschr अनि] भ्वादि [d । जेष s Dhatop 16,
13], Durgadāsa z Kṛṣṇakalpādruma जेषति [P जेषते] । C A Bbβ G य सदा
मा° । C A Bbβ सुव्रत G च व्रतम् L I F P सत्क्रियाम् । L T F ऽसौ यदध्येति
तद्वचयम्, B सदचर ॥ — २५०) cfr a 170 a 163 P beg आलोचयति यो
धर्ममा° । B °यति य क्रिया, L T I सत्क्रियाम् । P आलोकन्ति यमबला
आलो°, C A G यमेषाच्चो Bbβ यमेषाच्चो ॥ — २५१) cfr a 212 B °ते
य च न कुत्सति च लि°, C A Bbβ G P कुत्सान् L T F कुत्सा न तु कु°,
[Durgadāsa कुत्स्य] । B लिंगन C A Bbβ G लिङ्गिन, L T I P निर्धनम् ।
B भर्त्सते L I I भर्त्सयति कर्म°, C A Bbβ G P वि° st स्त° । L T I न
तु । C A Bbβ G °ते भूतान् । Komm zur 2 Halbstr t v l nur भर्त्स भर्त्सने
चुरादि, v तजं भर्त्सं जर्जने चुरादावाकुण्ठोय ॥ — २५२) cfr a 296, a 297
P भूषयत्यस्य यस्य भू°, C A Bbβ G °न्य स तु ॥

उन्मूलयति यः शत्रून् उन्मूलयति तमांसि च ।

राष्ट्रं पीडति नात्मीयं पीडयत्यरिमण्डलम् ॥ २५३ ॥

निर्वह्यति बुद्ध्यारोस्तपसांहो निर्वहते ।

इहार्हयति यः पूजां स्वर्गे ऽपीन्द्रत्वमर्हति ॥ २५४ ॥

भक्त्या नमति यो देवान्नमस्यति गुरुन्विजान् ।

रुणद्धि रोदसी कीर्त्या सद्धर्ममनुरुध्यते ॥ २५५ ॥

दिवा निद्रायते नासौ न निद्रायति संधयोः ।

न गृध्यति परद्रव्यं न च गर्धयते परम् ॥ २५६ ॥

तूर्यते न क्वचित्कार्ये त्वरते धर्म एव यः ।

ध्वनन्ति यद्गुणान्मर्त्या ध्वनयन्ति च खेचराः ॥ २५७ ॥

तर्जयत्यहितान्भूयो न च तर्जति सज्जनम् ।

न दुनोति परं वाचा दुर्जनोक्त्या न दूयते ॥ २५८ ॥

२५३) cfr. a 294, a 291. C A Bb^β G P शत्रून् st. शत्रून् । C A Bb^β वायु [Bb^β °यु] च पीतत्यात्मीय [C om ली] पीतयत्यरि° [C पीतयत्यरि°] G वायु च पीतपीत्यात्मीय पीतय°, २ पीततीति ॥ — २५४) cfr. a 41, a 142 B stellt die Halbstrophen um A Bb^β G beide Verbalformen mit च, C die erste, [L T P t vl bengal] । L T न वर्हयति, B निर्वह्यति धूर्त्यारोन् । L T I तपसा यो B तप सधो, G P स्वयमर्हो, C यधमर्हो, A स्वयमर्हो Bb^β स्वयमेव, हीं zw मे u च über d Zeile । B L F निर्वहति, vl वर्ह दीप्तौ म्वादिः । L T F इहार्हति च य, vl erkl. nar अर्हति । L T F पूजा युद्धे ऽपीन्द्रत्वम्, P पीशत्व° ॥ — २५५) cfr. a 286, a 199 P देवान्यो नमति । B A P गुरुन्विजान् । B L F C Bb^β G P रोदसी । L T F P स्वधर्मम्, C A Bb^β G सत्सङ्गम् ॥ — २५६) cfr. a 268, a 104 L T F न निद्रायति च, so erkl. auch vl । L पर । C A Bb^β G २ गर्हयते ॥ — २५७) cfr. a 85 — २५८) cfr. a 211, a 174 G P तर्जयन्ते ऽहि°, L T F तर्जति यो हि । C A Bb^β G P °हित भूमौ नात्र तर्जति L T F हि भूपालान्न तर्जयति । Komm t तर्ज भर्त्स सतर्जने चुरायात्मनेपदी तुत्र व्यक्ताया वाचि तर्जयतीति तर्ज भर्त्सने भुवादि vl तर्ज सतर्जने म्वायात्मनेपदी तर्ज भर्त्सने चुरादिः ॥

न सूदते मतिर्यस्य यः सूदयति शात्रवम् ।
 चिकित्सति जगद्धाधिं साधु केतयति प्रजाः ॥ २५९ ॥
 यो जूषति प्रजारिष्टं जुषते यः सदा सुखम् ।
 सत्यं संगिरते यश्च गृणाति सुभगं वचः ॥ २६० ॥
 यो भुङ्क्ते भुवने राज्यं यस्य धीर्न भुजत्यलम् ।
 पलन्ति यद्विषो दिक्षु दुरितं च पलायते ॥ २६१ ॥
 जहाति दुर्जनैः सङ्गं जिहीते सज्जनाश्रयम् ।
 लिनाति धर्मं एवासौ नेन्द्रियार्थेषु लीयते ॥ २६२ ॥
 जायन्ति यस्य पापानि जायन्ते च शुभोदयाः ।
 यः पृथ्वीं पाति पायन्ति यत्प्रभावाच्च शत्रवः ॥ २६३ ॥
 चित्तं रजति नारीणां स्वयं तासु न रज्यति ।
 रहत्यविदुषां सङ्गं रहत्यप्रियं सदा ॥ २६४ ॥

२५९) cfr. α 221. L F यः सूदति न शा° । C Bbβ विचिकित्सति स
 व्याधि, A विचिकित्सति स व्याधिन्, ॥ यगद्, G च स st. जगद् ॥ — २६०)
 cfr. α 227. 1. Halbstr. fehlt in L T F vl; die dadurch entstehende ab-
 weichende Verteilung der Halbstrophen auf die Strophen gleicht sich erst
 269 wieder aus; α auch 267. t यूष . . ., C G जुषति [G °न्ति], v जुषतीति
 जय . . ., P भूषति, Bbβ जयति । Bbβ जुषते, t युषो . . . । C A Bbβ G P
 सुखं सदा । A सुगमं ॥ — २६१) cfr. α 196, α 281. L T I' भुवनं धर्मे, I'
 भुवनं धर्माद्, B °ने राष्ट्र । C A Bbβ G श्री°, P धीय ॥ — २६२) cfr. α 267,
 α 287. C A Bbβ G जहात्यसज्जनैः । C Bbβ °ते दुर्जनैश्च यं, A G °ते दुर्जनैश्च
 य, B °श्रमं ॥ t fügt hier mit fortlaufenden Strophennummern Erklärungen zu
 den in 192, 193, 195 vorkommenden Verben an; der Wortlaut stimmt mit
 dem früheren nicht überein ॥ — २६३) cfr. α 293. ॥ läßt d. Str. aus. I,
 F जायन्ते यस्य सत्पुत्रा जयन्ति च शुभोदयाः, vl erkl. जायन्ते u. जयन्ति ॥
 — २६४) cfr. α 109, α 235 B यय st स्वयं । L T स्वयं ताश्चमुरज्यते, I'
 ताममुराज्यते, in t vl Genus nicht zu entscheiden । P रहतेदि° । C A Bbβ
 G °प्रिय, P °प्रियः ॥

कीर्तिर्भाम्यति यस्योर्व्या गुणाः स्वर्गे भ्रमन्ति च ।
 मानं खराडयति स्त्रीणां खराडते द्विषतां शिरः ॥ २६५ ॥
 प्रोपति द्विषतः सर्वान्पुण्यत्यपि च तत्पुरम् ।
 अर्थापयति शास्त्राणि नार्थमर्थयते अन्यतः ॥ २६६ ॥
 विभाजयति यो द्रव्यं सभाजयति सज्जनान् ।
 लुभत्यर्थे न कामे च धर्मे लुभ्यति यः सदा ॥ २६७ ॥
 वेदान्गदति विस्पष्टं न च गद्गद्यति क्वचित् ।
 अश्नाति शुचिमाहारमश्रुते च परं तपः ॥ २६८ ॥
 दक्षते सर्वकार्येषु दक्षते च कुलं द्विषाम् ।
 शिवं यक्षयते भक्त्या विभूत्या यश्च यक्षति ॥ २६९ ॥
 गाहते शास्त्रमत्यर्थं गाधते नार्थमन्यतः ।
 यस्यै गुभाति तद्गुर्गं तत्क्षणादेव गुध्यति ॥ २७० ॥

२६५) cfr a 1J1, a 297 B \ B1 \ GP गुणा सर्वे C सर्वो । B खडते
 च द्विषा P विद्विषा त्रिय ॥ — २६६) cfr a 299, a 778 L T 1 प्रोपति ।
 I I सुपत्यपि । प्रप सुप दाहे भ्वादितुदायो । GP ०यते नत ॥ — २६७)
 cfr a 944 a 160 B L 1 I च st न । C \ न st च B1 \ om च धर्मे
 न तु st धर्मे ॥ B am Schlusse noch भजते ॥ येन च कामे च धर्मे भजति य
 सदा in B herrscht dadurch in der Verteilung der Halb Strophen auf d
 Strophen im folg Gleichmässigkeit mit L T F v l s 260 ॥ — २६८) cfr
 a 223, a 114 G देवान् । GP य स्पष्ट C य पृष्ट B1 \ य पृष्ट A य पृष्ट
 B न च गदयते L T F न चान्य गद्यति P न चान्यद्वमति C A B1 \ G
 यो गदयति [B1 \ ग], v erkl गदयति । तथा गद्य शब्दे कण्डूयादी,
 तथा गद्य शब्दे दिवादि ॥ — २६९) cfr a 290 L T F ०यु कुल दक्षयते द्विषा
 । दक्ष गतिहिंस्रान्दनेषु चुरादि, B बल द्विषा । P शिवं च यक्षते ॥ B L I
 v l fügen noch eine Halbstr hinzu B खलति य सता मध्ये न खोडति नि
 त L T य खेडति सता मध्ये स खोडति निराश्रय, T ebenso, nur खेटा
 खोटति । चिड खेहे खोड खोटने भ्वादि cfr 272 ॥ — २७०) cfr a
 L 1 T यो स्त्री B यक्षि । B कुदन्तु st तद्गुर्गं ॥

एजते राजचिह्नैर्यो यद्गयाज्जगदेजति ।

इन्द्रे युद्धेषु यत्तेज एधते यः श्रियाधिकम् ॥ २७१ ॥

यः शौटति मृषाध्मातस्तं शेटति निरीक्ष्य सः ।

प्रतिषेधति यः शत्रून्कार्यं तस्याशु सिध्यति ॥ २७२ ॥

नयन्ते यद्गुणाः सर्वान्यस्तान्नयति दिङ्मुखम् ।

श्रिया मृडति मृड्नाति सरस्वत्या च यः सदा ॥ २७३ ॥

इति समाप्तमवाप्तगुणोदयं

कविरहस्यमिदं रसिकप्रियम् ।

सदभिधाननिधानहलायुध-

द्विजवरस्य कृतिः सुकृतात्मनः ॥ २७४ ॥

२७१) cfr. α 290, α 298 P राजचक्रे यो । 2. pada. P यद्गया जगदेजते
C A Bhß G एजयित्वा यज्जगत् [Bhß *यज्ज*], L T Γ एजयत्यखिल जगत् ।
एजृ कम्पने चुरादिर्भुवादिय । P इन्द्रे जगति तत्तेज । B च st य । P *धिक* ॥
— २७२) cfr. α 110 B यो वोडाच मृ, C G Bhß शौटति । शौटतीति शौटृ
गवे, A शौटति, L शौटति Γ शौठति P खेडति । शौटृ गवे, । शूट गवे ।
B मृषाध्मातस्त, ख्य auf Tilgung, L T Γ *ति सभामध्ये त, P सता मध्ये ।
L I शौटति, B वोडति, P चोडति, C A Bhß G । रौडति, t v om. । L 1
I P य st स । B यस्यशु ॥ — २७३) cfr. α 115, α 291. C A Bhß G P
तद्गुणाः । L T I सर्व, C A Bhß G P सर्वे । C A Bhß G च संपदा ॥ — २७४)
Drutavilambita. cfr. α 293. B *वरस्य कृत सुकृतात्मना, L *वरस्य कृतिनः
कृतार्थिन, Γ *वरस्य कृतार्थिन, T सुकृतार्थिन. ॥

कीर्तिर्भ्राम्यति यस्योर्ध्वा गुणाः स्वर्गे भ्रमन्ति च ।
 मानं खण्डयति स्त्रीणां खण्डते द्विषतां शिरः ॥ २६५ ॥
 प्रोषति द्विषतः सर्वान्पुण्यत्यपि च तत्पुरम् ।
 अर्थापयति शास्त्राणि नार्थमर्थयते अन्यतः ॥ २६६ ॥
 विभाजयति यो द्रव्यं सभाजयति सज्जनान् ।
 लुभत्यर्थं न कामे च धर्मे लुभ्यति यः सदा ॥ २६७ ॥
 वेदान्गदति विस्पष्टं न च गद्गद्यति क्वचित् ।
 अघ्नाति शुचिमाहारमश्रुते च परं तपः ॥ २६८ ॥
 दक्षते सर्वकार्येषु दक्षते च कुलं द्विषाम् ।
 शिवं यक्षयते भक्त्या विभूत्या यश्च यद्यति ॥ २६९ ॥
 गाहते शास्त्रमत्यर्थं गाधते नार्थमन्यतः ।
 यस्मै गुभाति तद्गुणं तद्गुणादेव गुध्यति ॥ २७० ॥

२६५) cfr. a 101, a 237 B A Bh^β G P गुणा सर्वे, C सर्वो । ॥ यदते
 च द्विषा, P विद्विषा शिरः ॥ — २६६) cfr. a 253, a 226 L T I' प्रोषति ।
 L 1 पुण्यपि ॥ प्रय पुण दाहे भ्वादितुदायोः । G P *यते मत. ॥ — २६७)
 cfr. a 244, a 360 B L T 1 च म. न । C A न at. च Bh^β om. च धर्मे, १
 न तु न धर्मे ॥ B am Schlusse noch भजते ॥ ये च कामे च धर्मे भजति य.
 सदा in B herrscht dadurch in der Verteilung der Halb-strophen auf die
 Strophen im folg. Gleichmässigkeit mit L T I' ॥, a. 269 ॥ — २६८) cfr.
 a 223, a 114 G देवान् । G P य. साष्ट, C य. पूष्ट Bh^β यः पूष्ट, A य पूष्ट ।
 B न च गदयते L T I' न चान्य गद्यति, P न चान्यद्गद्यति, C A Bh^β G न
 यो गदयति [Bh^β ग*], १ erkl. गदयति । तथा गद्य गद्ये कण्ठ्यादी, १
 तथा गद्य गद्ये दिवादिः ॥ — २६९) cfr. a 293 L T I' शुक्ल दक्षयते द्विषाम्,
 १ दक्ष गतिर्हर्मादनेषु चुरादिः, B यल द्विषां । P शिष च ययते ॥ B L T I'
 १ fügen noch eine Halb-strophe hinzu. B ययति य सता मध्ये न खोदति निषोच
 ते L T I' य खोदति सता मध्ये स खोदति निराश्रयः, T ebenso, nur खोदति
 खोदति, १ खिद खेहे खोद खोदने भ्वादिः. cfr. 272 ॥ — २७०) cfr. a 101
 L T 1 यो स्मै, B यस्मै । B कुदन्तु न तद्गुणं ॥

एजते राजचिह्नैर्यो यज्ञयाज्जगदेजति ।
 इन्द्रे युद्धेषु यत्तेज एधते यः श्रियाधिकम् ॥ २७१ ॥
 यः शौटति मृषाध्मातस्तं शेटति निरीक्ष्य सः ।
 प्रतिषेधति यः शत्रून्कार्यं तस्याशु सिध्यति ॥ २७२ ॥
 नयन्ते यद्गुणाः सर्वान्यस्तान्नयति दिङ्मुखम् ।
 श्रिया मृडति मृड्नाति सरस्वत्या च यः सदा ॥ २७३ ॥
 इति समाप्तमवाप्तगुणोदयं
 कविरहस्यमिदं रसिकप्रियम् ।
 सदभिधाननिधानहलायुध-
 द्विजवरस्य कृतिः सुकृतात्मनः ॥ २७४ ॥

२७१) cfr. α 290, α 298 P राजचक्रे यो । 2. pada P यज्ञयाज्जगदेजते
 C A Bhβ G एजत्येजयाज्जगत् [Bhβ °यज्ज°], L T Γ एजयत्यखिल जगत्, °
 एजृ कम्पने चुरादिर्भुवादिय । P इत्ये जगति तत्तेज । B च st य । P °धिक ॥
 — २७२) cfr. α 110 B यो वोडाच मृ, C G Bhβ सौटति, ° सौटतीति शौटृ
 गर्वे, A सौडति, L शौटति Γ शौडति, P खेडति ° शौटृ गर्वे ° श्रुट गर्वे ।
 B मृषाख्यातिस्त, ख्ख auf Tilgung, L T Γ °ति सभामध्ये त, P सता मध्ये ।
 L 1 शौटति, B वोडति, P चोडति C A Bhβ G ° रौडति, ° l om । L 1
 1 P य st स । B यस्म्यु ॥ — २७३) cfr. α 115, α 291. C A Bhβ G P
 तद्गुणाः । L T Γ सर्व, C A Bhβ G P सर्वे । C A Bhβ G च संपदा ॥ — २७४)
 Drutavilambita. cfr. α 293. B °वरेण कृत सुकृतात्मना, L °वरस्य कृतिन.
 कृतार्थिन, Γ °वरस्य कृतार्थिन, T सुकृतार्थिनः ॥